T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE GÜNEŞ VE RÜZGÂR ENERJİSİ POTANSİYELİ İNDEKSİNİN BELİRLENMESİ VE RÜZGÂR TÜRBİNİ TASARIMI

Hande Nur ALP

ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2022

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE GÜNEŞ VE RÜZGÂR ENERJİSİ POTANSİYELİ İNDEKSİNİN BELİRLENMESİ VE RÜZGÂR TÜRBİNİ TASARIMI

Hande Nur ALP

ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET i
ABSTRACT ii
TEŞEKKÜR iii
ŞEKİLLER DİZİNİ iv
ÇİZELGELER DİZİNİ v
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ vii
1. GİRİŞ 1
1.1. Yenilenebilir Enerji 4
1.1.1. Rüzgâr enerjisi 6
1.1.2. Hidrolik (hidroelektrik) enerji 11
1.1.3. Jeotermal enerji 12
1.1.4. Biyokütle enerjisi 13
1.1.5. Güneş enerjisi 14
1.1.6. Hidrojen enerjisi 16
1.1.7. Dalga (gel-git) enerjisi 16
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR 17
3. MATERYAL ve YÖNTEM 20
3.1. Materyal 20
3.1.1. Dikey rüzgâr türbini tasarımı 20
3.1.1.1. Tasarım kısıtları 21
3.1.1.2. Performans ölçütleri 22
3.1.2. Program yazılımı 23
3.2. Yöntem 25
3.2.1. Rüzgâr'dan enerji üretimi 25
3.2.2. Güneş'ten enerji üretimi 27
3.2.3. Rüzgâr enerji sistemleri için hava yoğunluğunun hesaplanması 28
3.2.3.1. Uluslararası ölçüm standartları yöntemi 28
3.2.3.2. Mühendislik yöntemi 29
3.2.4. İstatistiksel analizler 30
3.2.4.1. K-Ortalamalar kümeleme yöntemi 30
3.2.4.2. Anova, Post Hoc ve regresyon analizi 31
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA 32
4.1. Türkiye'de Güneş ve Rüzgâr Enerjisi Potansiyeli İndeksinin İstatistiksel Analizle Belirlenmesi 32
4.2. İllerin Sıcaklık Değerleri Analizi 39
4.3. İllerin Nem Değerleri Analizi 42
4.4. İllerin Hava Basıncı (Pd) Değerleri Analizi 45
4.5. İllerin Hava Basıncı (Pv) Değerleri Analizi 48
4.6. İllerin Hava Yoğunluğu Değerleri Analizi 51
4.7. İllerin Rüzgâr Hızı Değerleri Analizi 54
4.8. Regresyon Modeli 57
4.8.1. Sıcaklık ile yoğunluk arasındaki ilişki 58
4.8.2. Nem ile yoğunluk arasındaki ilişki 60
4.8.3. Pd ile yoğunluk arasındaki ilişki 61
4.8.4. Pv ile yoğunluk arasındaki ilişki 63
4.9. Rüzgâr Türbini Gücü Analizi 65
4.9.1. Rüzgâr türbini gücü regresyon modeli 69
4.9.1.1. TB1 ile rüzgâr hızı arasındaki ilişki 69
4.9.1.2. TB2 ile rüzgâr hızı arasındaki ilişki 70

4.9.1.3. TB3 ile Rüzgâr Hızı Arasındaki İlişki 72
4.10. Rüzgâr Potansiyel İndeksinin Belirlenmesi 74
5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER 78
KAYNAKLAR 80
EKLER 84
EK 1 İllerin sıcaklık dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 84
EK 2 İllerin nem (%) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 86
EK 3 İllerin hava basıncı (Pd) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 88
EK 4 İllerin hava basıncı (Pv) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 90
EK 5 İllerin hava yoğunluğu dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 92
EK 6 İllerin rüzgâr hızı dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 94
EK 7 İllerin güç dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu 96
EK 8 Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale, Balıkesir İllerinin Yıllara Göre Türbin Bazında Analizi 98

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE'DE GÜNEŞ VE RÜZGÂR ENERJİSİ POTANSİYELİ İNDEKSİNİN BELİRLENMESİ VE RÜZGÂR TÜRBİNİ TASARIMI

Hande Nur ALP

Harran Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı

Danışman : Prof. Dr. Gencay SARIIŞIK
YIL: 2022, Sayfa: 100

Çağımızın en büyük ve göz ardı edilemeyecek sorunlarından olan küresel iklim değişikliğinin ortaya çıkması ile birçok araştırma ve çözüm önerisi de beraberinde gelişmiştir. Yenilenebilir enerji kaynakları bu çözüm önerilerinin en önemlisidir. Zamanımızda yaygın olarak kullanılan fosil yakıtların yerine yenilenebilir enerji tercih edilmeye başlanmıştır. Çünkü fosil yakıtlar hem çevreye zararı çok fazla hem de yenilenebilir enerjinin aksine tükenme ihtimaline sahip kaynaklardır. Bunlara ek olarak nüfusun artışı, petrol ve benzeri doğal kaynakların ekonomiyi ciddi boyutta etkileyecek oranda fiyatlarının dalgalanışı, sanayinin hızlı bir şekilde gelişimi enerjiye olan ihtiyacımızın ve bağlılığımızın daha da arttığını açıkça göstermektedir. Günden güne artan enerji talebimizin karşılanması amacıyla yenilenebilir enerji kaynaklarını içeren pekçok çalışma yapılmaktadır. Rüzgâr enerjisi, gelgit enerjisi olarak da bilinen dalga enerjisi, jeotermal, güneş, biyokütle, hidrojen ve hidrolik enerji yenilenebilir enerji kaynaklarıdır. Bu kaynaklardan rüzgâr enerjisi ve güneş enerjisi hem maliyeti düşük hem de doğaya zararı en az olanlardandır. Bu durum fosil yakıtları kullanmak yerine rüzgâr ve güneş enerjisini tercih etmeye başlamanın en önemli nedenlerindendir. Çalışma kapsamında rüzgâr enerjisiyle ilgili literatür araştırması yapılmış, rüzgâr ve güneş enerjisinin gelişimi ve durumu, rüzgâr türbinlerinden ve güneş panelinden enerji üretimi, güneş ve rüzgâr enerjileri için potansiyel indeksinin istatistiksel analizle (ANOVA) belirlenmesi gibi konular incelenmiştir. Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden alınan İzmir, Aydın, Balıkesir, Çanakkale ve Manisa İllerine ait güneş ve rüzgâr ile ilgili (güneşlenme süresi, radyasyon değerleri, rüzgâr hızı, nem, sıcaklık ve basınç) günlük bazda 10 yıllık veriler kullanılarak analizler (ANOVA ve Regresyon) yapılmıştır. Bunlara ek olarak gelişimi sürekli artan rüzgâr enerjisi ve güneş enerjisinin sürdürülebilirliğini de kullanarak bu çalışma kapsamında rüzgâr ve güneş enerjisi destekli çevre aydınlatma sistemi tasarlanmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: Yenilenebilir enerji, Rüzgâr enerjisi, Rüzgâr türbini, Güneş enerjisi, İstatistiksel analiz

ABSTRACT

MSc Thesis

DETERMINING THE SOLAR AND WIND ENERGY POTENTIAL INDEX IN TURKEY AND WIND TURBINE DESIGN

Hande Nur ALP

Harran University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Industrial Engineering

Supervisor : Prof. Dr. Gencay SARIIŞIK
Year: 2022, Page: 100

With the emergence of global climate change, which is one of the biggest and cannot be ignored problems of our age, many research and solution proposals have also developed. Renewable energy sources are the most important of these solution proposals. Renewable energy has started to be preferred instead of fossil fuels, which are widely used in our time. Because fossil fuels are both harmful to the environment and, unlike renewable energy, they are sources that have the possibility of depletion. In addition to these, population growth, fluctuations in the prices of natural resources such as oil that will seriously affect the economy, and the rapid development of the industry clearly show that our need and commitment to energy has increased. In order to meet our increasing energy needs day by day, many studies including renewable energy sources are carried out. Wind, wave also known as tidal energy, solar, geothermal, biomass, hydrogen and hydraulic are renewable energy sources. Among these sources, wind energy and solar energy are both low-cost and least harmful to nature. This is one of the most important reasons for preferring wind and solar energy instead of using fossil fuels. Within the scope of this study, literature research on wind energy was conducted, and the development and status of wind and solar energy, energy production from wind turbines and solar panels, determination of the potential index for solar and wind energies by statistical analysis (ANOVA) were examined. Analyzes (ANOVA and regression) were made using 10-year data on a daily basis regarding sun and wind (sunbathing duration, radiation values, wind speed, humidity, temperature and pressure) of Izmir, Aydın, Balıkesir, Canakkale and Manisa provinces obtained from the General Directorate of Meteorology. In addition to these, a wind and solar energy supported environmental lighting system has been designed within the scope of this study by using the continuously increasing wind energy and the sustainability of solar energy.

KEY WORDS: Renewable energy, Wind energy, Wind turbine, Solar energy, Statistical analysis

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans çalışmam boyunca ve tezin hazırlanması aşamasında; bilimsel ve manevi desteğini benden esirgemeyen, beni yönlendiren, tavsiyelerde bulunan, anlayışlı ve her türlü kolaylığı gösteren kıymetli hocam, tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Gencay SARIIŞIK'a çok teşekkür ederim. Tezim kapsamında hazırlamış olduğumuz programımızda değerli bilgilerini bizimle paylaşıp çalışmamın ilerleyişinde çok büyük desteği olan Sn. Alptekin ÖZDEMİR'e ve tez izleme komitesindeki bilimsel katkılarıyla tezime katkı sağlayan hocam; Dr. Öğr. Üyesi A. Sabri ÖĞÜTLÜ'ye teşekkürlerimi sunarım. Hayatım boyunca her koşulda bana destek veren, bugünlere gelmemde en büyük katkıları olan ve her zaman yanımda olan bu hayatta hiçbir şeye asla değişmeyeceğim canım ailem ve canım eşime sonsuz teşekkürler.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1.1. 1990-2019 yılları arası sera gazı salınımının sektörel dağılımı....2
Şekil 1.2. 1990-2019 yılları arası sera gazı salınımın kişi başı ve toplam dağılımı 2
Şekil 1.3. 2001-2019 Yenilenebilir Enerji Kapasitesinin Gelişimi 3
Şekil 1.4. Enerji kaynaklarının sınıflandırılması 6
Şekil 1.5. James Blyth tarafından tasarlanan dikey eksenli rüzgâr türbini 7
Şekil 1.6. Charles F. Brush tarafından tasarlanan yatay eksenli rüzgâr türbini 8
Şekil 1.7. Rüzgâr enerjisi tesislerinin 2001-2020 yılları arasında tarihsel gelişimi 10
Şekil 1.8. 2020 yılı birincil kaynaklara göre kurulu güç dağılım grafiği 10
Şekil 3.1. Kurulum yerlerine ve özelliklerine göre rüzgâr türbin çeşitleri 21
Şekil 3.2. Helezonik yapılı rüzgâr türbini tasarımı 22
Şekil 3.3. Birinci programın ara yüzü (Rüzgâr Türbini, güneş paneli ve LED gücü) 24
Şekil 3.4. İkinci programın ara yüzü (harita üzerinden konum vermesi) 24
Şekil 3.5. Açık kaynak uyarı talep sistemi (OTRS) 25
Şekil 3.6. Rüzgâr türbinlerinin evrimi ve verimliliği 26
Şekil 3.7. Helezonik yapılı rüzgâr türbini kanat profili 27
Şekil 4.1. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre güneşlenme süresi 32
Şekil 4.2. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre radyasyon değerleri 33
Şekil 4.3. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre rüzgâr toplam kurulu güç 33
Şekil 4.4. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre rüzgâr toplam alanı 34
Şekil 4.5. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre güneşlenme süresi 35
Şekil 4.6. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre radyasyon değerleri 35
Şekil 4.7. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre rüzgâr toplam kurulu güç yeni haritalandırma 36
Şekil 4.8. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre rüzgâr toplam alanı yeni haritalandırma 37
Şekil 4.9. Rüzgâr hızı-güç dağılım eğrisi 38
Şekil 4.10. Yıllara göre illerin sıcaklık değerlerinin grafiği (2011-2020)....41
Şekil 4.11. Yıllara göre illerin nem değerlerinin grafiği (2011-2020) 44
Şekil 4.12. Yıllara göre illerin hava basıncı (Pd) değerlerinin grafiği (2011-2020)....47
Şekil 4.13. Yıllara göre illerin hava basıncı (Pv) değerlerinin grafiği (2011-2020)....50
Şekil 4.14. Yıllara göre illerin hava yoğunluğu değerlerinin grafiği (2011-2020)....53
Şekil 4.15. Yıllara göre illerin rüzgâr hızı değerlerinin grafiği (2011-2020) 56
Şekil 4.16. Sıcaklık ve yoğunluk arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği 59
Şekil 4.17. Nem ve yoğunluk arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği 61
Şekil 4.18. Basınç (Pd) ve yoğunluk arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği 63
Şekil 4.19. Pv ve yoğunluk arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği 64
Şekil 4.20. İllere göre farklı rüzgâr türbini boyutunda rüzgâr türbini gücü 66
Şekil 4.21. Yıllara göre farklı rüzgâr türbini boyutunda rüzgâr türbini gücü 68
Şekil 4.22. T1 ve rüzgâr hızı arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği 70
Şekil 4.23. T2 ve rüzgâr hızı arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği 72
Şekil 4.24. T3 ve rüzgâr hızı arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği 74

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 1.1. 2018 Yılı İlk 10 Hidroelektrik Üreticisi Ülkenin Durumu 12
Çizelge 4.1. K ortalamalar kümeleme yöntemi ile belirlenen güneş potansiyel indeksi 34
Çizelge 4.2. K ortalamalar kümeleme yöntemi ile belirlenen rüzgâr potansiyel indeksi 36
Çizelge 4.3. Rüzgâr türbini boyutlarının istatistiksel (ANOVA) analizi 38
Çizelge 4.4. İllere göre sıcaklık dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 39
Çizelge 4.5. Yıllara göre sıcaklık dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 39
Çizelge 4.6. İllerin sıcaklık dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu 40
Çizelge 4.7. İllerin sıcaklık dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi anlamlılık tablosu 41
Çizelge 4.8. İllere göre nem dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 42
Çizelge 4.9. Yıllara göre nem (%) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 43
Çizelge 4.10. İllerin nem (%) dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu 43
Çizelge 4.11. İllerin nem dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi anlamlılık tablosu 44
Çizelge 4.12. İllere göre hava basıncı (Pd) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 45
Çizelge 4.13. Yıllara göre hava basıncı (Pd) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 46
Çizelge 4.14. İllerin hava basıncı (Pd) dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu 46
Çizelge 4.15. İllerin hava basıncı (Pd) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi anlamlılık tablosu 48
Çizelge 4.16. İllere göre hava basıncı (Pv) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 49
Çizelge 4.17. Yıllara göre hava basıncı (Pv) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 49
Çizelge 4.18. İllerin hava basıncı (Pv) dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu 49
Çizelge 4.19. İllerin hava basıncı (Pv) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi anlamlılık tablosu 51
Çizelge 4.20. İllere göre hava yoğunluğu dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 52
Çizelge 4.21. Yıllara göre hava yoğunluğu dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 52
Çizelge 4.22. İllerin hava yoğunluğu dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu 52
Çizelge 4.23. İllerin hava yoğunluğu dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi anlamlılık tablosu ..54
Çizelge 4.24. İllere göre rüzgâr hızı dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 55
Çizelge 4.25. Yıllara göre rüzgâr hızı dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi 55
Çizelge 4.26. İllerin rüzgâr hızı dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu 55
Çizelge 4.27. İllerin rüzgâr hızı dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi anlamlılık tablosu 57
Çizelge 4.28. Sıcaklık, Nem, Pd ve Pv ile yoğunluk değerleri arasındaki ilişki 58
Çizelge 4.29. Sıcaklık, Nem, Pd ve Pv ile yoğunluk değerleri arasındaki ANOVA sonucu 58
Çizelge 4.30. Sıcaklık ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi 58
Çizelge 4.31. Sıcaklık ve yoğunluk arasındaki ANOVA analizi 59
Çizelge 4.32. Sıcaklık ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi 59
Çizelge 4.33. Nem ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi 60
Çizelge 4.34. Nem ve yoğunluk arasındaki ANOVA analizi 60
Çizelge 4.35. Nem ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi 61
Çizelge 4.36. Pd ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi 62
Çizelge 4.37. Pd ve yoğunluk arasındaki ANOVA analizi 62
Çizelge 4.38. Pd ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi 62
Çizelge 4.39. Pv ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi 63
Çizelge 4.40. Pv ve yoğunluk arasındaki ANOVA analizi 64
Çizelge 4.41. Pv ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi 64

Çizelge 4.42. İllere göre rüzgâr türbini gücünün istatistiksel (ANOVA) analizi 65
Çizelge 4.43. Yıllara göre rüzgâr türbini boyutlarının istatistiksel (ANOVA) analizi 66
Çizelge 4.44. Rüzgâr türbini boyutlarının (TB1) regresyon analizi 69
Çizelge 4.45. Rüzgâr türbini boyutlarının (TB1) istatistiksel (ANOVA) analizi 69
Çizelge 4.46. Rüzgâr türbini boyutları (TB1) ve rüzgâr hızı arasında istatistiksel (ANOVA) analizi .70
Çizelge 4.47. Rüzgâr türbini boyutlarının (TB2) regresyon analizi 71
Çizelge 4.48. Rüzgâr türbini boyutlarının (TB2) istatistiksel (ANOVA) analizi 71
Çizelge 4.49. Rüzgâr türbini boyutları (TB2) ve rüzgâr hızı arasında istatistiksel (ANOVA) analizi .72
Çizelge 4.50. Rüzgâr türbini boyutlarının (TB3) regresyon analizi 73
Çizelge 4.51. Rüzgâr türbini boyutlarının (TB3) istatistiksel (ANOVA) analizi 73
Çizelge 4.52. Rüzgâr türbini boyutları (TB3) ve rüzgâr hızı arasında istatistiksel (ANOVA) analizi .74
Çizelge 4.53. K ortalamalar kümeleme yöntemi ile belirlenen rüzgâr potansiyel indeksi 75
Çizelge 4.54. Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale, Balıkesir ilerinin yıllık bazda türbin boyutlarına göre enerji üretim potansiyeli 75

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

A	Kanat Süpürme Alanı
CIPM	Uluslararası Ağırlık ve Ölçüm Komitesi
C_p	Türbinin Güç Katsayısı
f	Artış Katsayısı
GES	Güneş Enerji Santrali
GW	Gigawatt
h	Bağıl Nem
Hm	Deniz Seviyesinden Yüksekliği
IRENA	Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı
kWh	Kilowatt Saat
L	Düşey Sıcaklık Gradyanı
M_a	Kuru Havanın Molar Kütlesi
M_v	Suyun Molar Kütlesi
MW	Megawatt
OTRS	Açık Kaynak Uyarı Talep Sistemi
ρ	Hava Yoğunluğu
p	Hava Basıncı
p_o	Deniz Seviyesi Standart Atmosferik Basınç
p_{sv}	Doymuş Buhar Basıncı
R	Molar Gaz Sabiti
RES	Rüzgâr Enerji Santrali
t	Hava Sıcaklığı
to	Deniz Seviyesi Standart Sıcaklık
TB1	1 Numaralı Türbin Boyutu
TB2	2 Numaralı Türbin Boyutu
TB3	3 Numaralı Türbin Boyutu
TEİAŞ	Türkiye Elektrik İletim A.Ş.
U	Rüzgâr Hızıdır
W	Watt
Z	Sıkıştırılabilirlik Katsayısı

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze enerji kavramı ekonomik ve sosyal yapının gelişimini sağlayarak, çağdaş ülkelerin bulunduğu duruma gelebilmek için çok büyük öneme sahiptir. Dünya ekonomisinin gelişimi ile ülkelerin enerji gereksinimleri gün geçtikçe artmaya devam etmektedir (Vine, 2008). İnsanlığın gidişatını çarpıcı ölçüde etkileyen 18.yy Endüstri devrimi ile varoluşumuzun en büyük gereksinimlerinden olan enerji; sanayi, sağlık, bilişim gibi birçok sektörde ve hayatımızın her alanında faaliyet göstermektedir. Bu enerji gereksinimini karşılamak için günümüze kadar tartışmasız en çok tercih edilen kaynaklar fosil yakıtlar olmuştur (Yılmaz, 2016). 1973'de meydana gelen enerji krizinden bu yana içerisinde %72 oranda Karbondioksit (CO_2) barındıran sera gazı salınımı, hava kirliliği ve birçok çevresel zarara neden olurken aynı zamanda insan sağlığını da ciddi boyutta tehdit ettiği resmi çalışmalarla göz önüne serilmiştir. İlk bakışta ucuz olarak görülen bu enerjinin kullanımı zararlar ortaya konulduğunda uzun vadede daha büyük kayba neden olmuştur (Şen, 2004).

Hayatımızın devamı için en temel ihtiyacımız olan enerjiye duyduğumuz hassasiyet iki temel nedenden oluşmaktadır. Bunlardan ilki bir daha gerçekleşmemesi istenen 1970'lerde yaşanan enerji krizi ve ikincisi bugünkü modern hayatımızın devamı için enerji ihtiyacımızın devamlı artması (Varınca ve ark, 2005).

Türkiye istatistik kurumunun hazırlamış olduğu sera gazı emisyon istatistiklerine göre, 1990-2019 yılları arasında sera gazı salınımının sektörel dağılımı aşağıda gösterilen tablo ile gözler önüne serilmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, Sera Gazı Emisyon İstatistikleri, 1990-2019).

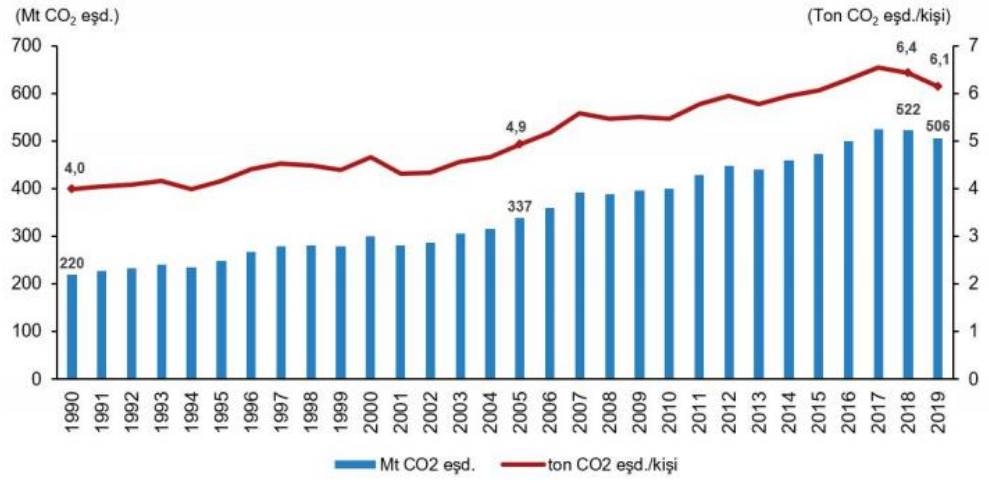
(Milyon ton CO_2 eşd.)

	1990	2000	2010	2015	2016	2017	2018	2019	1990-2019 değişim (%)	2018-2019 değişim (%)
Toplam emisyon	**219,6**	**299,0**	**399,1**	**473,3**	**498,9**	**525,0**	**522,5**	**506,1**	**130,5**	**-3,1**
Enerji	139,6	216,1	287,0	340,9	359,7	379,9	373,1	364,4	161,0	-2,3
Endüstriyel işlemler ve ürün kullanımı	22,8	26,2	48,1	57,2	61,4	64,0	65,9	56,4	147,1	-14,3
Tarım	46,1	42,3	44,4	56,1	58,9	63,3	65,3	68,0	47,7	4,1
Atık	11,1	14,3	19,5	19,0	19,0	17,8	18,1	17,2	55,7	-5,0

Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Şekil 1.1. 1990-2019 yılları arası sera gazı salınımının sektörel dağılımı (Türkiye İstatistik Kurumu, Sera Gazı Emisyon İstatistikleri, 1990-2019)

Aynı şekilde 1990 yılında birey başına düşen toplam sera gazı salınımı yaklaşık 4 ton CO_2'e eşdeğerken, 2019 yılında bu değer 6,1 ton CO_2 eşdeğeri olarak tespit edilmiştir. Bu ciddi artışa rağmen 2018 yılına göre birey başına düşen toplam sera gazı salınımı 6,4 ton CO_2 'e eşdeğerken 6,1 ton CO_2 'e eşdeğer olacak şekilde gerilemiştir. Bir önceki yılın sera gazı salınımı oranı ise %3,1 düşerek 506,1 Mt CO_2 eşdeğer olarak kayıtlara geçmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, Sera Gazı Emisyon İstatistikleri, 1990-2019).

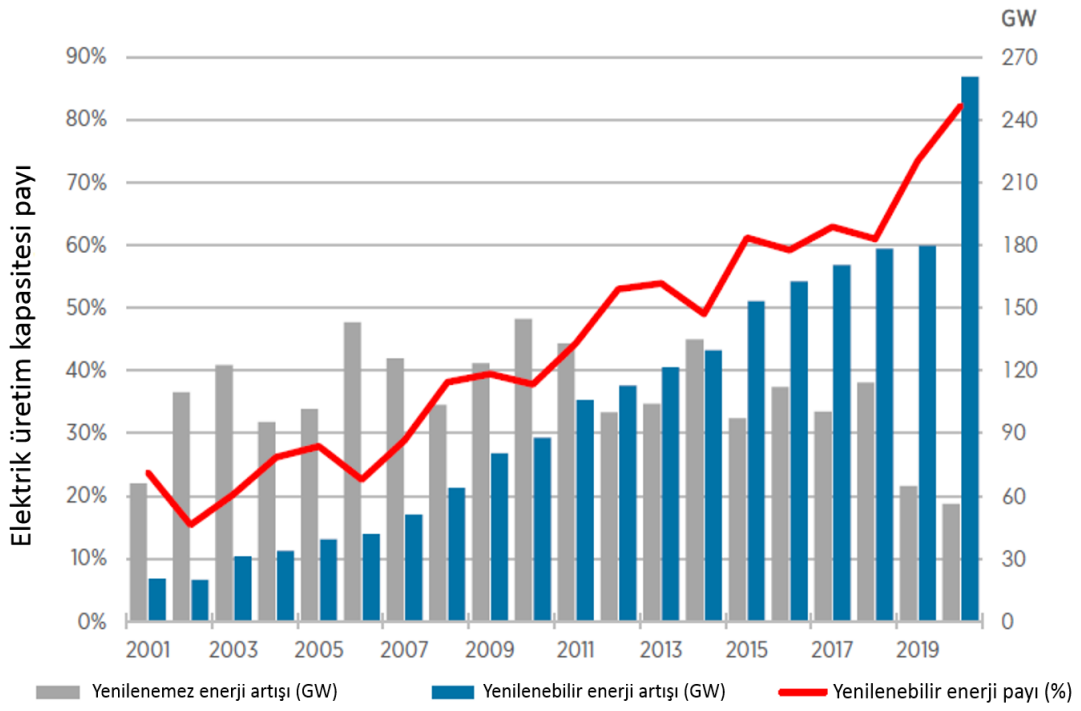

Şekil 1.2. 1990-2019 yılları arası sera gazı salınımın kişi başı ve toplam dağılımı (Türkiye İstatistik Kurumu, Sera Gazı Emisyon İstatistikleri, 1990-2019)

Enerji ihtiyacı artarken aynı oranda fosil yakıt kapasitesinin azalması yadsınamaz bir gerçekken, Fosil yakıtların tükenebilir oluşu ve atmosfere verdiği zararın anlaşılması ile enerji tasarrufu ve çevrenin korunması bilincinin temelleri

oluşmaya başlamıştır (Vine, 2008). Sera gazı salınımını azaltmak hedefi ile 1997 yılında imzalanan Kyoto Protokolü ve 2015 yılı Paris Sözleşmesi dünya çapında atılan adımların en önemlileridir.

Son yıllara kadar yaygın olarak kullanılmakta olan fosil yakıtların tükenebilir olmasının yanı sıra, sera gazı salınımı gibi olumsuz faktörlere sahip olmasından dolayı, yerini yenilenebilir enerji kaynaklarına bırakmaktadır. Vazgeçilmez ihtiyacımız olan enerji gelecekte de önemini koruyacağı için, çevresel açıdan en az zararı doğuracak kaynakların kullanılması için çok sayıda araştırma ve geliştirme çalışmaları yapılmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, Sera Gazı Emisyon İstatistikleri, 1990-2019).

2019 yılı elektrik piyasası gelişim raporuna göre, ülkemizde dışa bağımlı enerji tüketiminin yerini yenilenebilir enerji kaynaklarının alması için yapılan teşvikler ile 2018 yılında elektrik üretimi %30,67'yken 2019 yılında bu oran %42,10'a yükselmiştir (Elektrik Piyasası Yıllık Sektör Raporu, 2019)

Şekil 1.3. 2001-2019 Yenilenebilir Enerji Kapasitesinin Gelişimi (IRENA, 2021)

2020 yılında yenilenebilir enerji üretim kapasitesi, son yıllara göre çok daha fazla artmış ve uzun vadeli eğilimin çok üzerine çıkmıştır. Bu artışın en büyük payı Çin'de ve ikinci olarak da Amerika Birleşik Devletleri'ndedir. Diğer ülkelerin çoğu, önceki yıllara benzer bir oranda yenilenebilir kapasiteyi artırmaya devam etmiştir. 2020'de yenilenebilir kapasitedeki artış, 2019'daki %73'e kıyasla 2020'de %82'ye ulaştı. Toplam üretim kapasitesinin yenilenebilir payı da iki puan artarak 2019'da %34,6'dan 2020'de %36,6'ya yükseldi (IRENA, 2021).

1.1. Yenilenebilir Enerji

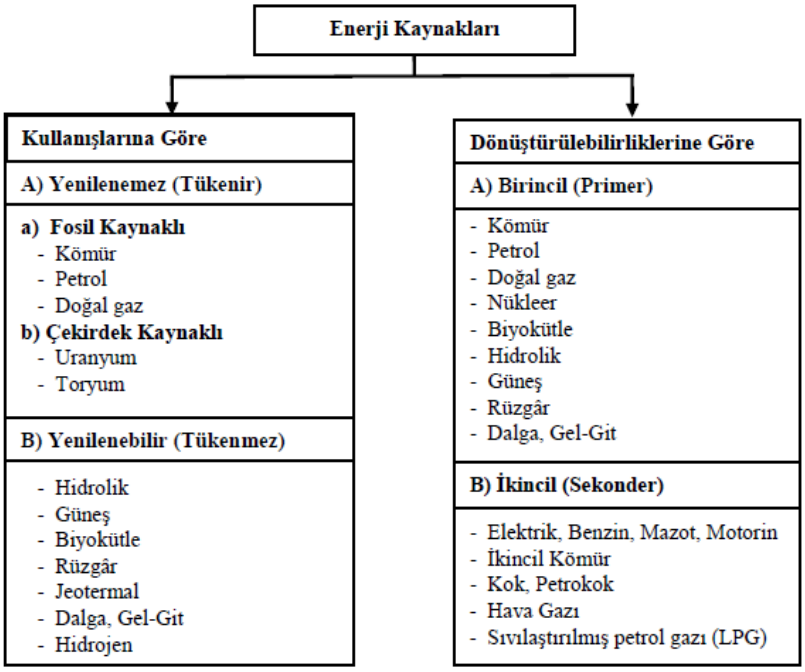
En temel ihtiyaçlarımızdan olan enerji, geçmişten günümüze toplumların gelişimlerini köklü olarak etkilemiştir. Bu da insanlığın enerjiyi farklı çeşitlerle ve farklı alanlarda kullanması ile sağlanmıştır. Ancak sanayileşmenin gün geçtikçe gelişmesi ile fosil yakıtların kullanımı, insanlık tarihindeki en büyük ve en hızlı tüketim çağının yaşandığını gözler önüne sermektedir. Bu da çağımızın en büyük sorunlarından olan küresel iklim değişikliğinin en büyük tetikleyicisi olmuştur. Dünya'da bu zamana kadar oluşturmuş iklim değişikliğinin ve atmosfer kirliliğinin başlangıcı fosil tabanlı yakıtlar yüzündendir. İnsanoğlunun farklı enerji kaynaklarına yönelmesi fosil kaynakların enerji ihtiyacını karşılamada tükenecek olması ve çevreye zarar vermesinden dolayıdır. Ülkelerin gelişimi ile aynı doğrultuda artan enerjiye olan talebin karşılanması, yenilenebilir enerji kaynaklarının daha çok ve etkili kullanılışı ve enerji verimliliğinin artışı ile sağlanabilir (Čeřovský ve ark., 2008; Özgöçmen, 2007).

Son yarım asırda yapılan araştırmalar ve yayınlarda bu durum atfettirilmiş ve bunun önüne geçmek adına Kyoto protokolü gibi anlaşmalar yapılmıştır. Ülkemiz de bu protokolü geçtiğimiz yıllarda imzalamıştır. Bu anlaşmaların yapılması ve önlemlerin alınması için ülkeler enerji kaynaklarında değişime ve yenilenmeye ihtiyaç duymaktadır. Enerjide doğal olanı bulma arayışımız vardır. Bu nedenle çevreye zarar vermeyen hem yenilenebilir hem doğal olan enerji kaynaklarına yönelim olmuştur (Boyle, 2004; Turner, 1999).

Çeşitli yapılarda var olan enerjinin sınıflandırılması farklı şekillerde yapılmaktadır. Enerji kaynakları genel olarak, yenilenebilir ya da yenilenemez olarak kullanılışlarına göre, birincil ya da ikincil olarak da dönüştürülebilirlik durumlarına göre sınıflandırılmaktadır. Bu kaynakların yenilenebilirliği kullanılmasından ya da tükenmesinden sonra kendisini yenileyebilmesi, devamlılığının olması ve çevreye zararlı atıklar bırakması gibi kısıtlarla ölçülür.

Dönüştürülebilirliklerine göre enerji kaynaklarından ilki olan birincil enerji, kaynağı doğa olan, herhangi bir değişime uğramamış yüksek enerji yoğunluğuna sahip ve kullanıldığında direkt enerji veren kaynaktır. Bu grup enerji petrol, nükleer, biyokütle, dalga, güneş ve rüzgâr gibi kaynaklardan oluşmaktadır. Birincil enerji kaynaklarının niteliklerinin değiştirilmesi ile ikincil enerji kaynakları oluşmaktadır. Elektrik, benzin, mazot, petrokok bu enerji kaynağı gurubuna örnek olarak verilebilir.

Kullanılışlarına göre sınıflandırmada yer alan yenilemez enerji kaynakları, yakın gelecekte tükeneceği beklenen kömür, petrol, doğal gaz benzeri fosil kaynaklı ve çekirdek kaynaklı olarak iki kola ayrılmıştır. Yenilenebilir enerji kaynakları ise yakın gelecekte tükenme ihtimali olmayan ve devamlı olarak kendisini yenileyen bir diğer adıyla tükenmeyen enerji kaynağıdır. (Konyalı, 2019; Şenel, 2012).

Şekil 1.4. Enerji kaynaklarının sınıflandırılması (Şenel, 2012)

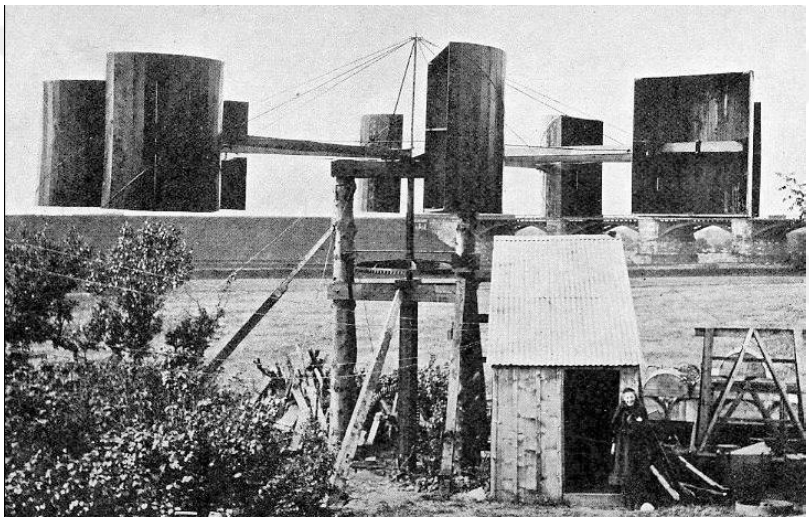
Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı'nın (IRENA) yayınlamış olduğu 2021 yılı Yenilenebilir Enerji Kapasitesi İstatistikleri Raporu'na göre dünya genelinde yenilenebilir enerji toplam kurulu gücün geçen yıla oranla 261 GW'lık artış kaydederek 2.920 GW'a yükseldiği açıklanmıştır. Bu toplam kurulu gücün 1.332 GW'ını hidroelektrik enerjisi, 733 GW'ını rüzgâr enerjisi, 714 GW'ını güneş enerjisi, 127 GW'ını biyokütle, 14 GW'ını jeotermal enerji oluşturmaktadır.

Nisan 2021 itibariyle Türkiye'de bir önceki yıla kıyasla 5 GW artarak 97 GW'ı geçen kurulu gücün 50.647 MW'ını yenilenebilir enerji kaynakları oluşturmaktadır. Bunun 31.490 MW'ı hidroelektrik enerjisi, 9.397 MW'ı rüzgâr enerjisi, 6.928 MW'ı güneş enerjisi, 1.696 MW'ı jeotermal enerji, 1.136 MW'ı biyokütle'den sağlanmaktadır (IRENA, 2021).

1.1.1. Rüzgâr enerjisi

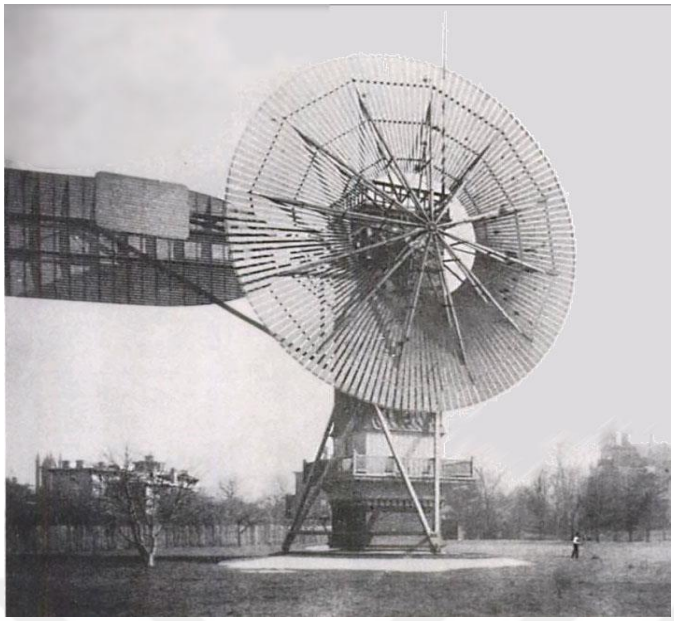
Doğada kendiliğinden var olan rüzgâr birçok alanda kullanılmaktadır. Çok eski zamanlara dayanan kullanımı ile rüzgâr enerjisi yelkenli gemilerde, su pompalamada, yel değirmenlerinde kullanımıyla önemini günümüze kadar arttırmıştır (Tong, 2010).

Bilinen ilk kullanım alanlarından olan, rüzgârın kinetik enerjisini kullanarak gemilerin hareketini sağlama yaklaşık 5000 yıldan fazladır devam etmektedir. İlerleyen süreçlerde de kullanım alanına yel değirmenleri eklenmiş, bu sayede tahılların işlenmesi sağlanmıştır. Günümüzde ise kullanım alanı daha çok enerji üretimi üzerinedir. Yunan matematikçi ve mühendis Heron karada rüzgârı kullanarak tarihin bilinen ilk rüzgâr çarkı mucidi olmuştur. Bu sayede rüzgârdan güç üretiminin temelleri atılmıştır. 1887 yılında İskoç Elektrik Mühendisi Profesör James Blyth rüzgâr gücünü kullanarak bir akümülatörü şarj etmeyi başarmış ve bunu evinde kullanarak bir ilke imza atmıştır. 4 yıl sonra ise bu çalışmasının patentini almıştır.

Şekil 1.5. James Blyth tarafından tasarlanan dikey eksenli rüzgâr türbini (Burchell, 2018)

1888 yılında ABD'de Charles Francis Brush bir sonraki aşamaya geçmiş, rüzgârı kullanarak enerji üretimini sağlayan 17 metre çapında rotorlu, çok fazla kanadı bulunan tasarımı ile ilk türbin denemesini gerçekleştirmiştir. Kanatların çok fazla olmasından kaynaklı yüksek momentli fakat düşük devirle çalışan bu türbin istenilen başarıyı sağlayamamıştır. Günümüzde 2-3 kanatlı ve aynı rotor çapına sahip türbinler 70-100kW güç üretirken Brush Türbin'i 12kW güç üretmiştir. Yaklaşık 20 yıl kullanılan bu türbin küçük ölçekli rüzgâr türbinlerinin kullanımına öncü olmuştur (Burchell, 2018).

Şekil 1.6. Charles F. Brush tarafından tasarlanan yatay eksenli rüzgâr türbini (Burchell, 2018)

Asıl mesleği meteorolog olan Danimarkalı Profesör Poul La Cour 1890'larda rüzgâr türbinleri konusunda büyük bir dönüm noktası olacak aerodinamik profillerden yararlanılan 4 kanatlı modern rüzgâr türbininin mucidi olmuştur. Hızlı rotora sahip olmasından dolayı, elektrik üretimi için oldukça uygundu. 20kW ile 35kW arası enerji üreten bu türbinden 120 adet üretim yaparak 1918 yılında Danimarka'nın kurulu rüzgâr enerjisi kapasitesinin 3MW'a çıkmasına neden olmuştur. Bunların yanı sıra bu türbinlerden üretilen elektriği kullanarak elektroliz yolu ile hidrojen üretip rüzgâr enerjisini depolamayı başarmıştır. Büyük şehirlere elektriğin ulaşmasından sonra ise rüzgâr enerjisine olan ilgi dizel yakıtın ucuz olması nedeni ile azalmış bu durum II. Dünya Savaşı'na kadar sürmüştür (Hau Erich, 1996).

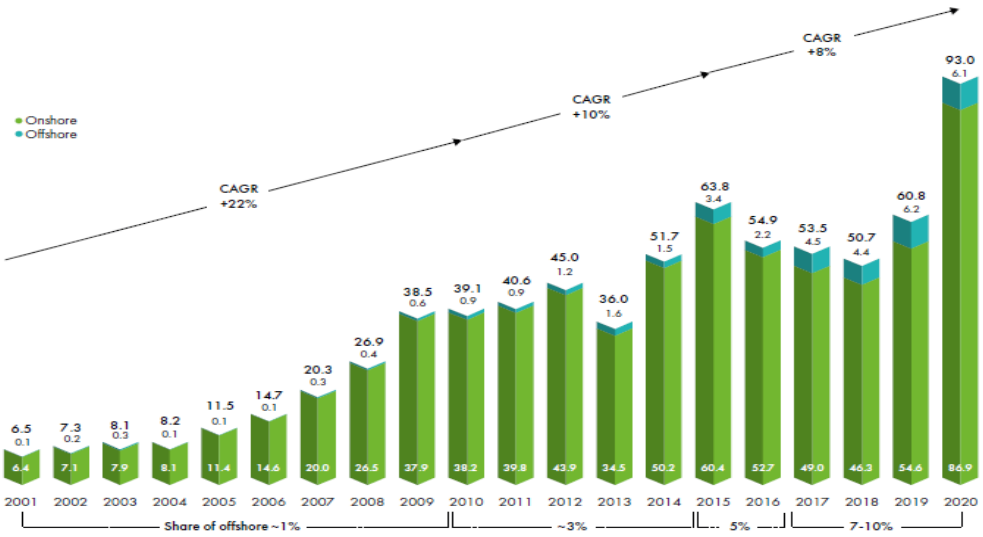
Profesör Poul La Cour tarafından doğru akım ile üretilen türbinler, öğrencisi Johannes Juul sayesinde geliştirilerek alternatif akım ile çalışması sağlanmıştır. 1956 yılında Danimarka'nın Gedser adasında kurulan 24 metre çapında, 200 kW'lık kurulu güce sahip oluşu ile Gedser türbini bu alandaki dönüm noktalarından olmuştur. 1956-1967 yılları arasında bakım yapılmadan ve 1958 yılından itibaren 9 yıl boyunca %20 kapasite ile çalışmıştır (Durak ve ark, 2007).

1960'lı yıllarda ise Prof. Ulrich Hütter 34 metre çapında 2 kanatlı 100kW güce sahip Hütter Allgaier adında yüksek rüzgâr hızlı fakat kararsız pervaneli türbinini geliştirmiştir.

Ekim 1973'de yaşanan petrol krizi ve devamında artan çevre duyarlılığı ile farklı enerji kaynağı arayışları başlamıştır (Heier, 1996). 1980 yılında %50'ye yakın sağlanan, yatırım vergi kredileri California'da modern rüzgâr türbinlerinin ilgi odağı olmasına neden olmuştur. 1980 ve 1995 yılları arasında vergi kredilerinin yaklaşık %15'e indirilmesi ile 1985 yılından sonra 1700 MW'lık kurulum yapılmıştır. 1970'lerden itibaren kurulu güç kapasitesi ile aynı zamanda kanat çapları da büyük gelişme göstermiştir. 1995'lerde ise ilk zamanlar kilowatt ile ölçülüp değerlendirilen rüzgâr enerjisi kapasitesi artık yerini megawatt'a çıkartmıştır.

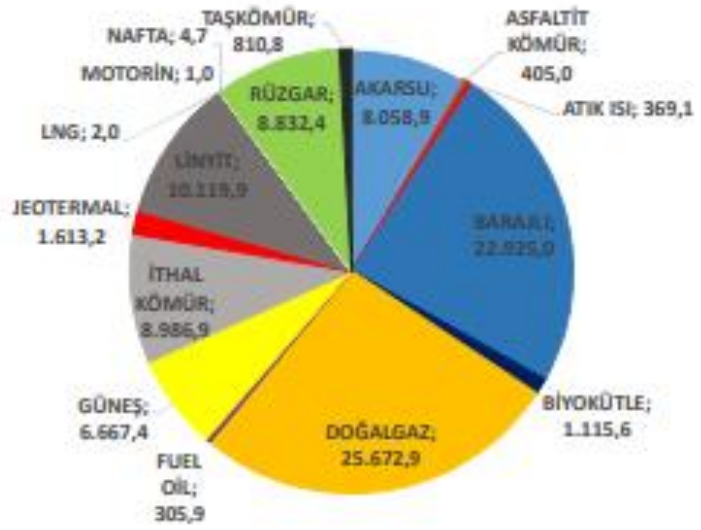
1986 yılında İzmir Çeşme'de bir tesiste 12 m/s rüzgâr hızında 55 kW nominal güce ulaşan rüzgâr türbininden ilk elektrik üretimi sağlanmıştır. Bu türbin sayesinde tesisin elektrik ihtiyacının yaklaşık %4'ü karşılanmıştır. Türkiye'de ilk rüzgâr çiftliği ise 500kW nominal güce sahip 3 rüzgâr türbini ile 1998 yılında İzmir Çeşme'de Germiyan köyünde kurulmuştur. Kurulduğu ilk yıl yaklaşık 6 milyon kWh ile rüzgârdan elektrik enerji üretimine başlamıştır. Bir sonraki yıl bu üretimi %250 arttırarak 21 milyon kWh'e yükseltmiştir (Özdamar, 2000; Çun, 2020).

Dünya genelinde 2020 yılı rüzgâr enerjisi kurulumu 2019'a göre %53 artarak 90GW'ı geçmiş, toplam kurulu kapasite ise %14 artışla 743GW'a ulaşmıştır. Karasal rüzgâr pazarındaki kurulumlar 86,9 GW'a ulaşırken, açık deniz üstü rüzgâr pazarı 6,1 GW'a ulaştı ve 2020'yi hem karada hem de açık denizde yeni rüzgâr kurulumları için tarihin en yüksek ve ikinci en yüksek yılı oldu (Global Wind Energy Council, GWEC, 2021).

Şekil 1.7. Rüzgâr enerjisi tesislerinin 2001-2020 yılları arasında tarihsel gelişimi (Global Wind Energy Council, GWEC, 2021)

TEİAŞ'ın 2020 Aralık ayı raporuna göre, Türkiye'de geçen aya göre elektrik üretimi kurulu gücü 1090 MW artarak 95.890,6 MW seviyesine çıkmıştır. Bu kurulu gücün 8.832 MW'lik kısmı ise kaynaklar arasında 5. Sırada gelen rüzgârdan sağlanmıştır (Yük Tevzi Dairesi Başkanlığı - Kurulu Güç Raporu-Aralık 2020).

Şekil 1.8. 2020 yılı birincil kaynaklara göre kurulu güç dağılım grafiği (Yük Tevzi Dairesi Başkanlığı - Kurulu Güç Raporu-Aralık 2020)

2021 yılı Ocak ayı Türkiye Rüzgâr İstatistik Raporu'na göre 2019 yılı toplam kurulu güç 8.080,2 MW iken 2020 yılında bu sayı yaklaşık %15,16 artarak 9.305 MW'a ulaşmıştır. 2020 yılında Türkiye'de üretilen elektriğin yaklaşık %8,44'ü rüzgâr enerjisinden elde edilmiştir. Aylık bazda bakıldığında ise %10,36'lık oran ile Nisan ayı yıl içerisinde elektriğin rüzgâr enerjisinden en yüksek oranla üretildiği ay iken, %4,67'lik oran ile Ekim ayı en düşük oranla üretimin yapıldığı ay olmuştur (Türkiye Rüzgâr Enerjisi İstatistik Raporu - Ocak 2021). Kısacası bağımsız rüzgâr bazlı enerji sistemleri, uzak yerlerdeki şebekeden bağımsız tüketicilere temiz elektrik sağlamak için çekici bir çözümdür ve bu sayede, herhangi bir petrol fiyatı dalgalanmasından tamamen bağımsız olmalarını sağlar.

1.1.2. Hidrolik (hidroelektrik) enerji

Eski çağlardan beri insanoğlunun suyun enerjisinden faydalandığı bilinmektedir. Bu enerji eskiden su değirmenlerinde kullanılırken, günümüzde suyun enerjisinden elektrik üretilmektedir. Hidrolik enerji, rüzgârın hareketi ve yoğunlaşması sonucu oluşan hidrolojik döngü sonucunda deniz, göl ve nehirlerdeki suyun güneş enerjisi sayesinde buharlaşması ve su buharının yağmur veya kar olarak toprağa inmesi ile üretilen dolaylı enerjidir. Hidroelektrik santraller, su miktarına, suyun yüksekliğine ve suyun debisine bağlı olarak mekanik bir enerji üretir ve bu enerjiyi kanallarla tribünlere iletir. Tribünleri döndüren suyun ürettiği elektrik enerjisine hidroelektrik enerji denir. Bu nedenle, hidrolik enerjinin kullanımı engebeli araziler ve sulak alanlar için daha yaygındır. Aynı zamanda bu enerji çeşidi suyun mevcut potansiyel enerjisinin hareket sayesinde kinetik enerjiye dönüştürülmesiyle elde edilen enerji olarak da tanımlanabilir (Dalkır ve ark., 2011; Everett ve ark., 2012).

Hidroelektrik, yenilenebilir enerji üretiminin hali hazırda kurulmuş bir teknolojik yoludur. Endüstriyel ve yüzey suyu zengini ülkelerde, büyük ölçekli barajlarda türbinler tarafından hidroelektrik enerji üretiminin tam olarak yararlanılmaktadır (Ohta, 2013).

Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) tarafından yayınlanan istatistiğe göre 2018 yılında Dünya genelinde 4.325 TWh'lık elektrik enerjisi üretimi hidrolik santrallerden sağlanmıştır. Aynı yıl toplam hidrolik kurulu gücü de 1.293 GW olarak açıklanmıştır (Çizelge 1.1.). Kurulu gücü en yüksek olan ilk 10 ülke sırasıyla 352 GW Çin, 105 GW Brezilya, 103 GW ABD, 81 GW Kanada, 51 GW Rusya, 50 GW Japonya, 49 GW Hindistan, 33 GW Norveç, 28 GW Türkiye, 26 GW Fransa olarak belirlenmiştir (Key World Energy Statistics 2020).

2018 yılı itibari ile ülkemizde toplam kurulu gücün %31,9'unu hidroelektrik santralleri oluşturmaktadır. 653 adet kurulu santral ile yaklaşık 28.291 MW değerinde kurulu güce sahiptir. Aynı yıl içerisinde hidroelektrik santrallerinden üretilen elektrik 59,9 kWh'e ulaşmıştır.

Çizelge 1.1. 2018 yılı ilk 10 hidroelektrik üreticisi ülkenin durumu

	Üretim (TWh)	Dünya genelindeki yüzdesi (%)	Yurtiçi toplam elektrik üretimindeki hidroelektrik yüzdesi (%)
Çin	1.232	28,5	17,2
Brezilya	389	9	64,7
Kanada	386	8,9	59
ABD	317	7,3	7,1
Rusya	193	4,5	17,3
Hindistan	151	3,5	9,6
Norveç	140	3,2	95
Japonya	88	2	8,4
Vietnam	84	1,9	34,9
Fransa	71	1,6	12,1
Diğer	1.274	29,6	15,6
Dünya geneli toplam	4.325	100	16,2

1.1.3. Jeotermal enerji

Yeryüzünün merkezinde bulunan magma tabakasının yüzeye yaklaşarak etrafındaki yeraltı sularını ısıtması jeotermal enerjinin temelini oluşturmaktadır. Ülkemiz dünya genelinde jeotermal enerji potansiyeli sıralamasında 7. sıradadır.

Jeotermal enerjiyi elektrik üretimi bakımından dünya genelinin %0,23'ünü, ısı enerjisi bakımından ise %4,3'ünü karşılamaktadır (Mmo, 2012; Mavi Kitap, 2011).

Yenilenebilir enerji kaynaklarından olan bu enerjinin kullanmanın en büyük avantajı, rüzgâr, dalga ya da güneş enerjisi gibi diğer yenilenebilir kaynaklara göre aralıksız, aralıksız olması nedeniyle günün 24 saati enerji sağlayabilmesidir. Bir elektrik santrali inşa etmek pahalıdır, ancak işletme maliyetleri düşüktür ve bu da uygun tesisler için düşük enerji maliyetlerine neden olur. Şimdiye kadar jeotermal potansiyelin sadece küçük bir kısmı geliştirildi ve hem elektrik üretimi hem de doğrudan uygulamalar için jeotermal enerjinin hızlandırılmış kullanımı için yeterli alan var. Kanıtlanmış teknolojisi ve bol kaynakları ile jeotermal enerji, sera gazı emisyonlarının azaltılmasına önemli katkı sağlayabilir (Fridleifsson, 2001).

1.1.4. Biyokütle enerjisi

Biyoenerji, biyolojik kaynaklardan elde edilen malzemeler sayesinde oluşan yenilenebilir enerjidir. Bitkiler ve hayvanlar da dahil olmak üzere yaşayan ya da yakın zamanda yaşamış organizmaların oluşturduğu biyolojik yapıdır. Biyokütle, en umut verici yenilenebilir enerji kaynaklarından biridir, ancak biyokütleden elektrik üretiminin hem teknik hem de ekonomik olarak uygulanabilir olduğunu kanıtlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Biyokütle elektrik elde etmek için, buhar üretmek veya endüstrilere ve evlere ısı sağlamak için yakılabilir. Bunlarla birlikte biyokütle, metan gazı, etanol yakıtı ve biyodizel yakıtı gibi diğer kullanılabilir formlara dönüştürülebilir. Biyokütle enerji santralleri dünya çapında 50'den fazla ülkede bulunmaktadır ve giderek artan bir elektrik payı sağlamaktadır. Ayrıca biyokütlenin enerji kaynağı olarak kullanımı son yıllarda daha da geliştirilmiş ve biyokütlenin gazlaştırılmasına özel önem verilmiştir (Banos ve ark., 2011). Biyokütle, mevcut dünya enerji arzının yaklaşık %15'ini kapsadığı için enerji açısından önemlidir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde biyokütle, ulusal enerji arzının ana bileşenidir. Biyokütle kaynakları yaygın olarak bulunmasına rağmen, düşük dönüşüm verimliliğine sahiptirler. Enerjiyi ileten güneş radyasyonu bitkiler tarafından fotosentez yoluyla kullanılır. Sonuç olarak bitki kalıntıları bile potansiyel enerji

kaynaklarıdır (Şen, 2004). Net biyoenerji kapasitesi, 2019 yılında 6,4GW'lık artışa kıyasla 2020 yılında yaklaşık yarı yarıya düşmüş ve 2,5 GW'lık artış gerçekleşmiştir. Çin'deki kapasitesi artışı 2 GW'ın üzerinde olmuştur. Ancak Japonya ve Kore Cumhuriyeti'nde biyoenerji kullanımının azalması nedeniyle Asya'daki toplam net genişleme bundan daha azdır. Avrupa, 2020'de önemli genişleme gösteren diğer tek bölge olmuştur ve 2019'a benzer bir miktarda 1,2 GW'lık kapasite eklenmiştir (IRENA, 2021).

1.1.5. Güneş enerjisi

Güneş radyasyonu, dünyanın yüzeyinde hareket eden tüm çevresel süreçleri yönlendirdiği için en önemli doğal enerji kaynaklarındandır (Foster, ve ark., 2009). Bu kaynağın enerjisi aynı zamanda güneş tarafından üretilen radyan enerji olarak da tanımlanabilir (Charron ve ark, 2006). Ülkemizin konumu nedeniyle güneş enerjisinden faydalanma potansiyelinin yüksek oluşu, nüfus artışı ve sanayinin gelişimi enerji tüketimi artışında doğrudan etkileridir (Čeřovský ve ark., 2008).

Gerçek bir yenilenebilir kaynak olan güneş enerjisi gezegenimize sınırsız ölçüde ulaşabilmektedir. Bu enerji kirletici değildir, aynı zamanda petrol bazlı enerji gibi sera gazları ve nükleer enerji gibi depolanması gereken atıklar da oluşturmaz. Ayrıca bu enerjinin faydalı bir forma dönüşümü sırasında gürültü kirliliği oluşmaz (Pogson ve ark., 2013).

Dünyanın birçok yerinde, doğrudan güneş radyasyonu, en iyi olası enerji kaynaklarından biri olarak kabul edilir. Güneş radyasyonunu enerjiye dönüştürmenin ana yolları aktif ve pasif güneş tasarımıdır. Pasif güneş enerjisi tasarımı, genellikle yapay ışık ve ısıtma ihtiyacını azaltmak için güneş enerjisini yakalayan binaların optimal tasarımına dayanır. Pasif güneş sistemleri ile ilgili olarak, araştırmacıların güneş enerjisi konusundaki birincil ilgi alanı, güneş enerjisi evlerinin tasarımı ve optimizasyonu ile ilgilidir (Charron ve ark, 2006). Aktif güneş enerjisi tasarımı, güneş ışınımını enerjiye dönüştürmek için fotovoltaik paneller ve güneş pilleri kullanarak güneş ışınımını ısıya dönüştüren su ısıtmasına dayanır. Hem aktif hem de pasif güneş

enerjisi sistemleri tasarlamak için çalışılan lokasyon için radyasyon verilerine ihtiyaç vardır. Güneş radyasyonu genellikle düşük uzaysal çözünürlüğe sahip radyometrik istasyon ağları aracılığıyla ölçülür (Banos ve ark., 2011).

Ülkemizde yenilenebilir enerji kaynakları sayesinde üretilen enerji miktarı incelendiğinde temel ihtiyacın toplamının %9,8'i bu yol ile sağlandığı görülmüştür. 7 bölgemiz de güneş enerjisi potansiyeli bakımından incelendiğinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi en yüksek potansiyele sahipken, Karadeniz Bölgesi en düşük potansiyele sahip bölgelerimizden olduğu tespit edilmiştir. Sırası ile ikinci en yüksek potansiyele sahip bölgemiz ise Akdeniz Bölgesi olmuştur (Yılmaz, 2012). Güneş Enerjisi'nin en önemli tahmin edicilerinden olan güneşlenme süresi ülkemizde yıllık ortalama 2640 saat yani günlük yaklaşık 7,2 saattir. İkinci en büyük tahmin edicilerden olan radyasyon değeri ise yıllık ortalama 1311 kWh/m^2 yani günlük yaklaşık 3,6 kWh/m^2 dir (Toklu, 2010).

2020 yılı tüm büyük dünya bölgelerinde yeni kapasitenin artmasıyla birlikte, toplam küresel güneş kapasitesi artık rüzgâr kapasitesiyle yaklaşık aynı seviyeye ulaşmıştır. Asya Bölgesi'ndeki kapasite artışı 2019'dan 2020'ye geçişte 55 GW'dan ve 78 GW'a ulaşmıştır. Bu kapasitenin en büyük kısmını ilk sırada yaklaşık 49,4 GW ile Çin alırken, ikinci sırada yaklaşık 11,6 GW ile Vietnam almıştır. Devamında ise Japonya, Hindistan ve Kore Cumhuriyeti gelmektedir (IRENA, 2021).

Güneş enerjisi Avrupa'da ve Çin'de şehirler için ihtiyaç olan enerjiyi üretmeye yardımcı olduğu gibi, ülkemizde de tarım sektörü için ihtiyaç olan enerjiyi üretmek amacıyla kullanılmaktadır. Günümüzün ve geleceğimizin en büyük enerji kaynaklarından olan güneş enerjisi akıllı şehirlerin de altyapısını oluşturacak faktörlerden biridir. Gelişen ve değişen teknoloji ile ulaşıma, elektriğe ve ısınmaya uyarlanacak bir kaynak durumundadır. Bununla birlikte ihtimal dahilindeki afet durumu ve sonrası için acil durumda ihtiyaç duyulan enerjiyi karşılamak için ulaşılamayacak bölgelere enerji iletim sisteminin kurulması da güneş enerjisinin düşünülen farklı alanlarından biri olarak yer almaktadır. Ayrıca ilerleyen zamanlarda güneş enerjisinin diğer yenilenebilir enerji kaynaklarla bütünleştirilebilir, kolay

ulaşılabilir ve enerjiye en çok ihtiyaç duyduğumuz şu dönemlerde düşük maliyetlerle şehirlerin ihtiyaçları karşılanabilir. Bu nedenle güneş enerjisi yatırımları her yerde olduğu gibi ülkemizde de gün geçtikçe artmaktadır (Şen, 2004; Aslan ve ark., 2006).

1.1.6. Hidrojen enerjisi

Yeryüzünde en küçük atom olarak var olan ve çok aktif olan bu element 1500'lü yıllarda bulunmuştur. Çok aktif olduğu için doğada saf olarak bulmak oldukça zordur. Bu element doğal bir kaynak olmamasına rağmen sürdürülebilir bir enerji kaynağıdır, aynı zamanda birincil enerji kaynakları sayesinde (fosil yakıtlar, biokütle gibi) elde edilen yapay bir yakıttır. Hidrojen enerjisi doğal gaz, güneş ve rüzgâr enerjisi gibi çeşitli alternatif enerji kaynaklarından elde edilebilir.

Bunlar, hidrojen enerjinin ulaşım ve elektrik alanında kullanımında tercih nedenleri arasında olup kendisini cazip yakıt seçeneği olan yenilenebilir enerji kaynaklarından kılmaktadır. Taşıtlarda, konutlarda ve birçok alanda kullanıma açık bir enerji kaynağıdır (IRENA, 2021).

1.1.7. Dalga (gel-git) enerjisi

Okyanus dalgaları, açık su üzerinden geçen rüzgâr akımlarının yarattığı bir yenilenebilir enerji biçimini temsil eder. Dalga enerjisi potansiyeli dünyanın farklı yerlerinde önemli ölçüde değişiklik gösterir ve dalga enerjisinden her yerde etkin bir şekilde yararlanılamaz. Rüzgâr hızının tahmini, rüzgâr enerjisi üretimi için temel bir zorluktur. Aynı şekilde, okyanus enerjisi üretimi için su seviyesinin tahmini esastır (Banos ve ark., 2011).

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

İncecik ve ark. (1995), Anadolu'nun batısında 8 farklı bölgedeki istasyondan aldıkları verilere göre Weibull dağılımını kullanarak rüzgâr enerjisi potansiyelini incelemişlerdir. Bu çalışmaya göre ortalama en yüksek değer Şubat ayında 10 m yükseklikten alınan verilerde gözlemlenmiştir. Bozcaada'nın diğer lokasyonlara göre rüzgâr enerjisi potansiyelinin en yüksek olduğunu gösterilmiştir.

Akpınar ve ark. (2004), Elâzığ Ağın bölgesi için 5 yıllık, saatlik alınan rüzgâr verileri analiz edilmişlerdir. Bu veriler ile olasılık yoğunluk dağılımları belirlenmiş ve dağılım parametreleri tanımlanmıştır. Bu veriler ile iki olasılık yoğunluğu fonksiyonu değerlendirilmiştir. Weibull ve Rayleigh modelleri temelinde Elâzığ Ağın bölgesi rüzgâr enerjisi potansiyeli incelenmiştir ve Weibull modelinin Rayleigh modeline göre daha uygun olduğu belirlenmiştir.

Talayoğlu (2010) üç farklı zaman aralığı olarak toplanan verilerle, rüzgâr santralleri kurulumu için ihtiyaç olan fizibilite çalışmalarında kullanılan modellerden birisi olan WAsP modelini kullanarak Denizli Tavas bölgesinin rüzgâr enerjisi potansiyelini belirlemiştir. Yine bu rüzgâr verilerini kullanarak bu bölge için optimal türbin konumlandırması yapmıştır. Aynı zamanda rüzgâr hızı ve enerji potansiyelinin alansal dağılımı belirlenmiş ve maliyet analizini hesaplamalarını yapmıştır.

Banos ve ark. (2011), yenilenebilir ve sürdürülebilir enerji alanındaki tasarım, planlama ve kontrol problemleri için optimizasyon algoritmalarının kullanımına ilişkin en son araştırma gelişmelerine genel bir bakış sunmuşlardır. Yenilenebilir enerji ve hesaplamalı optimizasyon alanlarında iki yüzün üzerinde makaleyi gözden geçirmiş ve yenilenebilir enerji problemlerini çözmek için optimizasyon yöntemlerini kullanan araştırma makalelerinin sayısının, özellikle rüzgâr ve güneş enerjisi sistemleri için son yıllarda önemli ölçüde arttığını göstermişlerdir.

Karatepe (2011) dünya genelinde enerji talebi karşısında yenilenebilir enerji kaynaklarının önemine değinmiştir. Rüzgâr enerjisinin Dünya ve Türkiye genelindeki

potansiyelini incelemiş ve Yalova Süpürgelik bölgesi için rüzgâr ile elektrik enerjisi üretim tahmininde kullanılan bir teknik olan Markov Zinciri geçiş matrisini kullanmış, ölçüm değeri olmayan noktalar için bile tahminlerde bulunulabileceğini bu çalışma ile ortaya koymuştur.

Kavun (2018) rüzgâr enerjisinin gelişimi ve Türkiye'nin rüzgâr enerjisi potansiyeli ile ilgili kaynak araştırması yapmış ve 2016-2017 yılı rüzgâr hızı verileri ile Weibull dağılımını kullanarak Mersin ili Anamur ilçesi için rüzgâr enerjisi potansiyelini hesaplamıştır.

Arslan (2010) Kütahya Bunelek'te bulunan bir istasyondan 2001 Temmuz ayı ve 2004 Haziran ayları arasında toplanan 36 aylık veri ile birkaç farklı rüzgâr türbin çeşidinden elektrik üretmiştir. Bu hesaplamalar aynı zamanda Dumlupınar Üniversitesi ana kampüsünün elektrik ihtiyacının üretimi için değerlendirmiştir.

Özay ve ark. (2016) Çeşme Alaçatı bölgesi için bu bölgedeki bir istasyondan 10ar dakikalık aralıklarla farklı yüksekliklerden beş buçuk yıl boyunca alınan verileri analiz etmişlerdir. İki parametreli Weibull dağılımını kullanarak bölgenin rüzgâr karakteristiği belirlenmiştir.

Çiçek (2019) Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Gölköy yerleşkesinde 30 m ve 40 m yükseklikteki anemometreler ile 10 dakikalık aralıklarla bir yıl boyunca alınan veriler ile o bölgeye ait rüzgâr enerjisi potansiyelini incelemiştir. Ortalama rüzgâr hızı verileri aylık olarak incelendiğinde Temmuz, Ağustos, Eylül ve Nisan aylarında elektrik üretimi için gereken minimum rüzgâr hızı değerinin 4 m/s'yi aştığı aylar olduğunu tespit etmiştir. Yılın diğer aylarında yani Ekim ayından bir sonraki yılın Haziran ayına kadar olan 9 aylık sürede rüzgâr hızının yaklaşık 4 m/s'nin altında olduğunu belirlemiş ve bu aylarda verimli elektrik üretilmediğinin sonucuna açıkça varmıştır.

Oral (2020) Bitlis ili için rüzgâr enerjisi potansiyeli ölçümü Weibull dağılımı kullanılarak analiz etmiştir. Bitlis Meteorolojisinden alınan 2011 ve 2012 yıllarının 10

metre yükseklikte ölçülmüş verileri kullanılarak yapılan Weibull dağılımı analizi sonuçları ile gözlemlenen değerler karşılaştırmış ve birbirlerine yakın olduğu belirlemiştir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Çalışma kapsamında Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden İzmir, Manisa, Çanakkale, Balıkesir, Aydın illeri için alınan 10 yıllık sıcaklık, nem, hava basıncı, hava yoğunluk, rüzgâr hızı verileri kullanılmıştır. Aynı zamanda tasarımı yapılmış olan helezonik yapılı rüzgâr türbini de çalışmanın diğer bir bacağını oluşturmaktadır.

3.1.1. Dikey rüzgâr türbini tasarımı

Rüzgârı enerjiye çevirmede en büyük role sahip olan türbinler belirli özelliklere göre sınıflandırılmaktadır. Şekil 3.1' de görüldüğü gibi türbinin çeşidi dönme ekseni, devri, gücü, kanat sayısı, rüzgâr etkisi, dişli özellikleri ve kurulum yerine (denizde ve karada) göre değişmektedir (Elibüyük ve ark., 2014). Rüzgâr türbinleri dönme düzenlerine göre üç farklı kategoride incelenmektedir. Ticari kullanım yerine deneysel kullanımda tercih edilen bu türbin çeşidinin mili düşey yapıya sahip olduğu için yatay eksenli rüzgâr türbinlerinin pervane görünümünden farklıdır. Bu yapısı rüzgâr yönünü dikkate almaksızın istenilen yere çevrilebilmektedir ve kuleye de ihtiyaç yoktur. Bu da maliyet açısından avantaj sağlamaktadır.

Dikey eksenli rüzgâr türbinlerinde ilk harekete geçiş her zaman istenilen verimde olmamaktadır. Genel verimlilikleri de yaklaşık %35'dir (Gipe, 2003). Yatay eksenli rüzgâr türbini ticari olarak en sık kullanılan türbin çeşitlerindendir. Kanatları rüzgâr yönüne dik, dönme ekseni ise rüzgâr yönüne paralel olan türbinler yatay eksenli türbinler grubunda yer alır (Walker ve Jenkins, 1997). Kanat sayısı ve rotorun hızı ters orantılıdır. Rotor hızının artması için kanat sayısının daha az olması gerekmektedir. Bu türbinlerin verimi yaklaşık %45'dir (Nurbay ve Çınar, 2005).

Şekil 3.1. Kurulum yerlerine ve özelliklerine göre rüzgâr türbin çeşitleri (Elibüyük ve ark., 2014)

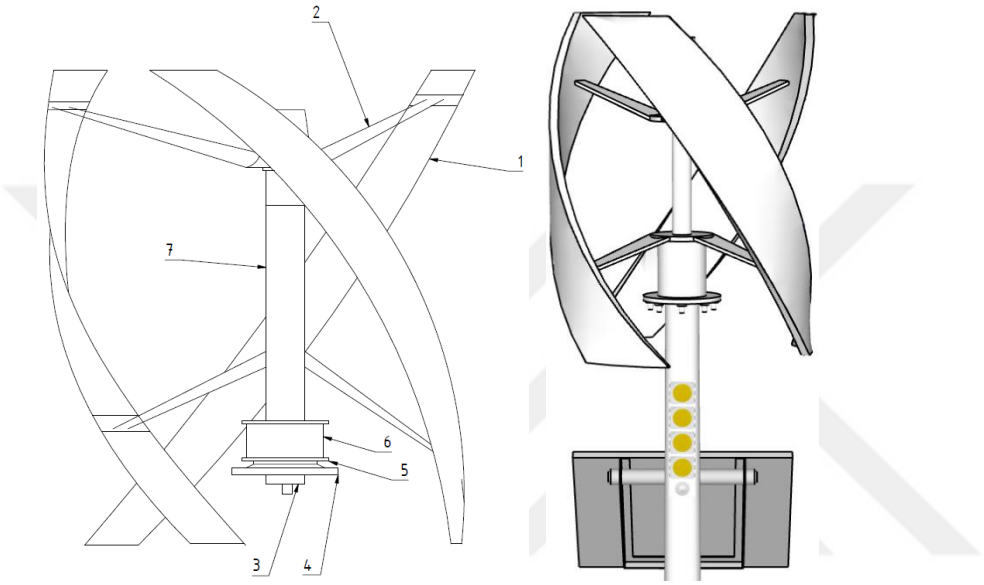
Bu çalışmada helezonik yapılı rüzgâr türbini mevcut tasarımı incelenmiş ve helezonik yapıya sahip manyetik alan destekli rüzgâr türbini genel amacı için tasarımı oluşturulmuştur. Rüzgâr türbini ve güneş paneli ile desteklenmiş çevre aydınlatma sistemlerine göre doğru tasarım oluşturmak için rüzgâr türbini gücü analizinde rüzgâr hızı, hava yoğunluğu, nem, sıcaklık ve hava basıncı türbin boyutu seçiminde kullanılmıştır. Bu çalışmada kısıtlar tasarım ve performans kriterleri olarak iki aşamada değerlendirilmiştir.

3.1.1.1. Tasarım kısıtları

Helezonik yapılı yani spiral kanatlı türbinlerin kanat yapısı ile istenilen verim ve performansın elde edilememektedir. Aynı zamanda bu ürünler maliyet açısından da dezavantajlıdır.

Bu çalışma kapsamında, kanat yapısı ile dezavantajlar avantaja çevirebilmek için rüzgar türbini helezonik yapılı ve manyetik alan destekli olacak şekilde tasarlanmıştır. Buna ek olarak rüzgârın esme yönünden etkilenmeden çalışmasına devam ederek enerji üretebilmesi hedeflenmiştir. Yapılan tasarımda, dayanıklı olması açısından çelik konstrüksiyon olması tercih edilmiş, sürtünmeyi azaltıp yüksek verimle çalışması için manyetik alan kullanılmıştır. Ayrıca sessiz çalışması, uzun ömürlü olması, sık bakıma

ihtiyaç duymaması ve maliyeti düşük olması amaçlanmıştır. Helezonik yapıya sahip üç kanatlı rüzgâr türbininde bir direğe montajlanmış gövde, gövdenin alt kısmında jeneratör, gövdenin hem alt hem de üst kısmında 3 adet kanat bağlantısı ve kanat bağlantılarla birleştirilmiş 3 adet kanattan oluşmaktadır. Bunlarda birlikte hibrit çalışabilmesi için güneş paneli, batarya, led lambalar ve hareket sensörü de sistemin parçalarındandır (Şekil 3.2.) (Sarıışık ve ark, 2019).

Şekil 3.2. Helezonik yapılı rüzgâr türbini tasarımı (Sarıışık ve ark, 2019)

Gelişimi sürekli artan rüzgâr enerjisi ve güneş enerjisinin sürdürülebilirliğini de kullanarak bu çalışma kapsamında rüzgâr ve güneş enerjisi destekli sokak aydınlatma sistemi tasarlanmıştır.

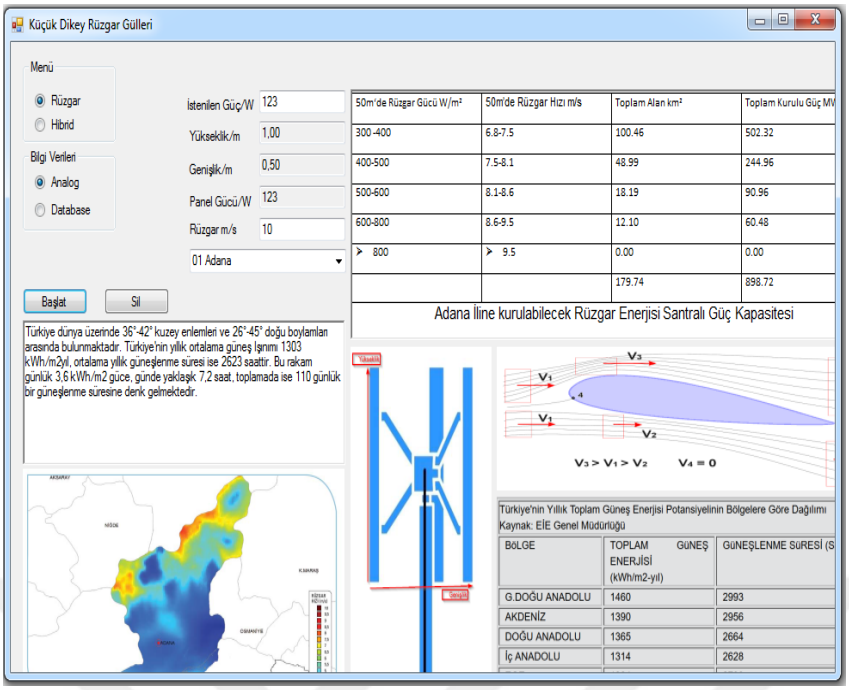
3.1.1.2. Performans ölçütleri

Helezonik yapıya sahip olması ile hedeflenen rüzgâr esme yönü ne olursa olsun çalışarak enerji üretebilmesidir. Aynı zamanda dayanıklı, hafif ve sessiz olarak rüzgâr kuvvetini enerjiye en verimli şekilde çeviren yapıya sahip olması amaçlanmıştır. Tasarlanan rüzgâr türbininin 5 farklı yenilikçi yönü sayılabilir. Bunlardan ilki, rüzgâr ve güneş enerjisini aynı anda kullanabilecek ve birisi devre dışı kaldığında birbirlerini destekleyebilecek şekilde entegre sistem kurulmuş, akıllı çevre aydınlatma sistemi olmasıdır. Gelişebilecek bir aksilikte entegre sistemden ikisi de çalışmaz ise tasarım

dahilindeki piller ile depolamış olduğu mevcut enerjiyi ihtiyaç anında devreye girebilecek bir yapı kurulmuştur. Bu nedenle sistemin aydınlatamama seçeneği ortadan kalkmıştır. İkinci yenilikçi yön olarak, ortamı aydınlatması için 3-4 m/s rüzgâr hızı ile çalışabilecek LED aydınlatmalar düşünülmüştür. Üçüncü yenilikçi yön olarak, 3-5 gün rüzgârsız LED lambaların çalışması için 2*2.3V / 30 Amper saat özel düşünülmüş bataryalar sisteme dahil edilmiştir. Diğer bir yenilikçi taraf, bataryanın daha uzun dayanımı için, LED sistemi ile hareket duyarlılığı devreye girdiğinde belli bir sürede 3 LED aynı anda yanmaktadır. Hareket yok ise bekleme durumuna geçiş yaparak 1 LED yanmaktadır. Sonuncu yenilikçi yön olarak da, manyetik alan destekli daha hafif, rüzgâr kuvvetinden sessiz bir şekilde yararlanarak, verimli ve daha uzun ömürlü bir sistem düşüncesi ile rüzgâr türbinin gövdesi mıknatısla havada tutularak sürtünme oluşmadan 40-160 W elektrik enerjisi üretmesi hedeflenmiştir.

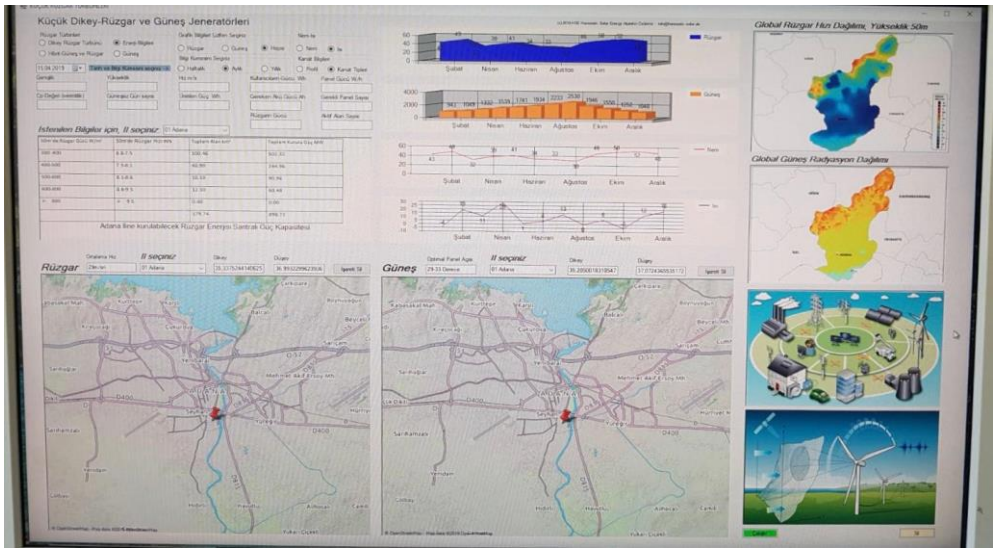
3.1.2. Program yazılımı

Çalışma kapsamında, helezonik yapıya sahip manyetik alan ile desteklenmiş üç kanatlı rüzgâr türbini tasarlanmış, hibrit çalışma yapısına sahip rüzgâr ve güneş enerjisini kullanan akıllı sokak aydınlatma sistemi geliştirilmiş ve bunlara ek olarak entegre bir şekilde çalışacak iki farklı program oluşturulmuştur. İlk programda bölge için gerekli rüzgâr türbini ile güneş panelinin kapasitesi ayrıca çevreyi aydınlatmada kullanılacak LED gücü belirlenmektedir. Bunun için de rüzgâr ve güneş enerjisi ile ilgili gerekli bilgilerin (türbinin kesit alanı, ortalama rüzgâr hızı, havanın yoğunluğu, güneşlenme süresi gibi) programa girilmesi beklenmektedir (Şekil 3.3).

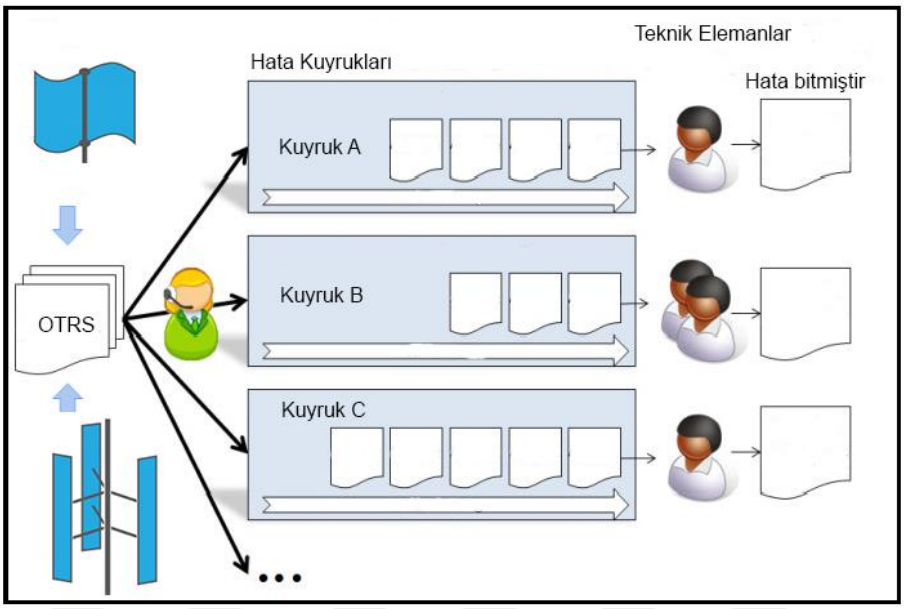

Şekil 3.3. Birinci programın ara yüzü (Rüzgâr Türbini, güneş paneli ve LED gücü)

Diğer programda ise illerin haritalarını kullanarak nerelerde tasarlanmış çevre aydınlatma sisteminin bulunduğunu gösterebilecektir. Bununla birlikte bulut bilişim teknolojisini kullanarak arıza durumu gerçekleşecek olursa bunun tespit edilmesini sağlayacak ve bu sayede müdahaleyi hızlandırmış olacaktır (Şekil 3.4). Bulut bilişim teknolojisinde anlık veri akışının sağlanması için açık kaynak uyarı talep sistemi (OTRS) kullanılmıştır (Şekil 3.5).

Şekil 3.4. İkinci programın ara yüzü (harita üzerinden konum vermesi)

Şekil 3.5. Açık kaynak uyarı talep sistemi (OTRS)

3.2. Yöntem

3.2.1. Rüzgâr'dan enerji üretimi

Gücünü Güneş'ten alan rüzgâr, insanoğlunun en çok ihtiyaç duyduğu enerjilerden olan elektrik enerjisine dönüştürülme potansiyeline sahip ve bu sayede enerji endüstrisinin karbondan arındırılmasında önemli bir rol oynayan hava hareketidir. (Şahin,1994).

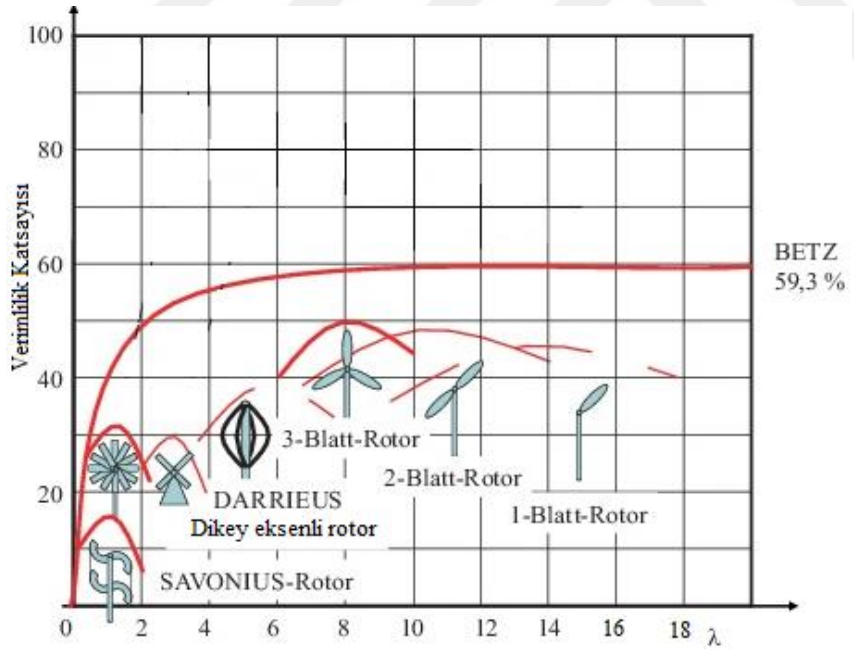
Bu enerjiden yararlanmak için öncelikli olarak rüzgâr güç potansiyelini bulmak gerekmektedir. Rüzgârdan elde edilecek güç; hava yoğunluğu (ρ), kanat süpürme alanı (A) hızın küpü ile Denklem 3.1'de görüldüğü gibi hesaplanmaktadır (Simmons, 1975).

$$P_A = \frac{1}{2}\rho A V^3 \qquad (3.1)$$

Hava yoğunluğu ise; 1 atmosfer basınçta 15,6 ℃ sıcaklıkta deniz seviyesindeki hava yoğunluğu (ρ_o =1.225 kg/m^3) ve deniz seviyesinden yüksekliği (H_m) değişkenleri kullanılarak Denklem 3.2'deki gibi hesaplanır (Patel, 1999).

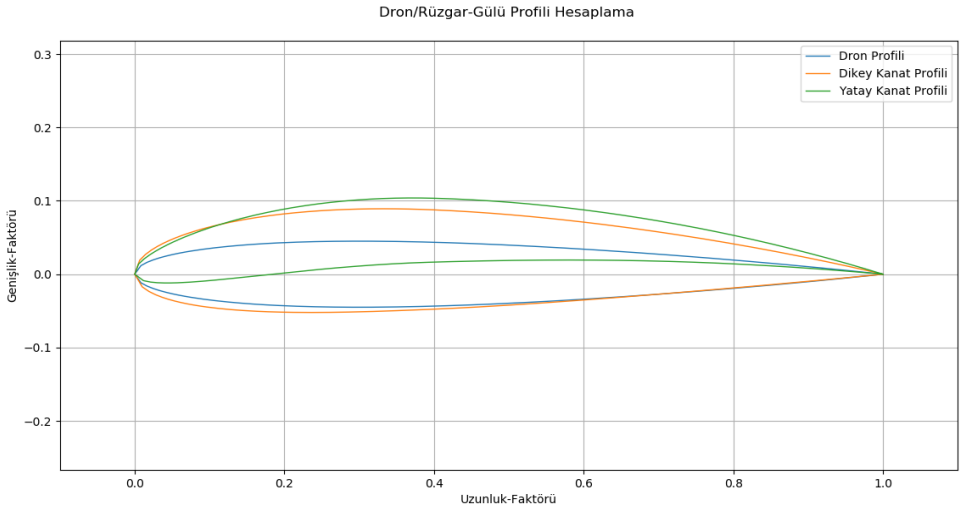
$$\rho = \rho_0 - 1.194 \times 10^{-4} H_m \quad (3.2)$$

Rüzgâr türbinleri belli bir rüzgâr hızındayken elektrik üretimine başlayabilir ve giriş (cut-in: 2-4 m/s) ve çıkış (cut-out: 25-35 m/s) hızları arasında üretim yapabilmektedir. Rüzgâr türbinleri için güç üretimini hesaplarken Betz limiti dikkate alınmaktadır. Günümüz teknolojisi ile havanın kinetik enerjisinin tamamını elektrik enerjisine dönüştürmek mümkün değildir. Bunun için hesaplamalarda havanın kinetik enerjisinden en yüksek derecede elektrik enerjisi üretilebilmesi için Betz limiti yaklaşık % 59 olarak alınmaktadır. Rüzgâr türbinlerinin gelişimi ve verimliliğinin Betz limiti ile gösterimi Şekil 3.6'daki gibidir.

Şekil 3.6. Rüzgâr türbinlerinin evrimi ve verimliliği (Konyalı, 2019; Şenel, 2012)

Bu çalışma ile rüzgâr türbini için kanat profili programı ile türbini kanat tasarımı yapılmıştır (Şekil 3.7). Bu program sayesinde kanat yapısı tasarlanmıştır ve bunun için uzunluk ve genişlik değişkenleri baz alınmıştır.

Şekil 3.7. Helezonik yapılı rüzgâr türbini kanat profili

3.2.2. Güneş'ten enerji üretimi

Fotovoltaikler in ürettiği doğru akım güneş enerjisinin elektrik enerjisine dönüştürülmesindeki ilk aşamadır. Her bölümün gücü 180W-250W arasında ve çıkış gerilimi de bağlantı kurulacağı şebekeye bağlı olarak 12V-1000V arasındadır. Burada üretilen doğru akım aktif akıma çevrilir (Selekoğlu, 2012). Güneş enerjisinden elektrik üretimini doğrudan etkileyen üç etmen vardır bunlar; o alanın güneşlenme süresi, panelin verimliliği ve panelin kurulu gücüdür. Güneş panelleri güne yaklaşık 6 saatlik güneşlenme süresine sahiptir. 7 m^2'lik bir alanda yaklaşık 1kW kapasiteye sahip güneş paneli kurulabilmektedir. Günde yaklaşık 6 kWh üretim yapabilen güneş paneli yıllık yaklaşık 2190 kWh'lik üretim yapabilir diyebiliriz. Bu hesabı yaparken sistemin verimliliği de hesaba katılmaktadır. Güneş panelinden elektrik enerjisi üretimi (Denklem 3.3)'de gösterilmiştir (Özsoy ve Somer, 2013).

$$E_{güneş} = Güneşlenme\ Süresi \times Toplam\ Kurulu\ Güç \times Verim \times Gün\ Sayısı \qquad (3.3)$$

3.2.3. Rüzgâr enerji sistemleri için hava yoğunluğunun hesaplanması

3.2.3.1. Uluslararası ölçüm standartları yöntemi

Rüzgâr türbini kurulumu yaparken dikkate alınması gereken en büyük değişkenlerden birisi bölgenin rüzgâr kapasitesiyken, aynı zamanda bölgenin hava yoğunluğu da en önemli değişkenlerden diğeridir. Aynı özelliklere sahip iki türbin için değerlendirme yapılacak olursa (A: kanat süpürme alanı ve C_p: türbinin güç katsayısı değerlerinin aynı olduğunu varsayarsak) bir türbininin farklı yerlerde farklı miktarda enerji üretilebilmesi, hava yoğunluğu (ρ) ve rüzgâr hızı (U) bağımsız değişkenlerine bağlı diyebiliriz. Bir türbininin üreteceği güç Denklem 3.4'de gösterilmiştir.

$$P = \frac{1}{2}\rho C_p A U^3 \tag{3.4}$$

Rüzgâr hızı ölçümü ile ilgili birçok istatistiksel hesaplamalar ve tahmin yöntemleri geliştirilmişken, hava yoğunluğu için belli zamanlarda belli miktarda veri toplanması model kurulurken de bu değerlerin ortalamasının alınarak hesaba katılması sıklıkla kullanılan yöntemdir. Rüzgâr türbin üreticileri güç hesabını yaparken 15°C sıcaklıkta, standart hava basıncında ve %0 bağıl nem ile hava yoğunluğunu yaklaşık 1.225 kg/m^3 olarak kullanmaktadırlar. Fakat nem, deniz seviyesinden yükseklik gibi hava yoğunluğunu etkileyen farklı etmenler bulunmaktadır. Bu detay dikkate alınmaz ise çok büyük tahmin hatalarına neden olabilir. Hava yoğunluğu iki şekilde hesaplanabilmektedir bunlardan birincisi Uluslararası Ağırlık ve Ölçüm Komitesi'nin (CIPM) geliştirmiş olduğu hesaplama yöntemi ve ikincisi de mühendislik yöntemidir (Bingöl, 2018).

CIPM geliştirmiş olduğu denklemde yoğunluk (ρ), sıcaklık (t), basınç (p) ve bağıl nem (h) değişkenleri ile kuru havanın molar kütlesi (M_a= 28.96546 x 10^{-3} kg/mol), sıkıştırılabilirlik katsayısı (Z), molar gaz sabiti (R), su buharı mol kesri (X_v), suyun molar kütlesi (M_v=18.01525 x 10^{-3} kg/mol) değişkenleri ile kurmuştur (Picard ve ark., 2008) (Denklem 3.5).

$$\rho(t,p,h)=\frac{pM_a}{ZRt}\left[1-X_v(1-\frac{M_v}{M_a})\right] \quad (3.5)$$

Su buharı mol kesri (X_v) aşağıdaki denklem ile hesaplanır (Denklem 3.6).

$$X_v=\frac{p_{sv}}{f} \quad (3.6)$$

Doymuş buhar basıncı (p_{sv}), artış katsayısı (f) ve sıkıştırılabilirlik katsayısı (Z) hesaplamaları Denklem 3.7, Denklem 3.8 ve Denklem 3.9'daki formüllerle yapılmaktadır.

$$p_{sv}=1Pa\times e^{(C_1T^2+C_2T+C_3+\frac{D}{T})} \quad (3.7)$$

$$f=a+\beta p+yt^2 \quad (3.8)$$

$$Z=1-\frac{p}{T}\left[a_0+a_1t+a_2t^2+(b_0+b_1t)x_v+(c_0+c_1t)x_v^2\right]+\frac{p^2}{T^2}(d+ex_v^2) \quad (3.9)$$

3.2.3.2. Mühendislik yöntemi

Uluslararası ölçüm standartları yönteminden farklı olarak burada bilinmeyenler ikiye düşmektedir. Rüzgâr gücü hesaplamalarında eğer bağıl nem ve basınç yok ise hava yoğunluğu deniz seviyesinden yükseklik (Z) ve sıcaklık (°C) değerlerini kullanılarak hesaplamayı mümkün kılar (Technical University of Denmark, 2014). Sıcaklık ve deniz seviyesinden yükseklik değişkenlerini kullanarak hesaplanan hava yoğunluğu Denklem 3.10'daki formül ile hesaplanmaktadır (Bingöl, 2018).

$$p(z)=p_o\left[\left(1-\frac{L_z}{t_o}\right)\right]^{\frac{gM_a}{RL}} \quad (3.10)$$

İkinci bir yöntem olarak mühendislik yöntemi de bu formülasyon ile kullanılmaktadır.

3.2.4. İstatistiksel analizler

3.2.4.1. K-Ortalamalar kümeleme yöntemi

MacQueen tarafından 1967 yılında tasarlanan bu yöntem Lloyd algoritması olarak da bilinmektedir. Bu algoritma n adet veri, k adet kümeye, küme merkezleri belirlendikten sonra kendisine en yakın kümeye atanacak şekilde tasarlanarak işleme başlar.

Bu çalışma kapsamında öncelikli olarak 81 il için rüzgâr toplam kurulu güç – rüzgâr toplam alan ve güneşlenme süresi – radyasyon değerleri en basit ve popüler denetimsiz makine öğrenimi algoritmalarından biri olan bu yöntem ile analiz edilmiş ve güneş potansiyel indeksi ile rüzgâr potansiyel indeksleri belirlenmiştir. Hiyerarşik olmayan kümeleme yöntemlerinden sayılan bu yöntem uygulanırken şu 4 basamak izlenmiştir (Hubert, 1974);

1- Veri kümesinde merkez sayısını ifade eden bir başlangıç kümesine sayısı belirlenir (k adet) ya da veri kümesindeki merkez noktalar tüm nesnelerin ortalaması olarak kabul edilir,
2- k adet merkez nokta tanımlanır ve ardından merkezleri mümkün olduğunca küçük tutarak her veri noktasını en yakın kümeye tahsis edilir,
3- Küme odağı her atamanın ardından yeniden hesaplanır,
4- Tamamı kümelere atanana kadar 2. ve 3. basamaklar yinelenir.

Bu çalışma kapsamında Türkiye'deki bütün illere ait güneş ve rüzgâr enerjisi için gerekli değerler kullanılarak K ortalamalar kümeleme yöntemi kullanılarak güneş enerjisi ve rüzgâr enerjisi için 5 küme değeri belirlenmiş. Bununla birlikte yine K ortalamalar kümeleme yöntemi kullanılarak güneş potansiyel indeksleri ve rüzgâr potansiyel indeksleri oluşturulmuştur. Bu sayede belirlenen indeksler ile oluşturulan yeni haritalardan rüzgâr ve güneş değerleri bakımından en yüksek 5 il seçilmiştir.

3.2.4.2. Anova, Post Hoc ve regresyon analizi

Varyans analizi olarak bilinen aynı zamanda da "Analysis of variance" kısaltması ile ANOVA analizi olarak günlük hayatta kullandığımız bir istatistiksel analiz yöntemidir. İki ya da daha fazla bağımsız grubun ortalamalarının arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bakan parametrik bir yapısı vardır (Makwana, 2016).

Bu analiz yöntemi ile gruplar arasında anlamlı fark olup olmadığının yorumu yapılabilir fakat hangi grupların birbirleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığının çıkarımı yapılamaz. Bu bilgiye ulaşmak için ise Post Hoc testi uygulanır. Post Hoc testi ile ANOVA analizi sonucu aralarında anlamlı farklılık olduğu belirlenen bağımsız grupların, hangilerinin arasında farklılığın olduğunu detaylı olarak görebiliriz.

Regresyon analizi ise neden sonuç ilişkisini daha net yapmamızı sağlar. Bu analiz ile amaç veri grubunda bulunan bağımsız değişken ile bağımlı değişkeni tahmin etmektir. Regresyon formülü ise bağımlı değişken (Y_i), bağımsız değişken (X_i), eğim (a_0,a_1) ve denklem sabiti (b_i) değişkenleri ile Denklem 3.11'deki gibi kurulmuştur.

$$Y_i = (a_0 + a_1 X_i) + b_i \tag{3.11}$$

K ortalamalar kümeleme yöntemi ile belirlenen 5 il için Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden alınan 10 yıllık sıcaklık, nem, hava basıncı (Pd), hava basıncı (Pv), hava yoğunluk, rüzgâr hızı değişkenleri illere göre ve yıllara göre ayrı ayrı ANOVA Testi ile analizler yapılmıştır. Varyans analizi neticesinde karşılaştırılmış olan gruplar arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edildiğinde, bu farklılığa neden olan grubu bulmak adına çoklu karşılaştırma testlerinden (Post-Hoc) olan Tukey testi uygulanmıştır. Sonrasında regresyon analizi ile bağımsız değişkenler kullanılarak bağımlı değişkenler hakkında tahminde bulunulmuştur. Bu analizler SPSS 26.0 paket programı ile yapılmıştır.

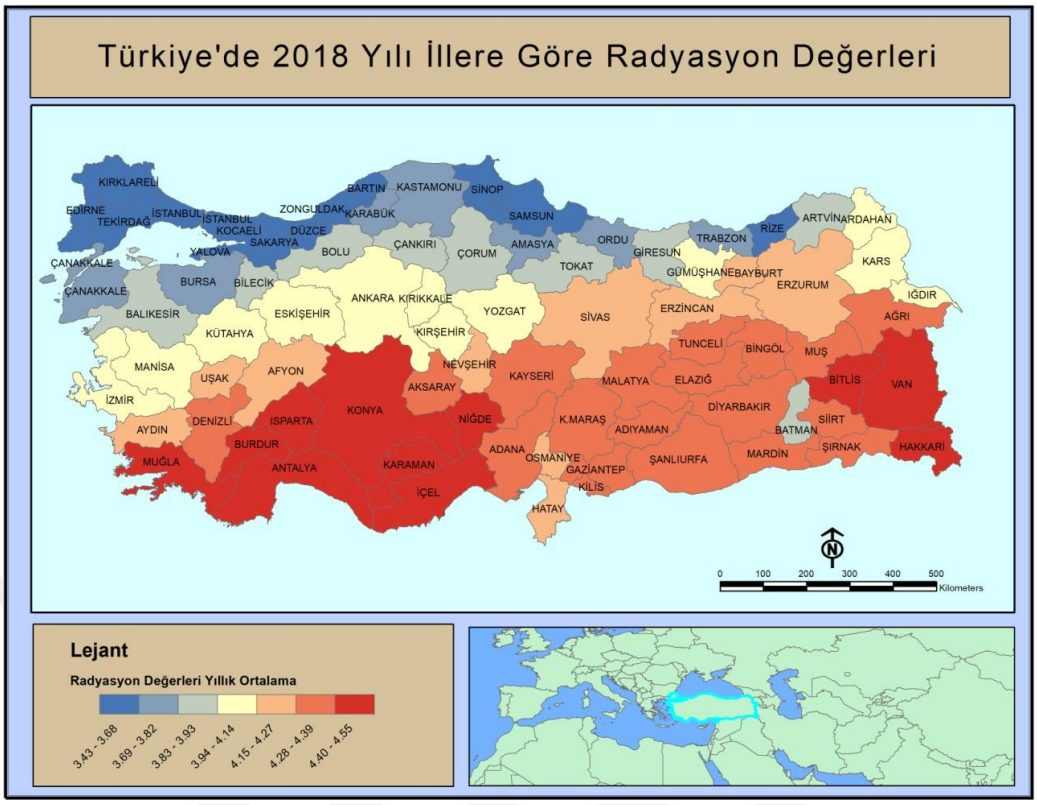
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

4.1. Türkiye'de Güneş ve Rüzgâr Enerjisi Potansiyeli İndeksinin İstatistiksel Analizle Belirlenmesi

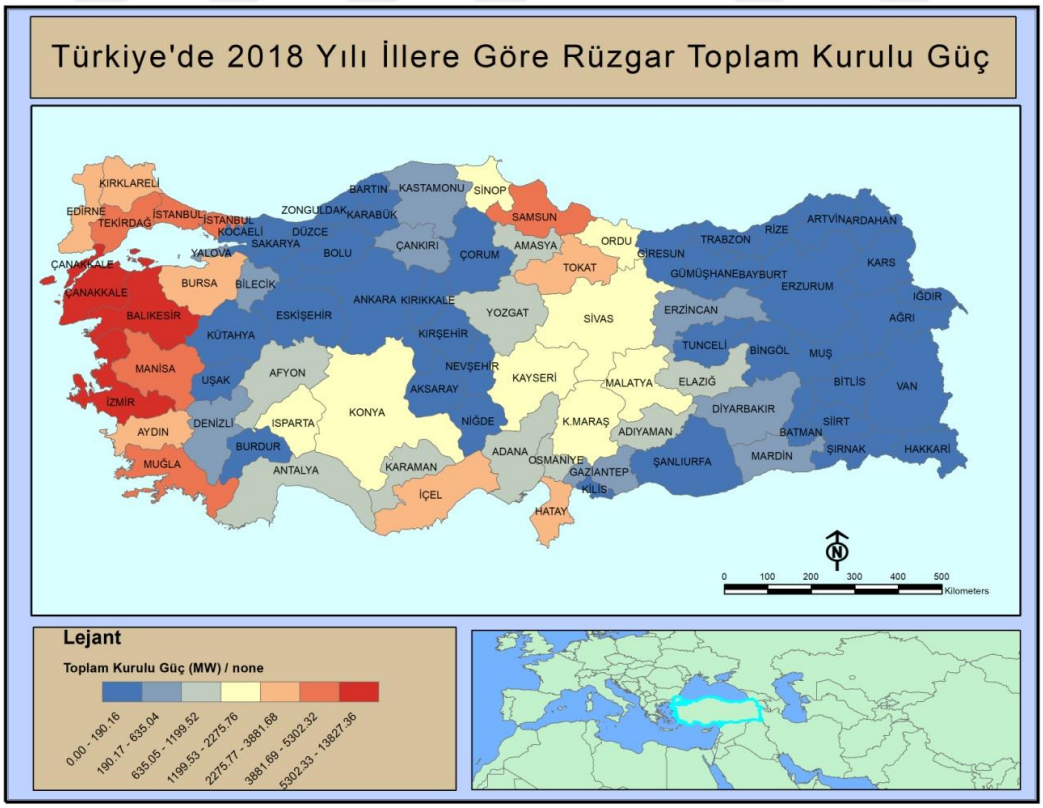
Ülkemizin 81 ili için coğrafi veriler ve bunların istatistiksel analizlerini kullanarak ArcGIS desktop 10.5 programı ile 7 lejantlı RES ve GES haritaları oluşturulmuştur. Bunun için de RES kurulu güç, RES toplam alan ve GES güneşlenme süresi, GES radyasyon değişkenlerinden yararlanılmıştır.

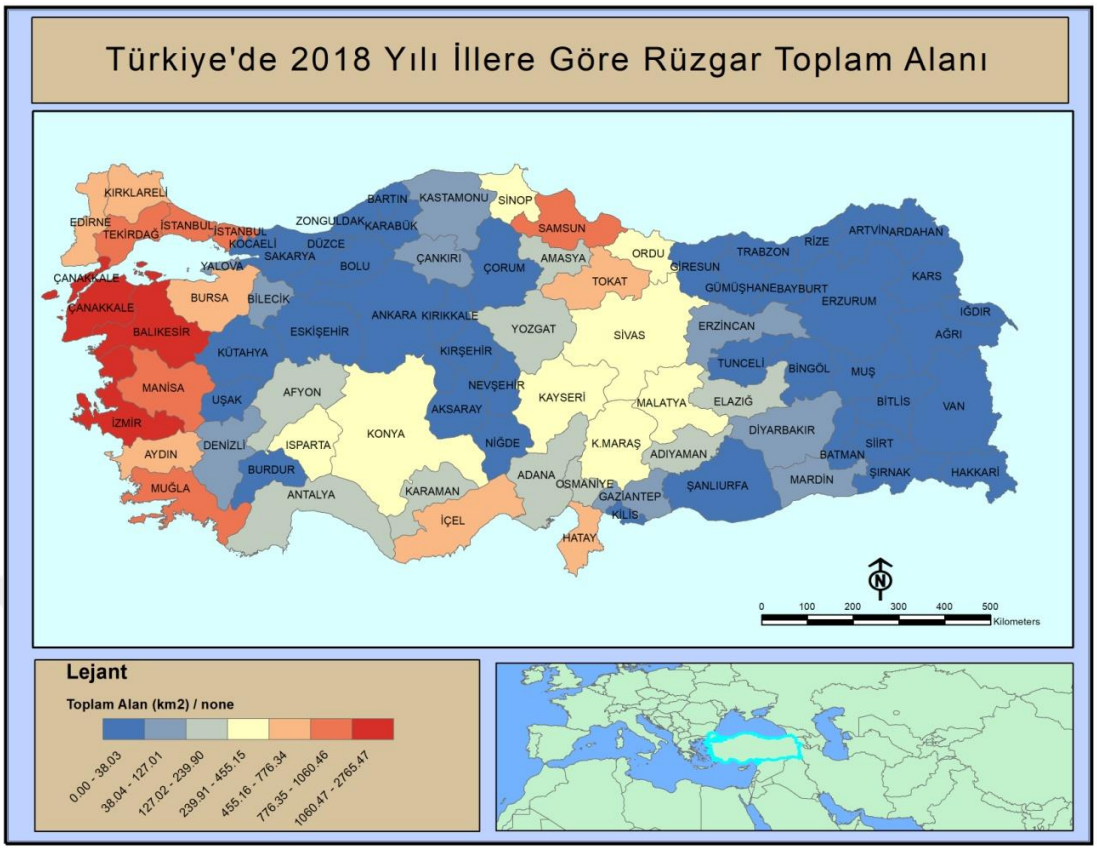

Şekil 4.1. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre güneşlenme süresi

Şekil 4.2. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre radyasyon değerleri

Şekil 4.3. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre rüzgâr toplam kurulu güç

Şekil 4.4. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre rüzgâr toplam alanı

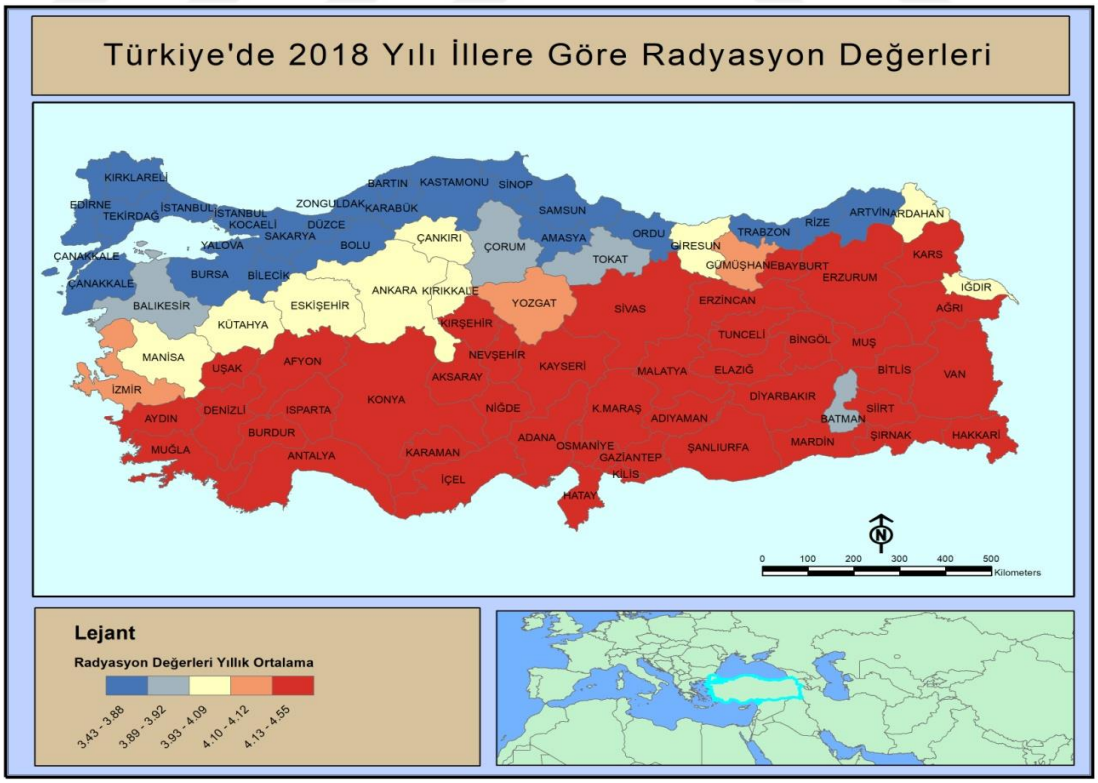
K ortalamalar kümeleme yöntemi ile 81 il için güneş potansiyelini sınıflandırmış, 5 küme ve bu kümelerin sınırlarını oluşturan güneş potansiyel indeksi aralıkları belirlenmiştir. Güneş enerjisi güneşleme süresi (sa) ve radyasyon değerlerine (kWh/m^2.gün) göre bu kümeler ve değer aralıkları Çizelge 4.1'de verilmiştir. Bu aralıklar göz önünde bulundurularak oluşturulan yeni haritalar Şekil 4.5. ve Şekil 4.6.'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.1. K ortalamalar kümeleme yöntemi ile belirlenen güneş potansiyel indeksi

Bağımlı Değişken	Kod	Güneş Potansiyel İndeksi Aralığı	Güneş Potansiyeli
Güneşleme Süresi (h)	G_1	< 7.26	Çok Düşük
	G_2	7.27-7.28	Düşük
	G_3	7.29-7.51	Orta
	G_4	7.52-7.74	Yüksek
	G_5	> 7.75	Çok Yüksek
Radyasyon Değerleri	R_1	< 3.88	Çok Düşük
	R_2	3.89-3.92	Düşük
	R_3	3.93-4.09	Orta
	R_4	4.10-4.12	Yüksek
	R_5	>4.13	Çok Yüksek

Şekil 4.5. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre güneşlenme süresi yeni haritalandırma

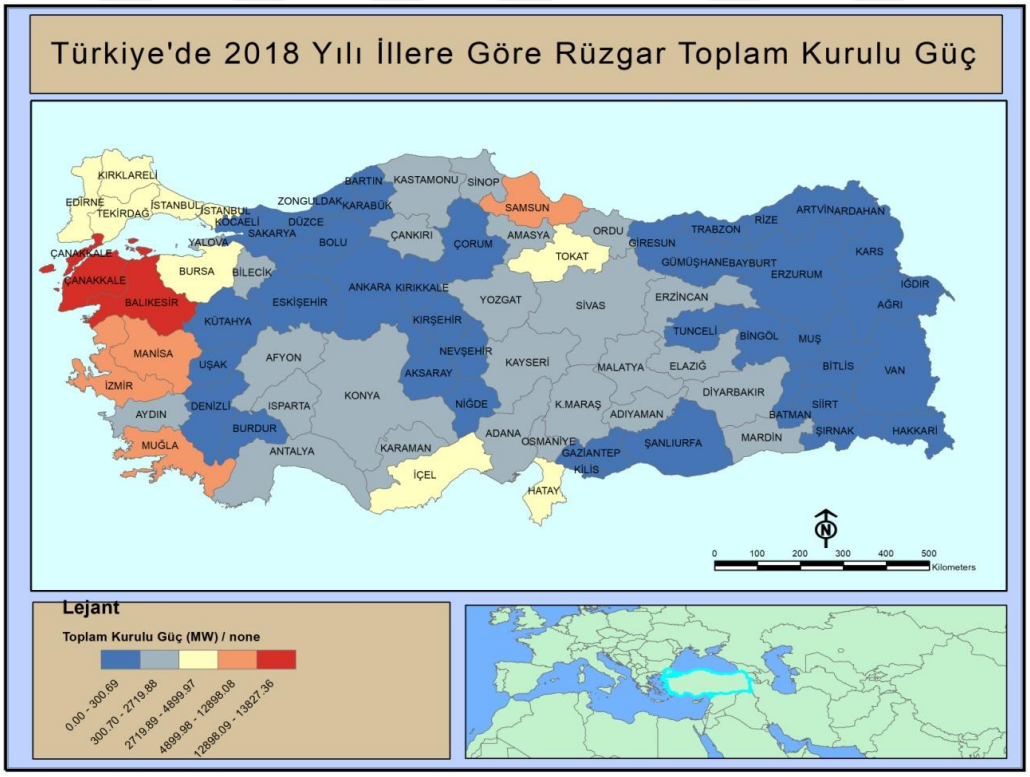

Şekil 4.6. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre radyasyon değerleri yeni haritalandırma

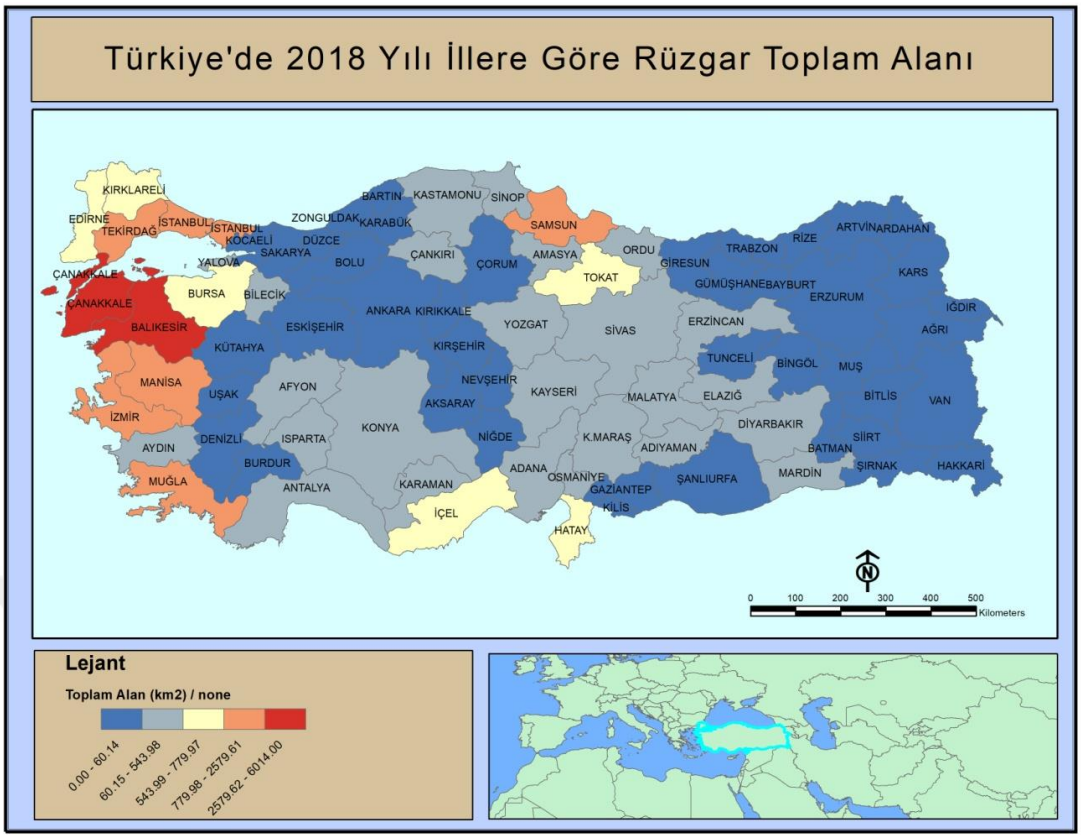
K ortalamalar kümeleme yöntemi ile bütün iller için rüzgâr potansiyeli sınıflandırılmış, 5 küme ve bu kümelerin sınırlarını oluşturan rüzgâr potansiyel indeksi aralıkları belirlenmiştir. Rüzgâr enerjisi toplam alan (km^2) ve kurulu güçe (MW) göre bu kümeler ve değer aralıkları Çizelge 4.2'de verilmiştir. Bu aralıklar göz önünde bulundurularak oluşturulan yeni haritalar Şekil 4.7. ve Şekil 4.8.'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.2. K ortalamalar kümeleme yöntemi ile belirlenen rüzgâr potansiyel indeksi

Bağımlı Değişken	Kod	Rüzgâr Potansiyel İndeksi Aralığı	Rüzgâr Potansiyeli
Kurulu Güç (MW)	K_1	< 300.69	Çok Düşük
	K_2	300.70 - 2 719.88	Düşük
	K_3	2 719.89 - 4 899.97	Orta
	K_4	4 899.98 - 12 898.08	Yüksek
	K_5	> 12 898.09	Çok Yüksek
Toplam Alan (m^2)	T_1	< 60.14	Çok Düşük
	T_2	60.15 - 543.98	Düşük
	T_3	543.99 - 979.97	Orta
	T_4	979.98 - 2 579.61	Yüksek
	T_5	> 2 579.62	Çok Yüksek

Şekil 4.7. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre rüzgâr toplam kurulu güç yeni haritalandırma

Şekil 4.8. Türkiye'de 2018 yılı illerine göre rüzgâr toplam alanı yeni haritalandırma

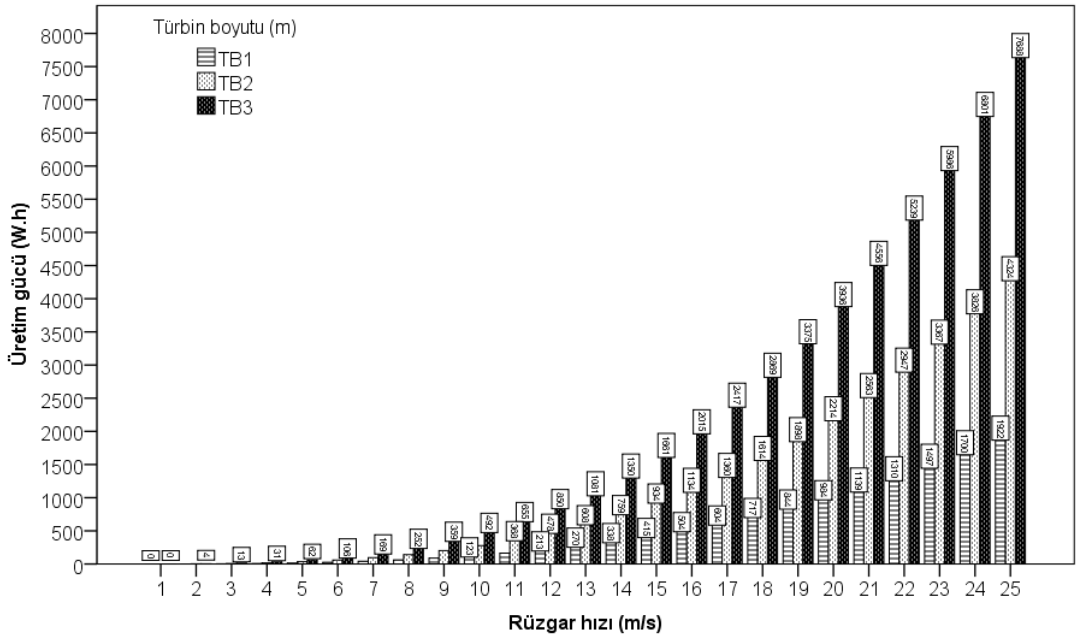
Belirlenen haritalarda toplam alan ve kurulu güçte en yüksek olan illerden İzmir, Aydın, Manisa, Balıkesir ve Çanakkale ileri için istatistiksel analizler yapılmıştır.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden alınan İzmir, Aydın, Balıkesir, Çanakkale ve Manisa İllerine ait güneş ve rüzgâr ile ilgili (güneşlenme süresi, radyasyon değerleri, rüzgâr hızı, nem, sıcaklık ve basınç) günlük ve 10 yıllık veriler doğrultusunda analizler yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında 1-25 m/s rüzgâr hızında TB1, TB2, TB3 olarak belirlenen türbinlerin (boyutları farklı) arasındaki ilişki ANOVA testi ile istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Türbin boyutu bakımından farklı rüzgâr hızlarında istatistiki açıdan anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$). Bu sonuca dayanarak türbin boyutlarının türbinin tasarımında etkili var olduğu görülmüştür (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Rüzgâr türbini boyutlarının istatistiksel (ANOVA) analizi

N	Türbin Boyutu (m)		Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi	95% Güven Aralığı	
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken (I)	Bağımsız Değişken (J)				Alt Limit	Üst Limit
TB	TB1	TB2	-649,5932*	251,56	<0,001	-1258,00	-41,19
		TB3	-1559,0284*	251,56	<0,001	-2167,43	-950,62
	TB2	TB1	649,5932*	251,56	<0,001	41,19	1258,00
		TB3	-909,4352*	251,56	<0,001	-1517,84	-301,03
	TB3	TB1	1559,0284*	251,56	<0,001	950,62	2167,43
		TB2	909,4352*	251,56	<0,001	301,03	1517,84

Şekil 4.9'da türbin boyutu ve rüzgâr hızlarına göre istatistiki olarak analiz edilmiş ve üretim gücü gösterilmiştir.

Şekil 4.9. Rüzgâr hızı-güç dağılım eğrisi

Belirtilen analiz sonucuna göre TB1-TB2-TB3 türbinlerinde üretim gücü ve rüzgâr hızının doğru orantılı artığı gösterilmiştir. Grafikte görüldüğü gibi en düşük üretim gücüne sahip türbin 0,123 W ile TB1 (1 m/s'de) ve en yüksek üretim gücüne sahip türbin 7687,5 W ile TB3 (25 m/s'de) türbinidir. Analiz sonucuna göre türbin boyutu artarken üretim gücünün de artığı belirlenmiştir. Tasarlanmış rüzgâr türbininde

10 W ve 40 W'lık değer aralığında 4 adet LED aydınlatma kullanılmıştır. Bu da 40 W ile 160 W arasında enerjiye ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Buna göre TB1 boyutunda yaklaşık 7-11 m/s rüzgâr hızında 40-160 W arasında, TB2 boyutunda yaklaşık 6-9 m/s rüzgâr hızında 60-200 W arasında, TB3 boyutunda yaklaşık 5-7 m/s rüzgâr hızında 60-170 W arasında üretim kapasitesine sahip olduğu belirlenmiştir.

4.2. İllerin Sıcaklık Değerleri Analizi

Türkiye'de Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale ve Balıkesir illerinin sıcaklık değerleri arasındaki ilişki istatistiksel (ANOVA) analiz edilmiştir. Sıcaklık değerleri bakımından iller ve yıllar arasında istatistiki anlamlı fark vardır ($p<0.001$). Buna göre iller ve yıllar arasında sıcaklık değerleri etkili olduğu görülmüştür (Çizelge 4.4-Çizelge 4.6) (Ek 1).

Çizelge 4.4. İllere göre sıcaklık dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yer				
Bağımlı Değişken: Sıcaklık				
Yer	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
Aydın	25,56	0,146	25,27	25,85
Manisa	23,62	0,146	23,33	23,91
İzmir	23,28	0,146	22,99	23,56
Çanakkale	20,76	0,146	20,47	21,05
Balıkesir	21,39	0,146	21,10	21,68

Çizelge 4.5. Yıllara göre sıcaklık dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yıl				
Bağımlı Değişken: Sıcaklık				
Yıl	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
2011	21,40	0,207	20,99	21,80
2012	22,71	0,207	22,30	23,12
2013	22,61	0,207	22,21	23,02
2014	22,68	0,207	22,28	23,09

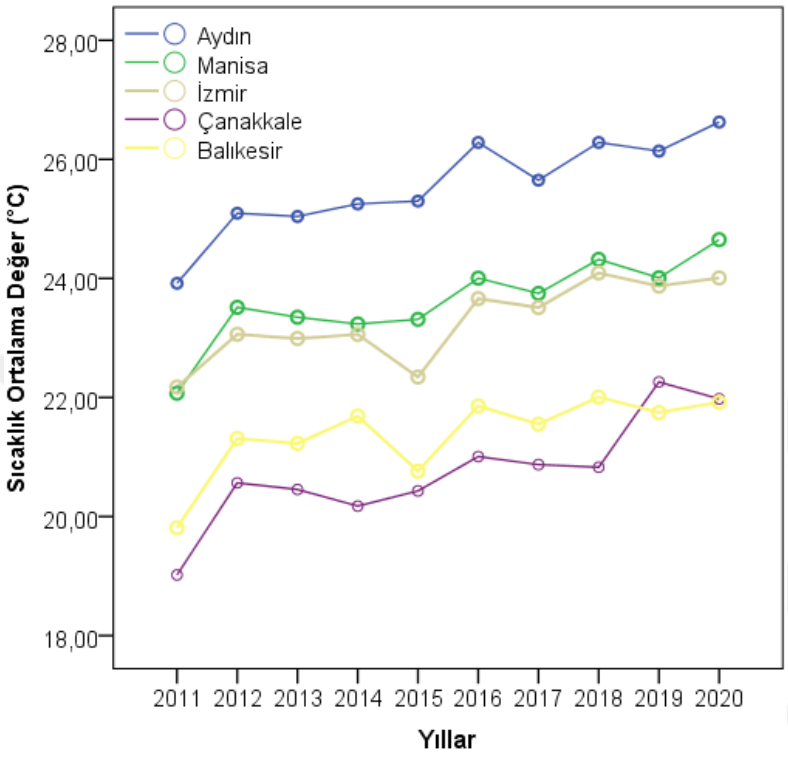
Çizelge 4.5. **(Devam)**

Yıl				
Bağımlı Değişken: Sıcaklık				
Yıl	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
2015	22,43	0,207	22,02	22,84
2016	23,36	0,207	22,96	23,77
2017	23,07	0,207	22,66	23,47
2018	23,51	0,207	23,10	23,91
2019	23,61	0,207	23,20	24,01
2020	23,84	0,207	23,43	24,24

Çizelge 4.6. İllerin sıcaklık dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken: Sıcaklık							
	(I) Yer	(J) Yer	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p değeri	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Tukey HSD	Aydın	Manisa	1,9375*	0,207	0,000	1,373	2,502
		İzmir	2,2816*	0,207	0,000	1,717	2,846
		Çanakkale	4,7994*	0,207	0,000	4,235	5,364
		Balıkesir	4,1707*	0,207	0,000	3,606	4,735
	Manisa	Aydın	-1,9375*	0,207	0,000	-2,502	-1,373
		İzmir	0,344	0,207	0,458	-0,221	0,909
		Çanakkale	2,8619*	0,207	0,000	2,297	3,427
		Balıkesir	2,2331*	0,207	0,000	1,669	2,798
	İzmir	Aydın	-2,2816*	0,207	0,000	-2,846	-1,717
		Manisa	-0,344	0,207	0,458	-0,909	0,221
		Çanakkale	2,5178*	0,207	0,000	1,953	3,083
		Balıkesir	1,8891*	0,207	0,000	1,324	2,454
	Çanakkale	Aydın	-4,7994*	0,207	0,000	-5,364	-4,235
		Manisa	-2,8619*	0,207	0,000	-3,427	-2,297
		İzmir	-2,5178*	0,207	0,000	-3,083	-1,953
		Balıkesir	-,6288*	0,207	0,020	-1,193	-0,064
	Balıkesir	Aydın	-4,1707*	0,207	0,000	-4,735	-3,606
		Manisa	-2,2331*	0,207	0,000	-2,798	-1,669
		İzmir	-1,8891*	0,207	0,000	-2,454	-1,324
		Çanakkale	,6288*	0,207	0,020	0,064	1,193
Gözlemlenen araçlara göre Hata terimi Ortalama Karesi (Hata)= 79,683.							
*. Ortalama fark 0,05 düzeyinde anlamlıdır.							

Çizelge 4.6'da görülen Post Hoc tablosunda Tukey testi kullanılarak sıcaklık değişkeni için yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları verilmiştir. İllerin sıcaklık dağılımları arasında anlamlı farklılıklar olduğu gözlenmektedir.

Şekil 4.10. Yıllara göre illerin sıcaklık değerlerinin grafiği (2011-2020)

Şekil 4.10.'daki grafikte yıllara göre illerin sıcaklık değerleri gösterilmektedir. Yıllara göre Aydın ilinde sıcaklığın en yüksek, Çanakkale ilinde en düşük değerler aldığı görülmektedir. Ayrıca sıcaklık değerlerinin 5 il için de 2011 yılından 2020 yılına kadar 2-3ºC artış gösterdiği görülmektedir.

Çizelge 4.7. İllerin sıcaklık dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi anlamlılık tablosu

Yer	N	x̄	SS	İstatistiksel Anlamlı Farklılık
Aydın	372	25,56	9,11	Aydın - Bütün iller Manisa - İzmir hariç bütün iller İzmir - Manisa hariç bütün iller Çanakkale - Bütün iller Balıkesir - Bütün iller
Manisa	372	23,62	9,55	
İzmir	372	23,28	8,14	
Çanakkale	372	20,76	8,52	
Balıkesir	372	21,39	9,36	

Çizelge 4.6. ve Çizelge 4.7. incelendiğinde sıcaklık bakımından İzmir ile Manisa arasında anlamlı bir fark yokken diğer bütün iller arasında anlamlı bir fark var diyebiliriz. Sıcaklık değerleri arasında anlamlı farklılığın varlığını belirlemek amacıyla TUKEY testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre Aydın ilinin sıcaklık değerleri ($\bar{x}$=25,56), Manisa ($\bar{x}$=23,62), İzmir ($\bar{x}$=23,28), Çanakkale ($\bar{x}$=20,76) ve Balıkesir ($\bar{x}$=21,39) illerinin sıcaklık değerlerinden daha yüksek olduğu; Manisa ilinin sıcaklık değerleri ($\bar{x}$=23,62), Çanakkale ($\bar{x}$=20,76) ve Balıkesir ($\bar{x}$=21,39) illerinin sıcaklık değerlerinden daha yüksek olduğu; Balıkesir ilinin sıcaklık değerleri ($\bar{x}$=21,39), Çanakkale ($\bar{x}$=20,76) ilinin sıcaklık değerlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.3. İllerin Nem Değerleri Analizi

Türkiye'de Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale ve Balıkesir illerinin nem değerleri arasındaki ilişki istatistiksel (ANOVA) analiz edilmiştir. Nem değerleri bakımından iller ve yıllar için aralarında istatistiki açıdan anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$). Buna göre iller ve yıllar arasında nem değerleri etkili olduğu görülmüştür (Çizelge 4.8-Çizelge 4.10) (Ek 2).

Çizelge 4.8. İllere göre nem (%) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yer				
Bağımlı Değişken: Nem				
Yer	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
Aydın	61,06	0,225	60,62	61,50
Manisa	59,46	0,225	59,02	59,91
İzmir	58,20	0,225	57,76	58,64
Çanakkale	70,07	0,225	69,63	70,52
Balıkesir	70,16	0,225	69,72	70,60

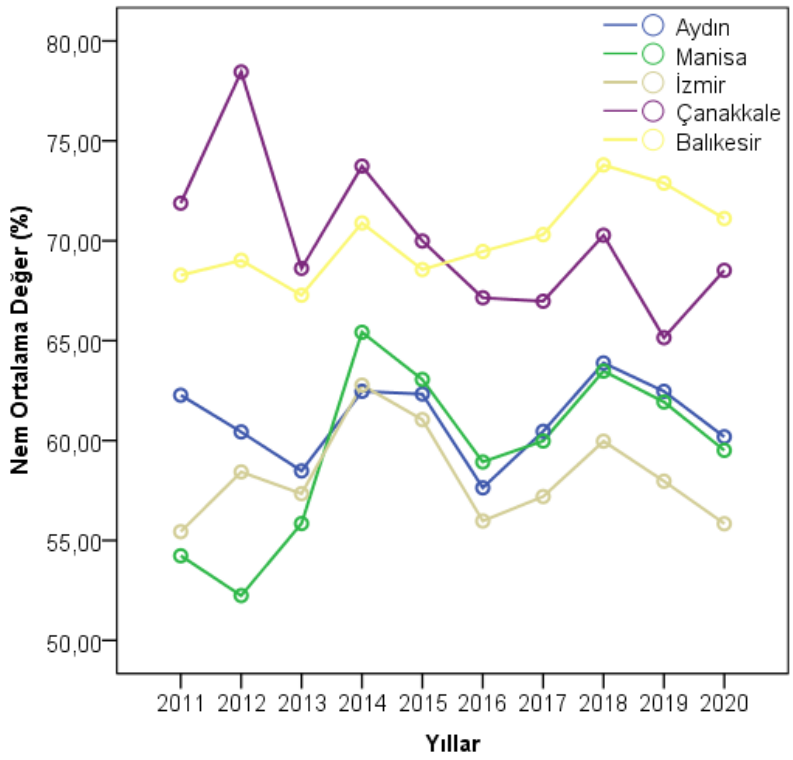
Çizelge 4.9. Yıllara göre nem (%) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yıl				
Bağımlı Değişken: Nem				
Yıl	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
2011	62,42	0,318	61,80	63,05
2012	63,72	0,318	63,09	64,34
2013	61,51	0,318	60,89	62,14
2014	67,06	0,318	66,43	67,68
2015	65,00	0,318	64,37	65,62
2016	61,83	0,318	61,21	62,45
2017	62,98	0,318	62,36	63,61
2018	66,28	0,318	65,66	66,90
2019	64,08	0,318	63,46	64,70
2020	63,04	0,318	62,41	63,66

Çizelge 4.10. İllerin nem (%) dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken: Nem							
	(I) Yer	(J) Yer	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p değeri	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Tukey HSD	Aydın	Manisa	1,5964*	0,318	0,000	0,728	2,465
		İzmir	2,8618*	0,318	0,000	1,993	3,730
		Çanakkale	-9,0145*	0,318	0,000	-9,883	-8,146
		Balıkesir	-9,0978*	0,318	0,000	-9,966	-8,229
	Manisa	Aydın	-1,5964*	0,318	0,000	-2,465	-0,728
		İzmir	1,2654*	0,318	0,001	0,397	2,134
		Çanakkale	-10,6109*	0,318	0,000	-11,479	-9,742
		Balıkesir	-10,6942*	0,318	0,000	-11,563	-9,826
	İzmir	Aydın	-2,8618*	0,318	0,000	-3,730	-1,993
		Manisa	-1,2654*	0,318	0,001	-2,134	-0,397
		Çanakkale	-11,8763*	0,318	0,000	-12,745	-11,008
		Balıkesir	-11,9596*	0,318	0,000	-12,828	-11,091
	Çanakkale	Aydın	9,0145*	0,318	0,000	8,146	9,883
		Manisa	10,6109*	0,318	0,000	9,742	11,479
		İzmir	11,8763*	0,318	0,000	11,008	12,745
		Balıkesir	-0,0833	0,318	0,999	-0,952	0,785
	Balıkesir	Aydın	9,0978*	0,318	0,000	8,229	9,966
		Manisa	10,6942*	0,318	0,000	9,826	11,563
		İzmir	11,9596*	0,318	0,000	11,091	12,828
		Çanakkale	0,0833	0,318	0,999	-0,785	0,952
Gözlemlenen araçlara göre Hata terimi Ortalama Karesi (Hata)= 188,513.							
*. Ortalama fark 0,05 düzeyinde anlamlıdır.							

Çizelge 4.10.'da görülen Post Hoc tablosunda Tukey testi kullanılarak nem değişkeni için yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları verilmiştir. İllerin nem dağılımları arasında anlamlı farklılıklar olduğu gözlenmektedir.

Şekil 4.11. Yıllara göre illerin nem (%) değerlerinin grafiği (2011-2020)

Şekil 4.11.'deki grafikte yıllara göre illerin nem değerleri gösterilmektedir. Yıllara göre Çanakkale ilinde nemin en yüksek, Manisa ilinde en düşük değerler aldığı görülmektedir. Ayrıca nem değerinin 2011 yılından 2020 yılına kadar % 1-10 arasında değiştiği görülmektedir.

Çizelge 4.11. İllerin nem dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi anlamlılık tablosu

Yer	N	x̄	SS	İstatistiksel Anlamlı Farklılık
Aydın	372	61,06	14,26	Aydın - Bütün iller Manisa - Bütün iller İzmir - Bütün iller Çanakkale - Balıkesir hariç bütün iller Balıkesir - Çanakkale hariç bütün iller
Manisa	372	59,46	16,61	
İzmir	372	58,20	12,94	
Çanakkale	372	70,07	12,14	
Balıkesir	372	70,16	12,77	

Çizelge 4.10. ve Çizelge 4.11. incelendiğinde nem bakımından Balıkesir ile Çanakkale arasında anlamlı bir fark yokken diğer bütün iller arasında anlamlı bir fark var diyebiliriz. Nem değerleri arasında anlamlı farklılığın varlığını belirlemek amacıyla TUKEY testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre Aydın ilinin nem değerleri ($\bar{x}$=61,06), Manisa ($\bar{x}$=59,46) ve İzmir ($\bar{x}$=58,20) illerinin nem değerlerinden daha yüksek olduğu; Manisa ilinin nem değerleri ($\bar{x}$=59,46), İzmir ($\bar{x}$=58,20) ilinin nem değerlerinden daha yüksek olduğu; Çanakkale ilinin nem değerleri ($\bar{x}$=70,07), Aydın ($\bar{x}$=61,06), Manisa ($\bar{x}$=59,46) ve İzmir ($\bar{x}$=58,20) illerinin nem değerlerinden daha yüksek olduğu; Balıkesir ilinin nem değerleri ($\bar{x}$=71,11), Aydın ($\bar{x}$=61,06), Manisa ($\bar{x}$=59,46) ve İzmir ($\bar{x}$=58,20) illerinin nem değerlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.4. İllerin Hava Basıncı (Pd) Değerleri Analizi

Türkiye'de Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale ve Balıkesir illerinin hava basıncı değerleri arasındaki ilişki istatistiksel (ANOVA) analiz edilmiştir. Hava basıncı değerleri bakımından iller ve yıllar için aralarında istatistiki açıdan anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$). Buna göre iller ve yıllar arasında hava basıncı değerleri etkili olduğu görülmüştür (Çizelge 4.12-Çizelge 4.14) (Ek 3).

Çizelge 4.12. İllere göre hava basıncı (Pd) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yer				
Dependent Variable: Pd				
Yer	Mean	Std. Error	95% Confidence Interval	
			Lower Bound	Upper Bound
Aydın	100.871,11	9,82	100.851,86	100.890,35
Manisa	100.799,40	9,82	100.780,16	100.818,64
İzmir	101.292,65	9,82	101.273,41	101.311,90
Çanakkale	101.723,83	9,82	101.704,58	101.743,07
Balıkesir	100.573,41	9,82	100.554,17	100.592,66

Çizelge 4.13. Yıllara göre hava basıncı (Pd) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yıl				
Bağımlı Değişken: Pd				
Yıl	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
2011	101.134,51	13,885	101.107,30	101.161,73
2012	101.001,98	13,885	100.974,76	101.029,19
2013	101.054,77	13,885	101.027,56	101.081,99
2014	101.052,67	13,885	101.025,46	101.079,89
2015	101.170,50	13,885	101.143,29	101.197,72
2016	101.136,48	13,885	101.109,26	101.163,69
2017	101.086,38	13,885	101.059,16	101.113,59
2018	100.926,46	13,885	100.899,25	100.953,68
2019	100.936,22	13,885	100.909,01	100.963,44
2020	101.020,82	13,885	100.993,60	101.048,03

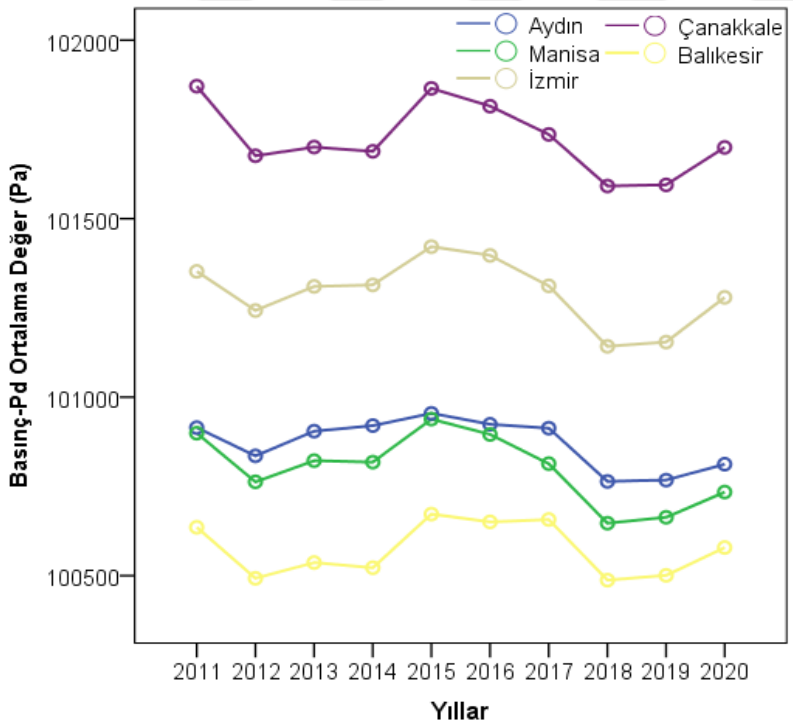
Çizelge 4.14. İllerin hava basıncı (Pd) dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken: Pd							
	(I) Yer	(J) Yer	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p değeri	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Tukey HSD	Aydın	Manisa	71,7043*	13,885	0,000	33,827	109,582
		İzmir	-421,5484*	13,885	0,000	-459,426	-383,671
		Çanakkale	-852,7204*	13,885	0,000	-890,598	-814,843
		Balıkesir	297,6935*	13,885	0,000	259,816	335,571
	Manisa	Aydın	-71,7043*	13,885	0,000	-109,582	-33,827
		İzmir	-493,2527*	13,885	0,000	-531,130	-455,375
		Çanakkale	-924,4247*	13,885	0,000	-962,303	-886,547
		Balıkesir	225,9892*	13,885	0,000	188,112	263,867
	İzmir	Aydın	421,5484*	13,885	0,000	383,671	459,426
		Manisa	493,2527*	13,885	0,000	455,375	531,130
		Çanakkale	-431,1720*	13,885	0,000	-469,050	-393,294
		Balıkesir	719,2419*	13,885	0,000	681,364	757,120
	Çanakkale	Aydın	852,7204*	13,885	0,000	814,843	890,598
		Manisa	924,4247*	13,885	0,000	886,547	962,303
		İzmir	431,1720*	13,885	0,000	393,294	469,050
		Balıkesir	1150,4140*	13,885	0,000	1112,536	1188,292

Çizelge 4.14. **(Devam)**

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken: Pd							
	(I) Yer	(J) Yer	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p değeri	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Tukey HSD	Balıkesir	Aydın	-297,6935*	13,885	0,000	-335,571	-259,816
		Manisa	-225,9892*	13,885	0,000	-263,867	-188,112
		İzmir	-719,2419*	13,885	0,000	-757,120	-681,364
		Çanakkale	-1150,4140*	13,885	0,000	-1188,292	-1112,536
Gözlemlenen araçlara göre Hata terimi Ortalama Karesi (Hata) = 358573,941.							
*. Ortalama fark 0,05 düzeyinde anlamlıdır.							

Çizelge 4.14'de görülen Post Hoc tablosunda Tukey testi kullanılarak hava basıncı (Pd) değişkeni için yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları verilmiştir. İllerin hava basıncı (Pd) dağılımları arasında anlamlı farklılıklar olduğu gözlenmektedir.

Şekil 4.12. Yıllara göre illerin hava basıncı (Pd) değerlerinin grafiği (2011-2020)

Şekil 4.12.'deki grafikte yıllara göre illerin basınç (Pd) değerleri gösterilmektedir. Yıllara göre Çanakkale ilinde hava basıncı (Pd) en yüksek, Balıkesir

ilinde en düşük değerler aldığı görülmektedir. Ayrıca hava basıncı (Pd) 2011-2020 yılları arasında yaklaşık 500-1500 hPa değiştiği görülmektedir.

Çizelge 4.15. İllerin hava basıncı (Pd) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi anlamlılık tablosu

Yer	N	$\bar{x}$	SS	İstatistiksel Anlamlı Farklılık
Aydın	372	100.871,10	583,13	Aydın - Bütün iller Manisa - Bütün iller İzmir - Bütün iller Çanakkale - Bütün iller Balıkesir - Bütün iller
Manisa	372	100.799,40	608,06	
İzmir	372	101.292,65	590,06	
Çanakkale	372	101.723,83	637,81	
Balıkesir	372	100.573,41	598,48	

Çizelge 4.14 ve Çizelge 4.15. incelendiğinde Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale ve Balıkesir illerinin hava basıncı (Pd) değerleri arasında anlamlı bir fark vardır. Hava basıncı (Pd) değerleri arasında anlamlı farklılığın varlığını belirlemek amacıyla bakılan TUKEY testi sonuçlarına göre Aydın ilinin hava basıncı (Pd) değerleri ($\bar{x}$=100 871,10), Manisa ($\bar{x}$=100 799,40) ve Balıkesir ($\bar{x}$=100 573,41) illerinin hava basıncı (Pd) değerlerinden daha yüksek olduğu; Manisa ilinin hava basıncı (Pd) değerlerinin ($\bar{x}$=100 799,40), Balıkesir ($\bar{x}$=100 573,41) ilinin hava basıncı (Pd) değerlerinden daha yüksek olduğu; İzmir ilinin hava basıncı (Pd) değerlerinin ($\bar{x}$=101 292,65), Aydın ($\bar{x}$=100 871,10), Manisa ($\bar{x}$=100 799,40) ve Balıkesir ($\bar{x}$=100 573,41) illerinin hava basıncı (Pd) değerlerinden, daha yüksek olduğu, Çanakkale ilinin hava basıncı (Pd) değerlerinin ($\bar{x}$=101 723,83), Aydın ($\bar{x}$=100 871,10), Manisa ($\bar{x}$=100 799,40), İzmir ($\bar{x}$=101 292,65) ve Balıkesir ($\bar{x}$=100 573,41) illerinin hava basıncı (Pd) değerlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.5. İllerin Hava Basıncı (Pv) Değerleri Analizi

Türkiye'de Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale ve Balıkesir illerinin hava basıncı (Pv) değerleri arasındaki ilişki istatistiksel (ANOVA) analiz edilmiştir. Hava basıncı (Pv) değerleri bakımından iller ve yıllar için aralarında istatistiki açıdan anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$). Buna göre iller ve yıllar arasında hava basıncı değerleri etkili olduğu görülmüştür (Çizelge 4.16-Çizelge 4.18) (Ek 4).

Çizelge 4.16. İllere göre hava basıncı (Pv) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yer				
Bağımlı Değişken: Pv				
Yer	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
Aydın	20,69	0,118	20,46	20,93
Manisa	17,71	0,118	17,48	17,95
İzmir	17,18	0,118	16,95	17,41
Çanakkale	18,21	0,118	17,98	18,44
Balıkesir	18,94	0,118	18,71	19,17

Çizelge 4.17. Yıllara göre hava basıncı (Pv) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yıl				
Bağımlı Değişken: Pv				
Yer	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
2011	16,44	0,167	16,12	16,77
2012	18,29	0,167	17,96	18,61
2013	17,12	0,167	16,80	17,45
2014	18,88	0,167	18,55	19,20
2015	18,68	0,167	18,35	19,01
2016	18,79	0,167	18,46	19,12
2017	18,50	0,167	18,17	18,83
2018	19,96	0,167	19,63	20,29
2019	19,35	0,167	19,02	19,68
2020	19,48	0,167	19,15	19,80

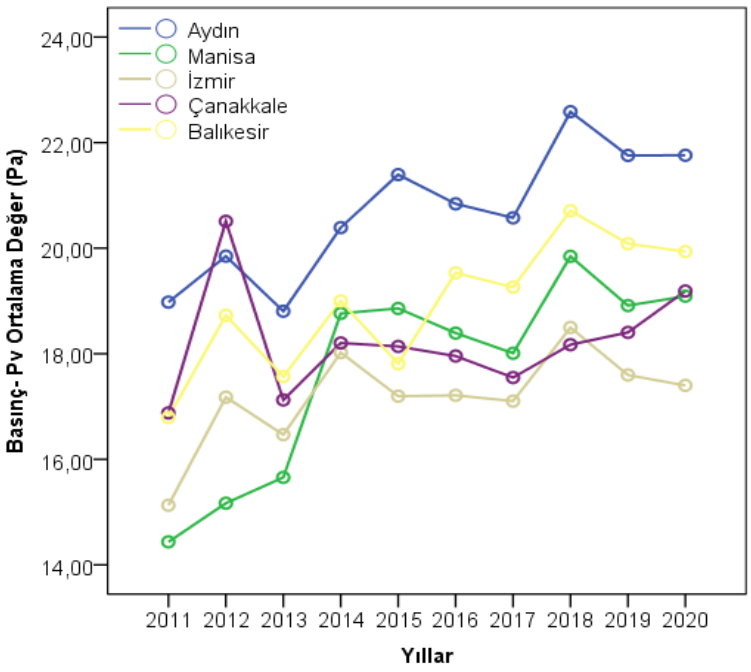
Çizelge 4.18. İllerin hava basıncı (Pv) dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken: Pv							
	(I) Yer	(J) Yer	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p değeri	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Tukey HSD	Aydın	Manisa	2,9797*	0,167	0,000	2,524	3,436
		İzmir	3,5135*	0,167	0,000	3,057	3,970
		Çanakkale	2,4807*	0,167	0,000	2,025	2,937
		Balıkesir	1,7505*	0,167	0,000	1,294	2,207
	Manisa	Aydın	-2,9797*	0,167	0,000	-3,436	-2,524
		İzmir	0,5339*	0,167	0,012	0,078	0,990
		Çanakkale	-,4990*	0,167	0,024	-0,955	-0,043
		Balıkesir	-1,2292*	0,167	0,000	-1,685	-0,773

Çizelge 4.18. **(Devam)**

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken: Pv							
	(I) Yer	(J) Yer	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p değeri	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Tukey HSD	İzmir	Aydın	-3,5135*	0,167	0,000	-3,970	-3,057
		Manisa	-,5339*	0,167	0,012	-0,990	-0,078
		Çanakkale	-1,0329*	0,167	0,000	-1,489	-0,577
		Balıkesir	-1,7631*	0,167	0,000	-2,219	-1,307
	Çanakkale	Aydın	-2,4807*	0,167	0,000	-2,937	-2,025
		Manisa	0,4990*	0,167	0,024	0,043	0,955
		İzmir	1,0329*	0,167	0,000	0,577	1,489
		Balıkesir	-,7302*	0,167	0,000	-1,186	-0,274
	Balıkesir	Aydın	-1,7505*	0,167	0,000	-2,207	-1,294
		Manisa	1,2292*	0,167	0,000	0,773	1,685
		İzmir	1,7631*	0,167	0,000	1,307	2,219
		Çanakkale	0,7302*	0,167	0,000	0,274	1,186
Gözlemlenen araçlara göre Hata terimi Ortalama Karesi (Hata) = 52,011.							
*. Ortalama fark 0,05 düzeyinde anlamlıdır.							

Çizelge 4.18.'de görülen Post Hoc tablosunda Tukey testi kullanılarak hava basıncı (Pv) değişkeni için yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları verilmiştir. İllerin hava basıncı (Pv) dağılımları arasında anlamlı farklılıklar olduğu gözlenmektedir.

Şekil 4.13. Yıllara göre illerin hava basıncı (Pv) değerlerinin grafiği (2011-2020)

Şekil 4.13.'deki grafikte yıllara göre illerin hava basıncı (Pv) değişkenleri gösterilmektedir. Yıllara göre Aydın ilinde hava basıncı (Pv) en yüksek, Manisa ilinin de en düşük değerler aldığı görülmektedir. Ayrıca hava basıncı (Pv) 2011-2020 yılları arasında yaklaşık 1-7 hPa değiştiği görülmektedir.

Çizelge 4.19. İllerin hava basıncı (Pv) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi anlamlılık tablosu

Yer	N	x̄	SS	İstatistiksel Anlamlı Farklılık
Aydın	372	20,69	7,94	Aydın - Bütün iller Manisa - Bütün iller İzmir - Bütün iller Çanakkale - Bütün iller Balıkesir - Bütün iller
Manisa	372	17,71	6,89	
İzmir	372	17,18	6,18	
Çanakkale	372	18,21	7,39	
Balıkesir	372	18,94	7,86	

Çizelge 4.18. ve Çizelge 4.19. incelendiğinde Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale ve Balıkesir illerinin hava basıncı (Pv) değerleri arasında anlamlı bir fark vardır. Hava basıncı (Pv) değerleri arasında anlamlı farklılığın varlığını belirlemek amacıyla bakılan TUKEY testi sonuçlarına göre Aydın ilinin hava basıncı (Pv) değerleri ($\bar{x}$=20,69), Manisa ($\bar{x}$=17,71), İzmir ($\bar{x}$=17,18), Çanakkale ($\bar{x}$=18,21) ve Balıkesir ($\bar{x}$=18,94) illerinin hava basıncı (Pv) değerlerinden daha yüksek olduğu; Manisa ilinin hava basıncı (Pv) değerleri ($\bar{x}$=17,71), İzmir ($\bar{x}$=17,18) ilinin hava basıncı (Pv) değerlerinden daha yüksek olduğu; Çanakkale ilinin hava basıncı (Pv) değerleri ($\bar{x}$=18,21), Manisa ($\bar{x}$=17,71) ve İzmir ($\bar{x}$=17,18) illerinin hava basıncı (Pv) değerlerinden daha yüksek olduğu; Balıkesir ilinin hava basıncı (Pv) değerleri ($\bar{x}$=18,94), Manisa ($\bar{x}$=17,71), İzmir ($\bar{x}$=17,18) ve Çanakkale ($\bar{x}$=18,21) illerinin hava basıncı (Pv) değerlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.6. İllerin Hava Yoğunluğu Değerleri Analizi

Türkiye'de Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale ve Balıkesir illerinin hava yoğunluğu değerleri arasındaki ilişki istatistiksel (ANOVA) analiz edilmiştir. Hava yoğunluğu değerleri bakımından iller ve yıllar için aralarında istatistiki açıdan anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$). Buna göre iller ve yıllar arasında hava yoğunluğu değerleri etkili olduğu görülmüştür (Çizelge 4.20-Çizelge 4.22) (Ek 5).

Çizelge 4.20. İllere göre hava yoğunluğu dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yer				
Bağımlı Değişken: Yogunluk				
Yer	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
Aydın	1,18	0,001	1,18	1,18
Manisa	1,19	0,001	1,18	1,19
İzmir	1,19	0,001	1,19	1,19
Çanakkale	1,21	0,001	1,21	1,21
Balıkesir	1,19	0,001	1,19	1,19

Çizelge 4.21. Yıllara göre hava yoğunluğu dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yıl				
Bağımlı Değişken: Yoğunluk				
Yıl	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
2011	1,20	0,001	1,20	1,20
2012	1,19	0,001	1,19	1,19
2013	1,19	0,001	1,19	1,19
2014	1,19	0,001	1,19	1,19
2015	1,19	0,001	1,19	1,20
2016	1,19	0,001	1,19	1,19
2017	1,19	0,001	1,19	1,19
2018	1,19	0,001	1,19	1,19
2019	1,19	0,001	1,18	1,19
2020	1,19	0,001	1,18	1,19

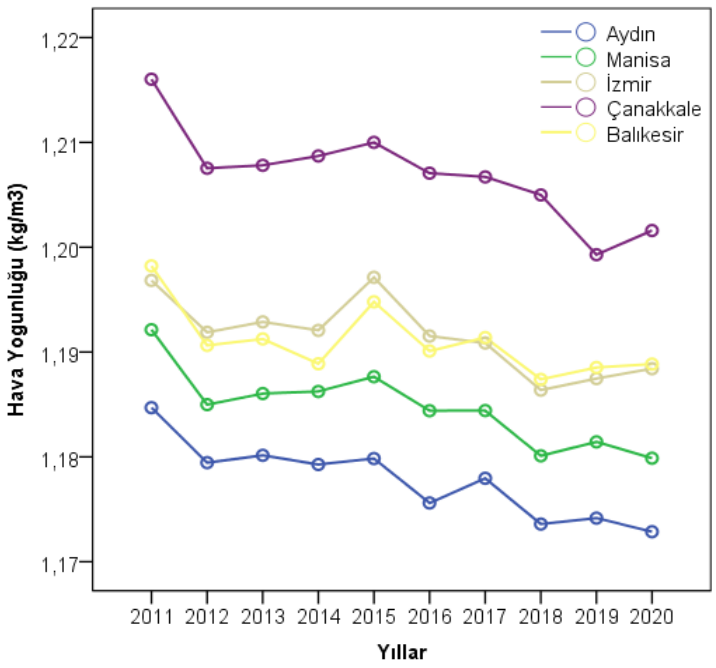
Çizelge 4.22. İllerin hava yoğunluğu dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken: Yogunluk							
	(I) Yer	(J) Yer	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p değeri	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Tukey HSD	Aydın	Manisa	-,0070*	0,00094	0,000	-0,010	-0,004
		İzmir	-,0138*	0,00094	0,000	-0,016	-0,011
		Çanakkale	-,0292*	0,00094	0,000	-0,032	-0,027
		Balıkesir	-,0132*	0,00094	0,000	-0,016	-0,011
	Manisa	Aydın	,0070*	0,00094	0,000	0,004	0,010
		İzmir	-,0068*	0,00094	0,000	-0,009	-0,004
		Çanakkale	-,0222*	0,00094	0,000	-0,025	-0,020
		Balıkesir	-,0063*	0,00094	0,000	-0,009	-0,004

Çizelge 4.22. **(Devam)**

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken: Yogunluk							
	(I) Yer	(J) Yer	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p değeri	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Tukey HSD	İzmir	Aydın	,0138*	0,00094	0,000	0,011	0,016
		Manisa	,0068*	0,00094	0,000	0,004	0,009
		Çanakkale	-,0154*	0,00094	0,000	-0,018	-0,013
		Balıkesir	0,0005	0,00094	0,979	-0,002	0,003
	Çanakkale	Aydın	,0292*	0,00094	0,000	0,027	0,032
		Manisa	,0222*	0,00094	0,000	0,020	0,025
		İzmir	,0154*	0,00094	0,000	0,013	0,018
		Balıkesir	,0160*	0,00094	0,000	0,013	0,019
	Balıkesir	Aydın	,0132*	0,00094	0,000	0,011	0,016
		Manisa	,0063*	0,00094	0,000	0,004	0,009
		İzmir	-0,0005	0,00094	0,979	-0,003	0,002
		Çanakkale	-,0160*	0,00094	0,000	-0,019	-0,013
Gözlemlenen araçlara göre Hata terimi Ortalama Karesi (Hata) = ,002.							
*. Ortalama fark 0,05 düzeyinde anlamlıdır.							

Çizelge 4.22.'de görülen Post Hoc tablosunda Tukey testi kullanılarak hava yoğunluğu değişkeni için yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları verilmiştir. İllerin hava yoğunluğu dağılımları arasında anlamlı farklılıklar olduğu gözlenmektedir.

Şekil 4.14. Yıllara göre illerin hava yoğunluğu değerlerinin grafiği (2011-2020)

Şekil 4.14.'deki grafikte yıllara göre illerin hava yoğunluğu değerleri gösterilmektedir. Yıllara göre Çanakkale ilinde hava yoğunluğu en yüksek, Aydın ilinde en düşük değerler aldığı görülmektedir. Ayrıca hava yoğunluğu 2011-2020 yılları arasında yaklaşık 1.17-1.22 (kg/m^3) değiştiği görülmektedir.

Çizelge 4.23. İllerin hava yoğunluğu dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi anlamlılık tablosu

Yer	N	$\bar{x}$	SS	İstatistiksel Anlamlı Farklılık
Aydın	372	1,18	0,04	Aydın - Bütün iller Manisa - Bütün iller İzmir - Balıkesir hariç bütün iller Çanakkale - Bütün iller Balıkesir - İzmir hariç bütün iller
Manisa	372	1,18	0,04	
İzmir	372	1,19	0,04	
Çanakkale	372	1,21	0,04	
Balıkesir	372	1,19	0,04	

Çizelge 4.22 ve Çizelge 4.23. incelendiğinde hava yoğunluğu bakımından İzmir ile Balıkesir arasında anlamlı bir fark yokken diğer bütün iller arasında anlamlı bir fark var diyebiliriz. Hava yoğunluğu değerleri arasında anlamlı farklılığın varlığını belirlemek amacıyla bakılan TUKEY testi sonuçlarına göre Manisa ilinin hava yoğunluğu değerleri ($\bar{x}$=1,18), Aydın ($\bar{x}$=1,18) ilinin hava yoğunluğu değerlerinden daha yüksek olduğu; İzmir ilinin hava yoğunluğu değerleri ($\bar{x}$=1,19), Aydın ($\bar{x}$=1,18) ve Manisa ($\bar{x}$=1,18) illerinin hava yoğunluğu değerlerinden daha yüksek olduğu; Çanakkale ilinin hava yoğunluğu değerleri ($\bar{x}$=1,21), Aydın ($\bar{x}$=1,18), Manisa ($\bar{x}$=1,18), İzmir ($\bar{x}$=1,19) ve Balıkesir ($\bar{x}$=1,19) illerinin hava yoğunluğu değerlerinden daha yüksek olduğu; Balıkesir ilinin hava yoğunluğu değerleri ($\bar{x}$=1,19), Aydın ($\bar{x}$=1,18) ve Manisa ($\bar{x}$=1,18) illerinin hava yoğunluğu değerlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.7. İllerin Rüzgâr Hızı Değerleri Analizi

Türkiye'de Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale ve Balıkesir illerinin rüzgâr hızı değerleri ANOVA testi ile analiz edilmiş, aralarındaki ilişkiye bakılmıştır. Rüzgâr hızı değerleri bakımından iller ve yıllar için aralarında istatistiki açıdan anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$). Buna göre iller ve yıllar arasında rüzgâr hızı değerleri etkili olduğu görülmüştür (Çizelge 4.24-Çizelge 4.26) (Ek 6).

Çizelge 4.24. İllere göre rüzgâr hızı dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yer				
Bağımlı Değişken: Hız				
Yer	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
Aydın	6,497	0,05	6,399	6,595
Manisa	6,05	0,05	5,951	6,148
İzmir	8,529	0,05	8,431	8,627
Çanakkale	10,583	0,05	10,485	10,681
Balıkesir	10,588	0,05	10,49	10,687

Çizelge 4.25. Yıllara göre rüzgâr hızı dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yıl				
Bağımlı Değişken: Hız				
Yıl	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
			Alt Limit	Üst Limit
2011	8,60	0,071	8,47	8,74
2012	8,66	0,071	8,52	8,80
2013	8,62	0,071	8,48	8,76
2014	8,23	0,071	8,09	8,37
2015	8,67	0,071	8,54	8,81
2016	8,88	0,071	8,74	9,02
2017	8,17	0,071	8,03	8,31
2018	8,33	0,071	8,19	8,47
2019	8,22	0,071	8,08	8,35
2020	8,12	0,071	7,98	8,26

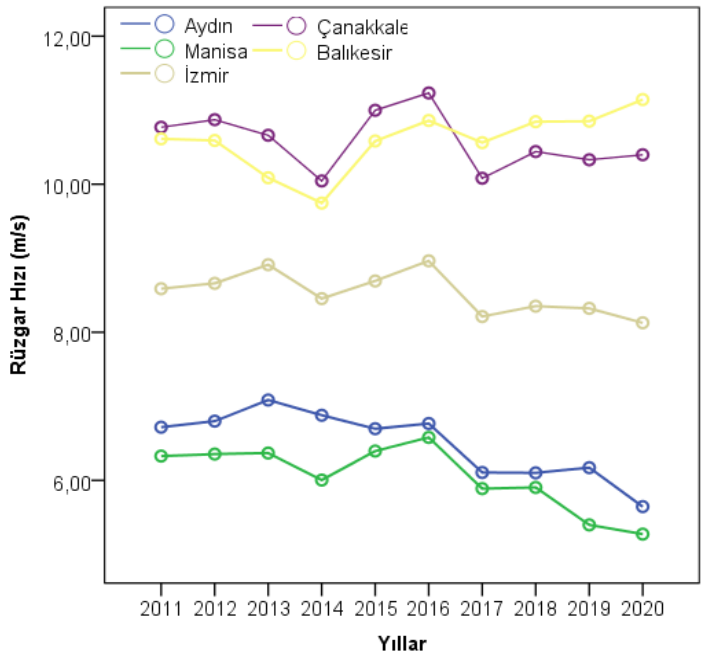
Çizelge 4.26. İllerin rüzgâr hızı dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken: Hız							
	(I) Yer	(J) Yer	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p değeri	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Tukey HSD	Aydın	Manisa	,4478*	0,07085	0,000	0,255	0,641
		İzmir	-2,0318*	0,07088	0,000	-2,225	-1,839
		Çanakkale	-4,0855*	0,07085	0,000	-4,279	-3,892
		Balıkesir	-4,0910*	0,07085	0,000	-4,284	-3,898
	Manisa	Aydın	-,4478*	0,07085	0,000	-0,641	-0,255
		İzmir	-2,4796*	0,07088	0,000	-2,673	-2,286
		Çanakkale	-4,5333*	0,07085	0,000	-4,727	-4,340
		Balıkesir	-4,5388*	0,07085	0,000	-4,732	-4,346

Çizelge 4.26. **(Devam)**

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken: Hız							
	(I) Yer	(J) Yer	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p değeri	%95 Güven Aralığı	
						Alt Limit	Üst Limit
Tukey HSD	İzmir	Aydın	2,0318*	0,07088	0,000	1,839	2,225
		Manisa	2,4796*	0,07088	0,000	2,286	2,673
		Çanakkale	-2,0537*	0,07088	0,000	-2,247	-1,860
		Balıkesir	-2,0592*	0,07088	0,000	-2,253	-1,866
	Çanakkale	Aydın	4,0855*	0,07085	0,000	3,892	4,279
		Manisa	4,5333*	0,07085	0,000	4,340	4,727
		İzmir	2,0537*	0,07088	0,000	1,860	2,247
		Balıkesir	-0,0055	0,07085	1,000	-0,199	0,188
	Balıkesir	Aydın	4,0910*	0,07085	0,000	3,898	4,284
		Manisa	4,5388*	0,07085	0,000	4,346	4,732
		İzmir	2,0592*	0,07088	0,000	1,866	2,253
		Çanakkale	0,0055	0,07085	1,000	-0,188	0,199
Gözlemlenen araçlara göre Hata terimi Ortalama Karesi (Hata) = 9,336.							
*. Ortalama fark 0,05 düzeyinde anlamlıdır.							

Çizelge 4.26.'da görülen Post Hoc tablosunda Tukey testi kullanılarak rüzgâr hızı değişkeni için yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları verilmiştir. İllerin rüzgâr hızı dağılımları arasında anlamlı farklılıklar olduğu gözlenmektedir.

Şekil 4.15. Yıllara göre illerin rüzgâr hızı değerlerinin grafiği (2011-2020)

Şekil 4.15.'deki grafikte yıllara göre illerin rüzgâr hızı değerleri gösterilmektedir. Yıllara göre Çanakkale ilinde rüzgâr hızı en yüksek, Manisa ilinde en düşük değerler aldığı görülmektedir. Ayrıca rüzgâr hızı 2011-2020 yılları arasında yaklaşık 1-6 m/s değiştiği görülmektedir.

Çizelge 4.27. İllerin rüzgâr hızı dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi anlamlılık tablosu

Yer	N	x̄	SS	İstatistiksel Anlamlı Farklılık
Aydın	372	6,50	1,65	Aydın - Bütün iller Manisa - Bütün iller İzmir - Bütün iller Çanakkale - Balıkesir hariç bütün iller Balıkesir - Çanakkale hariç bütün iller
Manisa	372	6,05	2,56	
İzmir	371	8,53	2,46	
Çanakkale	372	10,58	3,81	
Balıkesir	372	10,59	4,14	

Çizelge 4.26. ve Çizelge 4.27. incelendiğinde hava yoğunluğu bakımından Çanakkale ile Balıkesir arasında anlamlı bir fark yokken diğer bütün iller arasında anlamlı bir fark var diyebiliriz. Rüzgâr hızı değerleri arasında anlamlı farklılığın varlığını belirlemek amacıyla bakılan TUKEY testi sonuçlarına göre Aydın ilinin rüzgâr hızı değerleri ($\bar{x}$=6,50), Manisa ($\bar{x}$=6,05) ilinin rüzgâr hızı değerlerinden daha yüksek olduğu; İzmir ilinin rüzgâr hızı değerleri ($\bar{x}$=8,53), Aydın ($\bar{x}$=6,50) ve Manisa ($\bar{x}$=6,05) illerinin rüzgâr hızı değerlerinden daha yüksek olduğu; Çanakkale ilinin rüzgâr hızı değerleri ($\bar{x}$=10,58), Aydın ($\bar{x}$=6,50), Manisa ($\bar{x}$=6,05) ve İzmir ($\bar{x}$=8,53) illerinin rüzgâr hızı değerlerinden daha yüksek olduğu; Balıkesir ilinin rüzgâr hızı değerleri ($\bar{x}$=10,59), Aydın ($\bar{x}$=6,50), Manisa ($\bar{x}$=6,05) ve İzmir ($\bar{x}$=8,53) illerinin rüzgâr hızı değerlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.8. Regresyon Modeli

Rüzgâr gücü analizi yapılırken kullanılan sıcaklık, nem, hava basıncı (Pd), hava basıncı (Pv) ve hava yoğunluğu değişkenleri arasında yapılan regresyon analizine göre Çizelge 4.28. ve Çizelge 4.29.'da görüldüğü gibi yoğunluk bağımlı değişken olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.28. Sıcaklık, Nem, Pd ve Pv ile yoğunluk değerleri arasındaki ilişki

Model Özeti				
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
1	,999[a]	,998	,998	,00174
a. Tahmin ediciler: (Sabit), Pv, Nem, Pd, Sıcaklık				

Çizelge 4.29. Sıcaklık, Nem, Pd ve Pv ile yoğunluk değerleri arasındaki ANOVA sonucu

ANOVA[a]						
Model		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p değeri
1	Regresyon	32,548	4	8,14	2.694.098,55	,000[b]
	Hata	0,056	18.595	0,00		
	Genel	32,604	18.599			
a. Bağımlı Değişken: Yogunluk						
b. Tahmin Ediciler: (Sabit), Pv, Nem, Pd, Sıcaklık						

4.8.1. Sıcaklık ile yoğunluk arasındaki ilişki

Sıcaklık değerinin yoğunluk üzerindeki etkisini analiz ettiğimizde sıcaklık ve yoğunluk arasındaki doğrusal korelasyon katsayısının değeri R=0,984, belirlilik katsayısı R^2=0,967 bulunmuştur. Buna göre yoğunluk değişkenindeki varyasyonun %96,7'sinin sıcaklık değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir (Çizelge 4.30.).

Çizelge 4.30. Sıcaklık ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi

Model Özeti			
R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
,984	,967	,967	,008

Bağımsız değişken Sıcaklık.

Çizelge 4.31.'e göre F değeri ve p değerine bakarak bu regresyon modelinin istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (p<0.001). Sıcaklık değişkeni yoğunluk değişkeninin anlamlı bir tahmin edicisidir.

Çizelge 4.31. Sıcaklık ve yoğunluk arasındaki ANOVA analizi

ANOVA

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p değeri
Regresyon	31,542	1	31,542	552082,578	,000
Hata	1,063	18598	,000		
Genel	32,604	18599			

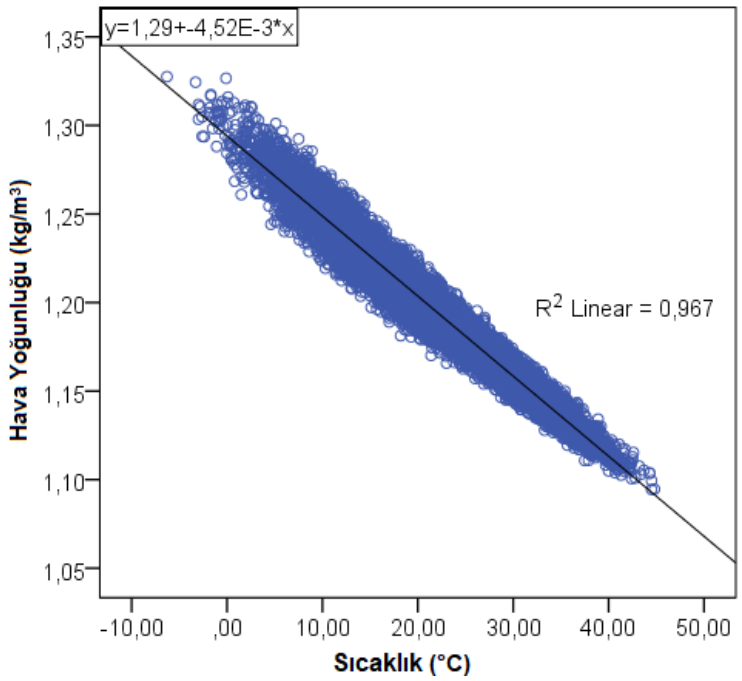
Bağımsız değişken Sıcaklık.

Çizelge 4.32.'ye göre sıcaklık değişkeninin regresyon katsayısı -0,005 ve standartlaştırılmış regresyon katsayısı -0.984 olarak rapor edilmiştir. Modeldeki sabit değer 1,294'dür. Burada sıcaklık değerindeki bir birimlik artışın yoğunluğu -0,005 birim düşürdüğünü söyleyebiliriz. Yapılan analizlerde, sıcaklık ve yoğunluk arasındaki belirlilik katsayısı değeri (R^2=0.967) olarak elde edilmiştir (Şekil 4.16). Bu değer sıcaklık ve yoğunluk arasında doğrusal bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.32. Sıcaklık ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi

Katsayılar

	Standartlaşmamış Katsayılar		Standart Katsayılar		
	B	Std. Hata	Beta	t	p değeri
Sıcaklık	-,005	,000	-,984	-743,023	,000
(Sabit)	1,294	,000		8624,220	,000

Şekil 4.16. Sıcaklık ve yoğunluk arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği

4.8.2. Nem ile yoğunluk arasındaki ilişki

Nem değerinin yoğunluk üzerindeki etkisini analiz ettiğimizde nem ve yoğunluk arasındaki doğrusal korelasyon katsayısının değeri R=0,628, belirlilik katsayısı R^2=0,394 bulunmuştur. Buna göre yoğunluk değişkenindeki varyasyonun %39,4'ünün nem değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir (Çizelge 4.33).

Çizelge 4.33. Nem ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi

Model Özeti

R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
,628	,394	,394	,033

Bağımsız değişken Nem.

Çizelge 4.34.'e göre F değeri ve p değerine bakarak bu regresyon modelinin istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (p<0.001). Nem değişkeni yoğunluk değişkeninin anlamlı bir tahmin edicisidir.

Çizelge 4.34. Nem ve yoğunluk arasındaki ANOVA analizi

ANOVA

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p değeri
Regresyon	12,848	1	12,848	12093,987	,000
Hata	19,757	18598	,001		
Genel	32,604	18599			

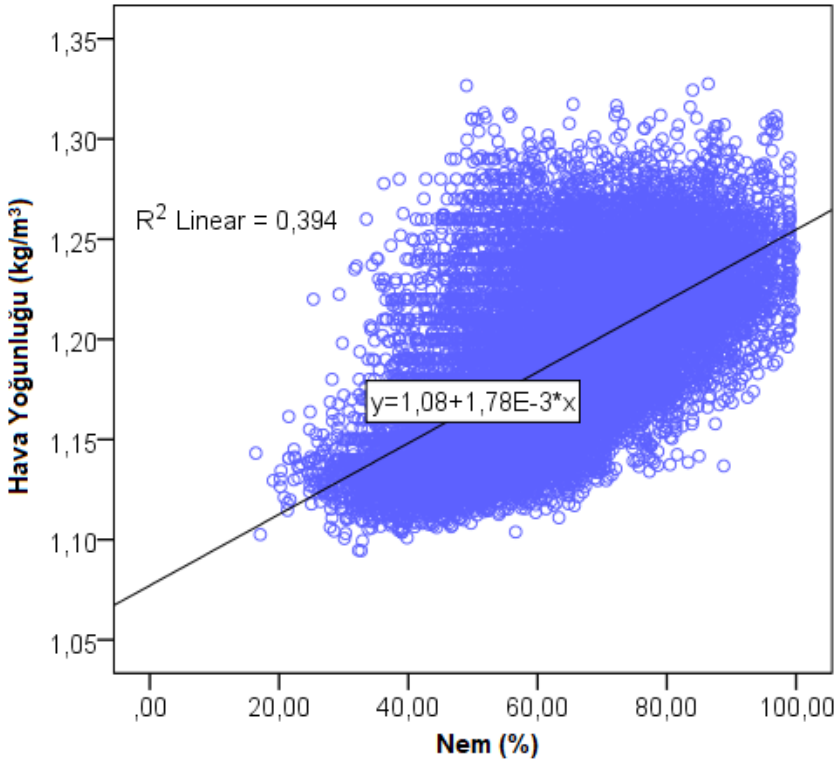
Bağımsız değişken Nem.

Çizelge 4.35.'e göre nem değişkenine ait regresyon katsayısı 0,002 ve standartlaştırılmış regresyon katsayısı 0.628 olarak rapor edilmiştir. Modeldeki sabit değer 1,077'dir. Burada nem değerindeki bir birimlik artışın yoğunluğu 0,002 birim arttırdığını söyleyebiliriz. Yapılan analizlerde, nem ve yoğunluk arasındaki belirlilik katsayısı değeri (R^2=0.394) olarak elde edilmiştir (Şekil 4.17). Bu değer nem ve yoğunluk arasında doğrusal bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Çizelge 4.35. Nem ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi

Katsayılar

	Standartlaşmamış Katsayılar		Standart Katsayılar		
	B	Std. Hata	Beta	t	p değeri
Nem	,002	,000	,628	109,973	,000
(Sabit)	1,077	,001		1018,330	,000

Şekil 4.17. Nem ve yoğunluk arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği

4.8.3. Pd ile yoğunluk arasındaki ilişki

Pd değerinin yoğunluk üzerindeki etkisini analiz ettiğimizde Pd ve yoğunluk arasındaki doğrusal korelasyon katsayısının değeri R=0,659, belirlilik katsayısı R^2=0,434 bulunmuştur. Buna göre yoğunluk değişkenindeki varyasyonun %43,4'ünün Pd değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir (Çizelge 4.36.).

Çizelge 4.36. Pd ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi

Model Özeti

R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
,659	,434	,434	,031

Bağımsız değişken Pd.

Çizelge 4.37'e göre F değeri ve p değerine bakarak bu regresyon modelinin istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.001$). Pd değişkeni yoğunluk değişkeninin anlamlı bir tahmin edicisidir.

Çizelge 4.37. Pd ve yoğunluk arasındaki ANOVA analizi

ANOVA

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p değeri
Regression	14,154	1	14,154	14267,256	,000
Residual	18,450	18598	,001		
Total	32,604	18599			

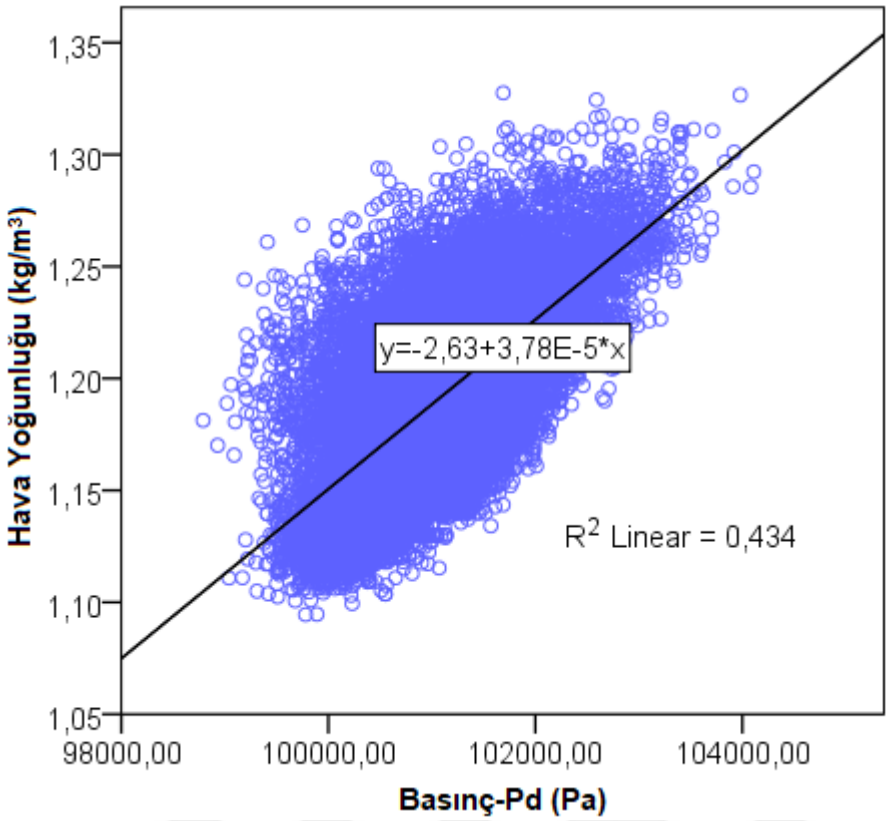
Bağımsız değişken Pd.

Çizelge 4.38'e göre Pd değişkeninin regresyon katsayısı 3,784E-5 ve standartlaştırılmış regresyon katsayısı 0.659 olarak rapor edilmiştir. Modeldeki sabit değer 2,633'dür. Burada Pd değerindeki bir birimlik artışın yoğunluğu 3,784E-5 birim artırdığını söyleyebiliriz. Yapılan analizlerde, Pd ve yoğunluk arasındaki belirlilik katsayısı değeri ($R2=0.434$) olarak elde edilmiştir (Şekil 4.18). Bu değer Pd ve yoğunluk arasında doğrusal bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Çizelge 4.38. Pd ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi

Katsayılar

	Standartlaşmamış Katsayılar		Standart Katsayılar		
	B	Std. Hata	Beta	t	p değeri
Pd	3,784E-5	,000	,659	119,446	,000
(Sabit)	-2,633	,032		-82,259	,000

Şekil 4.18. Hava basıncı (Pd) ve yoğunluk arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği

4.8.4. Pv ile yoğunluk arasındaki ilişki

Pv değerinin yoğunluk üzerindeki etkisini analiz ettiğimizde Pv ve yoğunluk arasındaki doğrusal korelasyon katsayısının değeri R=0,881, belirlilik katsayısı R^2=0,777 bulunmuştur. Buna göre yoğunluk değişkenindeki varyasyonun %77,6'sının Pv değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir (Çizelge 4.39).

Çizelge 4.39. Pv ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi

Model Özeti

R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
,881	,776	,776	,020

Bağımsız değişken Pv.

Çizelge 4.40'a göre F değeri ve p değerine bakarak bu regresyon modelinin istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.001$). Pv değişkeni yoğunluk değişkeninin anlamlı bir tahmin edicisidir.

Çizelge 4.40. Pv ve yoğunluk arasındaki ANOVA analizi

ANOVA

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p değeri
Regresyon	25,288	1	25,288	64281,944	,000
Hata	7,316	18598	,000		
Genel	32,604	18599			

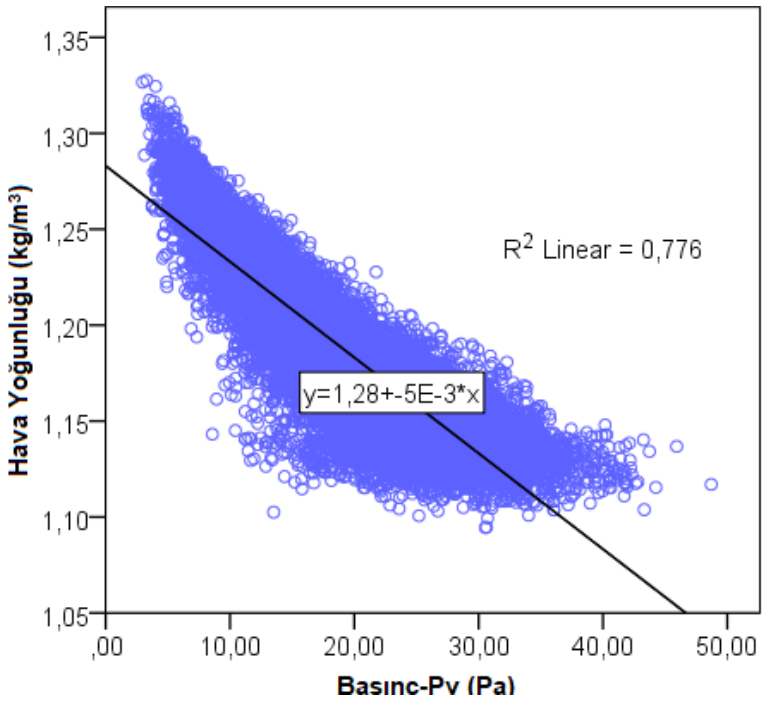
Bağımsız değişken Pv.

Çizelge 4.41.'e göre Pv değişkeninin regresyon katsayısı -0,005 ve standartlaştırılmış regresyon katsayısı -0.881 olarak rapor edilmiştir. Modeldeki sabit değer 1,283'dür. Burada Pv değerindeki bir birimlik artışın yoğunluğu -0,005 birim düşürdüğünü söyleyebiliriz. Yapılan analizlerde, Pv ve yoğunluk arasındaki belirlilik katsayısı değeri (R^2=0.776) olarak elde edilmiştir (Şekil 4.19). Bu değer Pv ve yoğunluk arasında doğrusal bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.41. Pv ve yoğunluk arasındaki regresyon analizi

Katsayılar

	Standartlaşmamış Katsayılar		Standart Katsayılar	t	p değeri
	B	Std. Hata	Beta		
Pv	-,005	,000	-,881	-253,539	,000
(Sabit)	1,283	,000		3262,034	,000

Şekil 4.19. Pv ve yoğunluk arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği

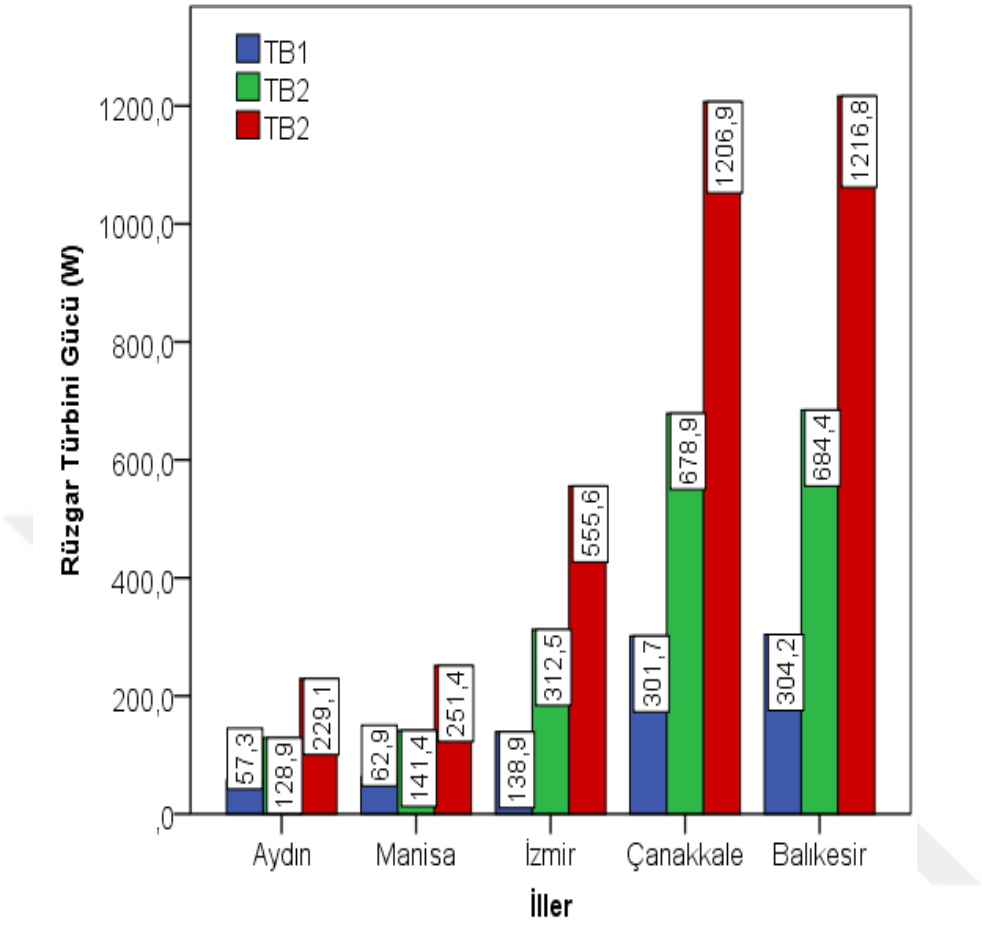
4.9. Rüzgâr Türbini Gücü Analizi

Tasarımı yapılan üç farklı türbin boyutları ile üretim gücü arasındaki ilişki illere ve yıllara göre istatistiksel (ANOVA) analizi yapılmıştır. Değişik rüzgâr hızlarında türbin boyutu, türbin rüzgâr gücü bakımından iller ve yıllar arasında istatistiki açıdan anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.001$). Buna göre türbin gücünde türbin boyutlarının etkili olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.42-Çizelge 4.43) (Ek 7-Ek 8).

Çizelge 4.42. İllere göre rüzgâr türbini gücünün istatistiksel (ANOVA) analizi

Yer					
Bağımlı Değişken	Yer	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
				Alt Limit	Üst Limit
Güç1	Aydın	57,28	3,87	49,70	64,87
	Manisa	62,85	3,87	55,27	70,44
	İzmir	138,89	3,87	131,31	146,47
	Çanakkale	301,72	3,87	294,13	309,30
	Balıkesir	304,19	3,87	296,61	311,78
Güç2	Aydın	128,89	8,71	111,82	145,95
	Manisa	141,42	8,71	124,35	158,48
	İzmir	312,50	8,71	295,44	329,56
	Çanakkale	678,87	8,71	661,80	695,93
	Balıkesir	684,43	8,71	667,37	701,50
Güç3	Aydın	229,13	15,48	198,79	259,47
	Manisa	251,41	15,48	221,07	281,74
	İzmir	555,56	15,48	525,22	585,89
	Çanakkale	1206,87	15,48	1176,54	1237,21
	Balıkesir	1216,77	15,48	1186,44	1247,11

Şekil 4.20'de illere göre farklı rüzgâr türbini boyutunda rüzgâr türbini gücü (W) verilmiştir. Buna göre Çanakkale ve Balıkesir illerinde TB3 türbin boyutunda yaklaşık 1200 (W) değeri ile en yüksek iken Aydın ve Manisa illerinde yaklaşık 60 (W) değeri ile en düşük değeri almaktadır.

Şekil 4.20. İllere göre farklı rüzgâr türbini boyutunda rüzgâr türbini gücü (W)

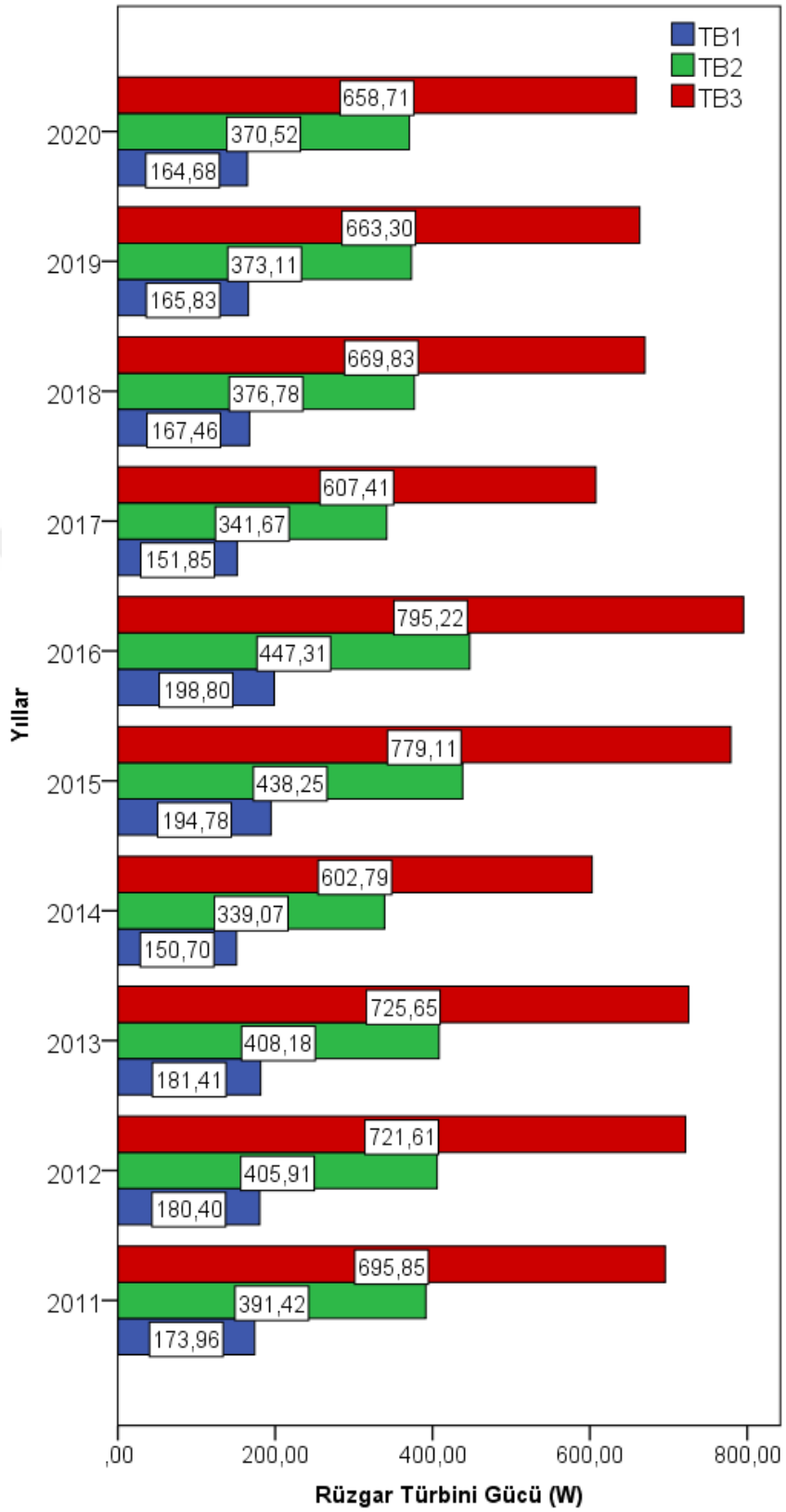
Çizelge 4.43. Yıllara göre rüzgâr türbini boyutlarının istatistiksel (ANOVA) analizi

Yıl					
Bağımlı Değişken	Yıl	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
				Alt Limit	Üst Limit
Güç1	2011	173,96	5,472	163,24	184,69
	2012	180,40	5,472	169,68	191,13
	2013	181,41	5,472	170,69	192,14
	2014	150,70	5,472	139,97	161,42
	2015	194,78	5,472	184,05	205,50
	2016	198,80	5,472	188,08	209,53
	2017	151,85	5,472	141,13	162,58
	2018	167,46	5,472	156,73	178,18
	2019	165,83	5,472	155,10	176,55
	2020	164,68	5,472	153,95	175,40

Çizelge 4.43. **(Devam)**

Yıl					
Bağımlı Değişken	Yıl	Ortalama	Std. Hata	%95 Güven Aralığı	
				Alt Limit	Üst Limit
Güç2	2011	391,42	12,311	367,29	415,55
	2012	405,91	12,311	381,78	430,04
	2013	408,18	12,311	384,05	432,31
	2014	339,07	12,311	314,94	363,20
	2015	438,25	12,311	414,12	462,38
	2016	447,31	12,311	423,18	471,44
	2017	341,67	12,311	317,54	365,80
	2018	376,78	12,311	352,65	400,91
	2019	373,11	12,311	348,98	397,24
	2020	370,52	12,311	346,39	394,66
Güç3	2011	695,85	21,887	652,95	738,75
	2012	721,61	21,887	678,71	764,51
	2013	725,65	21,887	682,75	768,56
	2014	602,79	21,887	559,89	645,69
	2015	779,11	21,887	736,21	822,01
	2016	795,22	21,887	752,32	838,12
	2017	607,41	21,887	564,51	650,31
	2018	669,83	21,887	626,93	712,73
	2019	663,30	21,887	620,40	706,20
	2020	658,71	21,887	615,81	701,61

Şekil 4.21.'de yıllara göre farklı rüzgâr türbini boyutunda rüzgâr türbini gücü (W) verilmiştir. Buna göre TB1 türbin boyutu 2016 yılında yaklaşık 198 (W) değeri ile en yüksek iken 2017 yılında yaklaşık 151 (W) değeri ile en düşük değeri almaktadır. TB2 türbin boyutu 2016 yılında yaklaşık 447 (W) değeri ile en yüksek iken 2014 yılında yaklaşık 339 (W) değeri ile en düşük değeri almaktadır. TB3 türbin boyutunda ise 2016 yılında yaklaşık 800 (W) değeri ile en yüksek iken 2017 yılında yaklaşık 600 (W) değeri ile en düşük değeri almaktadır.

Şekil 4.21. Yıllara göre farklı rüzgâr türbini boyutunda rüzgâr türbini gücü (W)

4.9.1. Rüzgâr türbini gücü regresyon modeli

4.9.1.1. TB1 ile rüzgâr hızı arasındaki ilişki

Rüzgâr hızının TB1 türbininin üzerindeki etkisini analiz ettiğimizde rüzgâr hızı ve TB1 arasındaki doğrusal korelasyon katsayısının değeri R=0,869, belirlilik katsayısı R^2=0,756 bulunmuştur. Buna göre TB1 değişkenindeki varyasyonun %75,6'sinin rüzgâr hızı değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir (Çizelge 4.44.).

Çizelge 4.44. Rüzgâr türbini boyutlarının (TB1) regresyon analizi

Model Özeti			
R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
,869	,756	,756	128,898
Bağımsız değişken Hız.			

Çizelge 4.45'e göre F değeri ve p değerine bakarak bu regresyon analizinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir (p<0.001). Rüzgâr hızı değişkeni TB1 değişkeninin anlamlı bir tahmin edicisidir.

Çizelge 4.45. Rüzgâr türbini boyutlarının (TB1) istatistiksel (ANOVA) analizi

ANOVA

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p değeri
Regresyon	955.275.027,68	1	955.275.027,68	57.496,03	0
Hata	308.899.127,59	18.592	16.614,63		
Genel	1.264.174.155,27	18.593			

Bağımsız değişken Hız.

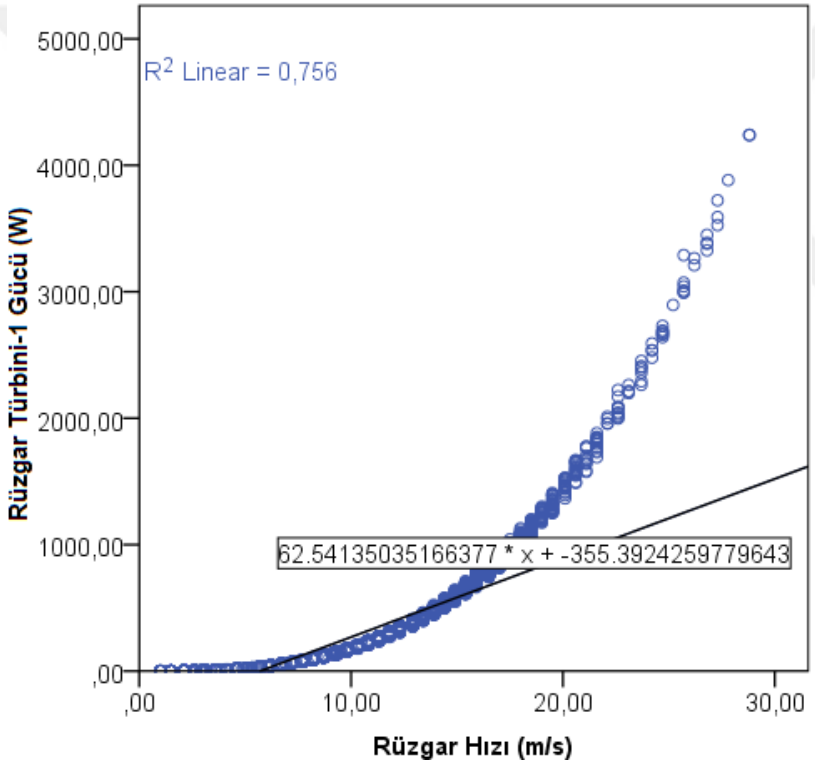
Çizelge 4.46'ya göre rüzgâr hızı değişkeninin regresyon katsayısı 62,541 ve standartlaştırılmış regresyon katsayısı 0.869 olarak rapor edilmiştir. Modeldeki sabit değer -355,392'dir. Burada rüzgâr hızı değerindeki bir birimlik artışın TB1'in gücünü 62,541 birim arttırdığını söyleyebiliriz. Yapılan analizlerde, rüzgâr hızı ve TB1 arasındaki belirlilik katsayısı değeri R^2=0.756 olarak elde edilmiştir (Şekil 4.22). Bu

değer rüzgâr hızı ve TB1 arasında doğrusal olmayan bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.46. Rüzgâr türbini boyutları (TB1) ve rüzgâr hızı arasında istatistiksel (ANOVA) analizi

Katsayılar

	Standartlanmamış Katsayılar		Standart Katsayılar		
	B	Std. Hata	Beta	t	p değeri
Hız	62,541	,261	,869	239,783	,000
(Sabit)	-355,392	2,398		-148,205	,000

Şekil 4.22. T1 ve rüzgâr hızı arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği

4.9.1.2. TB2 ile rüzgâr hızı arasındaki ilişki

Rüzgâr hızının TB2 türbininin üzerindeki etkisini analiz ettiğimizde rüzgâr hızı ve TB2 arasındaki doğrusal korelasyon katsayısının değeri R=0,869, belirlilik katsayısı R^2=0,756 bulunmuştur. Buna göre TB2 değişkenindeki varyasyonun %75,6'sinin rüzgâr hızı değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir (Çizelge 4.47.).

Çizelge 4.47. Rüzgâr türbini boyutlarının (TB2) regresyon analizi

Model Özeti

R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
,869	,756	,756	290,020

Bağımsız değişken Hız.

Çizelge 4.48'e göre F değeri ve p değerine bakarak bu regresyon analizinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$). Rüzgâr hızı değişkeni TB2 değişkeninin anlamlı bir tahmin edicisidir.

Çizelge 4.48. Rüzgâr türbini boyutlarının (TB2) istatistiksel (ANOVA) analizi

ANOVA

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p değeri
Regresyon	4.836.079.868,64	1	4.836.079.868,64	57.496,03	0
Hata	1.563.801.927,73	18.592	84.111,55		
Genel	6.399.881.796,37	18.593			

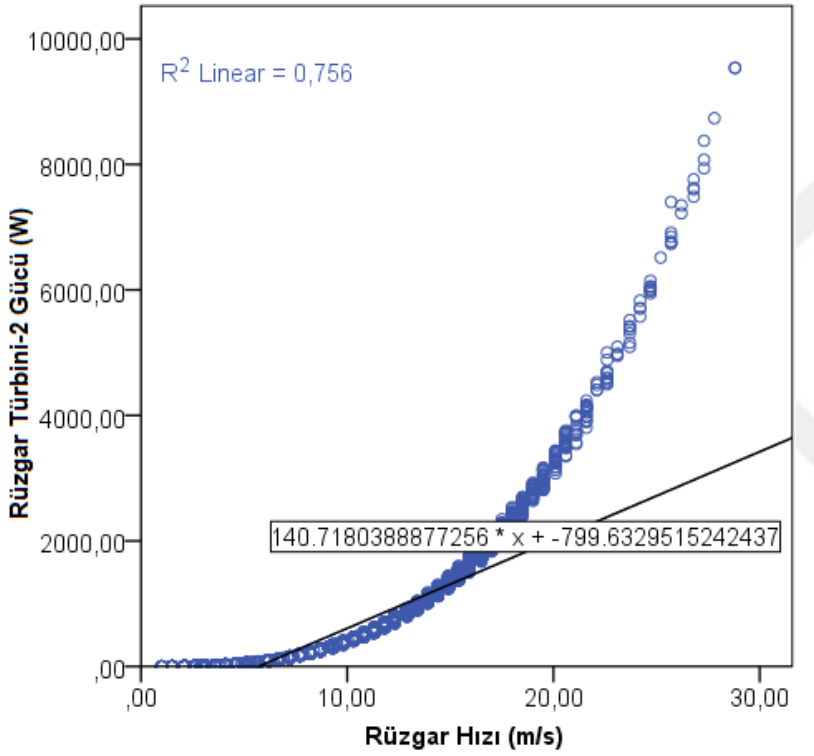
Bağımsız değişken Hız.

Çizelge 4.49'a göre rüzgâr hızı değişkeninin regresyon katsayısı 140,718 ve standartlaştırılmış regresyon katsayısı 0.869 olarak rapor edilmiştir. Modeldeki sabit değer -799,633'dür. Burada rüzgâr hızı değerindeki bir birimlik artışın TB2'nin gücünü 140,718 birim arttırdığını söyleyebiliriz. Yapılan analizlerde, rüzgâr hızı ve TB2 arasındaki belirlilik katsayısı değeri R^2=0.756 olarak elde edilmiştir (Şekil 4.23). Bu değer rüzgâr hızı ve TB2 arasında doğrusal olmayan bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.49. Rüzgâr türbini boyutları (TB2) ve rüzgâr hızı arasında istatistiksel (ANOVA) analizi

Katsayılar

	Standartlanmamış Katsayılar		Standart Katsayılar	t	p değeri
	B	Std. Hata	Beta		
Hız	140,718	,587	,869	239,783	,000
(Sabit)	-799,633	5,395		-148,205	,000

Şekil 4.23. T2 ve rüzgâr hızı arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği

4.9.1.3. TB3 ile Rüzgâr Hızı Arasındaki İlişki

Rüzgâr hızının TB3 türbininin üzerindeki etkisini analiz ettiğimizde rüzgâr hızı ve TB3 arasındaki doğrusal korelasyon katsayısının değeri R=0,869, belirlilik katsayısı R^2=0,756 bulunmuştur. Buna göre TB3 değişkenindeki varyasyonun %75,6'sinin rüzgâr hızı değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir (Çizelge 4.50.).

Çizelge 4.50. Rüzgâr türbini boyutlarının (TB3) regresyon analizi

Model Özeti

R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
,869	,756	,756	515,591

Bağımsız değişken Hız.

Çizelge 4.51'e göre F değeri ve p değerine bakarak bu regresyon analizinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$). Rüzgâr hızı değişkeni TB3 değişkeninin anlamlı bir tahmin edicisidir.

Çizelge 4.51. Rüzgâr türbini boyutlarının (TB3) istatistiksel (ANOVA) analizi

ANOVA

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p değeri
Regresyon	15.284.400.395,91	1	15.284.400.395,91	57.496,03	0
Hata	4.942.386.046,45	18.592	265.834,02		
Genel	20.226.786.442,36	18.593			

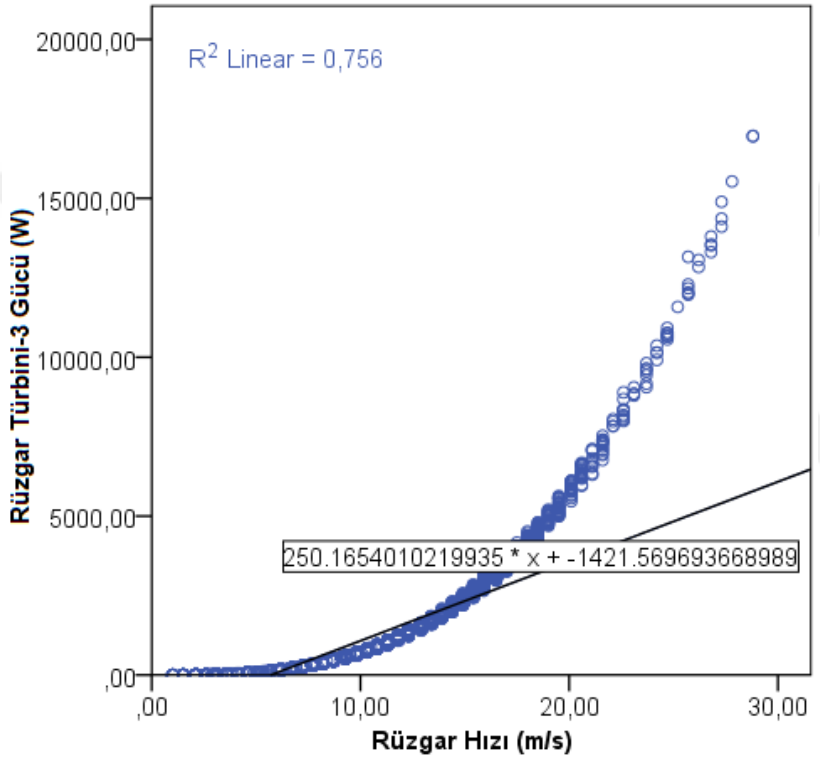
Bağımsız değişken Hız.

Çizelge 4.52'ye göre rüzgâr hızı değişkeninin regresyon katsayısı 250,165 ve standartlaştırılmış regresyon katsayısı 0.869 olarak rapor edilmiştir. Modeldeki sabit değer -1421,570'dir. Burada rüzgâr hızı değerindeki bir birimlik artışın TB3'ün gücünü 250,165 birim arttırdığını söyleyebiliriz. Yapılan analizlerde, rüzgâr hızı ve TB3 arasındaki belirlilik katsayısı değeri R^2=0.756 olarak elde edilmiştir (Şekil 4.24). Bu değer rüzgâr hızı ve TB3 arasında doğrusal olmayan bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.52. Rüzgâr türbini boyutları (TB3) ve rüzgâr hızı arasında istatistiksel (ANOVA) analizi

Katsayılar

	Standartlanmamış Katsayılar		Standart Katsayılar	t	p değeri
	B	Std. Hata	Beta		
Hız	250,165	1,043	,869	239,783	,000
(Sabit)	-1.421,570	9,592		-148,205	,000

Şekil 4.24. T3 ve rüzgâr hızı arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon grafiği

4.10. Rüzgâr Potansiyel İndeksinin Belirlenmesi

Analizleri yapılmış olan 5 ile ait rüzgâr türbini yıllık gücü (kWh) değerleri ile K ortalamalar kümeleme yöntemi uygulanmıştır. 5 küme ve bu kümelerin sınırlarını oluşturan rüzgâr potansiyel indeksi aralıkları belirlenmiştir (Çizelge 4.53).

Çizelge 4.53. K ortalamalar kümeleme yöntemi ile belirlenen rüzgâr potansiyel indeksi

Bağımlı Değişken	Rüzgâr Türbini Yıllık Gücü Potansiyel İndeksi Aralığı	Rüzgâr Türbini Yıllık Gücü Potansiyeli
Kurulu Güç (kWh)	< 733,25	Çok Düşük
	733,25-4081,74	Düşük
	4081,74-9876,51	Orta
	9876,51-23984,58	Yüksek
	>23984,58	Çok Yüksek

Çizelge 4.54. Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale, Balıkesir ilerinin yıllık bazda türbin boyutlarına göre enerji üretim potansiyeli

Yer	Yıl	TB1-Yıllık Enerji Üretimi (kWh)		TB2-Yıllık Enerji Üretimi (kWh)		TB3-Yıllık Enerji Üretimi (kWh)	
Aydın	2011	549,39	Çok Düşük	1236,12	Düşük	2197,55	Düşük
	2012	576,57	Çok Düşük	1297,28	Düşük	2306,28	Düşük
	2013	657,34	Çok Düşük	1479,03	Düşük	2629,38	Düşük
	2014	577,79	Çok Düşük	1300,04	Düşük	2311,19	Düşük
	2015	547,46	Çok Düşük	1231,78	Düşük	2189,83	Düşük
	2016	551,64	Çok Düşük	1241,20	Düşük	2206,58	Düşük
	2017	404,21	Çok Düşük	909,47	Düşük	1616,83	Düşük
	2018	406,53	Çok Düşük	914,68	Düşük	1626,10	Düşük
	2019	425,52	Çok Düşük	957,42	Düşük	1702,08	Düşük
	2020	321,48	Çok Düşük	723,33	Düşük	1285,91	Düşük
	Total	501,79	Çok Düşük	1129,03	Düşük	2007,17	Düşük
Manisa	2011	583,50	Çok Düşük	1312,87	Düşük	2333,99	Düşük
	2012	597,86	Çok Düşük	1345,19	Düşük	2391,45	Düşük
	2013	676,42	Çok Düşük	1521,95	Düşük	2705,69	Düşük
	2014	516,85	Çok Düşük	1162,92	Düşük	2067,41	Düşük
	2015	671,81	Çok Düşük	1511,57	Düşük	2687,24	Düşük
	2016	721,41	Çok Düşük	1623,17	Düşük	2885,63	Düşük
	2017	462,67	Çok Düşük	1041,02	Düşük	1850,69	Düşük
	2018	502,95	Çok Düşük	1131,63	Düşük	2011,79	Düşük
	2019	396,22	Çok Düşük	891,50	Düşük	1584,88	Düşük
	2020	376,15	Çok Düşük	846,34	Düşük	1504,61	Düşük
	Total	550,59	Çok Düşük	1238,82	Düşük	2202,34	Düşük

Çizelge 4.54. **(Devam)**

Yer	Yıl	TB1-Yıllık Enerji Üretimi (kWh)		TB2-Yıllık Enerji Üretimi (kWh)		TB3-Yıllık Enerji Üretimi (kWh)	
İzmir	2011	1210,73	Düşük	2724,14	Düşük	4842,91	Orta
	2012	1267,01	Düşük	2850,77	Düşük	5068,04	Orta
	2013	1460,52	Düşük	3286,17	Düşük	5842,07	Orta
	2014	1144,14	Düşük	2574,32	Düşük	4576,57	Orta
	2015	1346,73	Düşük	3030,14	Düşük	5386,92	Orta
	2016	1407,97	Düşük	3167,92	Düşük	5631,86	Orta
	2017	1024,09	Düşük	2304,20	Düşük	4096,35	Orta
	2018	1138,38	Düşük	2561,34	Düşük	4553,50	Orta
	2019	1132,70	Düşük	2548,57	Düşük	4530,78	Orta
	2020	1034,45	Düşük	2327,51	Düşük	4137,79	Orta
	Total	1216,67	Düşük	2737,51	Düşük	4866,68	Orta
Çanakkale	2011	2650,74	Düşük	5964,17	Orta	10602,96	Yüksek
	2012	2803,11	Düşük	6306,99	Orta	11212,42	Yüksek
	2013	2777,45	Düşük	6249,26	Orta	11109,80	Yüksek
	2014	2266,82	Düşük	5100,35	Orta	9067,28	Yüksek
	2015	3165,09	Düşük	7121,45	Orta	12660,35	Yüksek
	2016	3191,94	Düşük	7181,86	Orta	12767,75	Yüksek
	2017	2249,50	Düşük	5061,38	Orta	8998,01	Yüksek
	2018	2469,61	Düşük	5556,62	Orta	9878,43	Yüksek
	2019	2407,97	Düşük	5417,94	Orta	9631,89	Yüksek
	2020	2448,29	Düşük	5508,65	Orta	9793,17	Yüksek
	Total	2643,05	Düşük	5946,87	Orta	10572,21	Yüksek
Balıkesir	2011	2625,23	Düşük	5906,76	Orta	10500,91	Yüksek
	2012	2657,11	Düşük	5978,49	Orta	10628,43	Yüksek
	2013	2374,18	Düşük	5341,91	Orta	9496,72	Yüksek
	2014	2094,89	Düşük	4713,51	Orta	8379,57	Yüksek
	2015	2800,18	Düşük	6300,39	Orta	11200,70	Yüksek
	2016	2834,67	Düşük	6378,00	Orta	11338,67	Yüksek
	2017	2510,66	Düşük	5649,00	Orta	10042,66	Yüksek
	2018	2817,14	Düşük	6338,58	Orta	11268,58	Yüksek
	2019	2900,73	Düşük	6526,64	Orta	11602,92	Yüksek
	2020	3032,51	Düşük	6823,14	Orta	12130,02	Yüksek
	Total	2664,73	Düşük	5995,64	Orta	10658,92	Yüksek

Aydın ve Manisa illerinde TB1 boyutundaki rüzgâr türbini ile yıllık enerji üretimi 500-550 kWh ile rüzgâr potansiyel indeksi çok düşük olduğu tespit edilmiştir. Çok düşük olmasına rağmen bu illerde çevre aydınlatma sistemleri için 6 LED lamba (40W x 6 adet x 6 saat x 365 gün) yıllık enerji tüketimi 525 kWh'ı karışılabilecek kapasite olmaktadır.

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Günümüzde yeryüzünü daha yaşanabilir hale getirmek ve enerjide dışa bağımlılığı olabildiğince azaltmak amacı ile yapılan çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, GES radyasyon değerleri (kWh/m^2.gün), güneşlenme süresi (sa), RES kurulu güç (MW) ve RES toplam alana (km^2) bakarak Türkiye'de 81 ilde GES ve RES yatırımları yapılacağı zaman ihtiyaç duyulan; bölgenin enerji potansiyelinin tespit edilmesi, uygun panelin seçimi, rüzgâr türbininin seçimi, performans öngörüsü, verimliliğin arttırılıp, maliyetlerin azaltılmasına destek sağlayacaktır. Aynı zamanda yapılacak yatırımlar için ilk tahmin edici olarak kullanılabilecek haritalar hazırlanmış ve bazı yöntemler geliştirilmiştir.

Çalışma kapsamında öncelikle ülkemizin 81 iline ait güneş enerjisi veriler ve rüzgâr enerjisi verileri kullanılarak GES ve RES yatırım haritaları yapılmıştır. Bu değerler ve K ortalamalar kümeleme yöntemi kullanılarak rüzgâr enerjisi değişkenleri ve güneş enerjisi değişkenleri için 5'er küme değeri tanımlanmış, bununla birlikte rüzgâr potansiyel indeksi ve güneş potansiyel indeksi belirlenmiştir. Elde edilen haritalarda toplam alanda ve toplam rüzgâr kurulu güçte en yüksek olan illerden İzmir, Aydın, Manisa, Balıkesir ve Çanakkale illeri belirlenmiş, sonrasında Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden alınan bu 5 ile ait güneş ve rüzgâr ile ilgili (güneşlenme süresi, radyasyon değerleri, rüzgâr hızı, nem, sıcaklık ve basınç) günlük ve 10 yıllık verileri doğrultusunda analizler yapılmıştır.

Sıcaklık, nem, hava basıncı (Pd), hava basıncı (Pv), hava yoğunluğu ve rüzgâr hızı değerleri bakımından iller ve yıllar arasında istatistiksel ANOVA analizi yapılmıştır. Bunun sonucunda iller ve yıllar arasında sıcaklık, nem, hava basıncı (Pd), hava basıncı (Pv), hava yoğunluğu ve rüzgâr hızı değerlerinin etkili olduğu görülmüştür. Sonrasında yapılan regresyon analizi ile değişkenlerin birbiriyle olan ilişkisi bir başka değişle değişkenlerin birbirleri üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda yoğunluğun bağımlı değişken olduğu belirlenmiş ve sıcaklık, nem, hava basıncı (Pd), hava basıncı (Pv) ve rüzgâr hızı değişkenlerinin de yoğunluk değişkeninin anlamlı bir tahmin edicisi olduğu tespit edilmiştir.

Tasarımı yapılan üç kanatlı helezonik yapılı manyetik alan destekli türbinin 1-25 m/s rüzgâr hızında üretim gücüne göre TB1-TB2-TB3 türbin boyutları için ANOVA analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre türbin boyutu artarken üretim gücünün de artığı saptanmıştır. Farklı rüzgâr hızlarında türbin boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

Aynı zamanda Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale, Balıkesir ilerinin yıllık bazda türbin boyutlarına göre enerji üretim potansiyeli analiz edilmiş, Aydın ve Manisa illerinde TB1 boyutundaki rüzgâr türbini ile yıllık enerji üretimi rüzgâr potansiyel indeksi çok düşük olduğu tespit edilmiştir. Çok düşük olmasına rağmen bu illerde çevre aydınlatma sistemleri için 6 led lamba yıllık enerji tüketimi 525 kWh'ı karışılabilecek kapasite olmaktadır.

Tasarlanan rüzgâr türbininin hedefi sokaklarda kullanılabileceği için bölgede yaşayan insanlara yararlı olması ve farklı açılardan hayatlarını kolaylaştırmasıdır. Bu sistem sokak lambalarında, tanıtım tabelalarında, parklarda, bahçelerde, trafik lambalarında, karayollarında aydınlatma amacı ile kullanılabilir. Akıllı şehirlerde en iyi türbin seçimi programı vasıtasıyla ise enerji projeleri yatırımlarında yapılan yanlışlıkların (hatalı ölçümler ve hatalı hesaplamalar) önlenmesi niteliğinde bir çalışma olmuştur.

KAYNAKLAR

AKPINAR, E. K., and AKPINAR, S., 2004. Statistical analysis of wind energy potential on the basis of the Weibull and Rayleigh distributions for Agin-Elazig, Turkey. Proceedings of The Institution of Mechanical Engineers, Part A: Journal of Power And Energy, 218(8): 557-565.

ASLAN, N., ve YAMAK, T., 2006. Türkiye'nin enerji sorununun alternatif enerji kaynakları açısından değerlendirilmesi. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 21(1): 53-76.

ARSLAN, O., 2010. Technoeconomic analysis of electricity generation from wind energy in Kutahya, Turkey. Energy, 35(1): 120-131.

BANOS, R., MANZANO-AGUGLIARO, F., MONTOYA, F. G., GIL, C., ALCAYDE, A., and GÓMEZ, J., 2011. Optimization methods applied to renewable and sustainable energy: A review. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 15(4): 1753-1766.

BİNGÖL, F., 2018. Rüzgâr enerji sistemleri için hava yoğunluğunun hesaplanması. Politeknik Dergisi, 21(2): 273-281.

BOYLE, G., 2004. Renewable energy. Renewable Energy, by Edited by Godfrey Boyle, pp. 456. Oxford University Press, May 2004. ISBN-10: 0199261784. ISBN-13: 9780199261789, 456.

BURCHELL, J. W., 2018. Advancement of Direct Drive Generator Systems for Offshore Renewable Energy Production. The University of Edinburgh, Edinburgh, 277s.

CHARRON, R., and ATHIENITIS, A., 2006. Design and Optimization of Net Zero Energy Solar Homes. ASHRAE transactions, 112(2): 285-295.

ÇUN, K.A., 2020. A Review on Development of Renewable Energy Sector In Turkey In Light of Public Policies and Evaluation of Yekdem Mechanism Effectiveness. Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 89s.

ČEŘOVSKÝ, Z., MINDL, P., 2008. Hybrid Electric Cars, Combustion Engine Driven Cars and Their Impact on Environment. SPEEDAM 2008 International Symposium on Power Electronics, Electrical Drives, Automation and Motion, 11-13 June, Ischia, s.739 – 743.

DALKIR, Ö. ve ŞEŞEN, E., 2011. Çevre ve Temiz Enerji: Hidroelektrik. Çevre ve Orman Bakanlığı. Devlet Su Işleri Genel Müdürlüğü, Ankara. Erişim Linki: http://www. ybtenerji. com/uploads/9/7/5/9/9759145/cevre_temiz_enerji. pdf. Erişim Tarihi, 2020.

DURAK, M. ve ÖZER, S., 2007. Rüzgâr Enerjisi: Teori ve Uygulama. Türkiye Rüzgâr Enerjisi Birliği Yayını, 543.

ELEKTRİK PİYASASI YILLIK SEKTÖR RAPORU, 2019. Erişim Linki: https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-24-3/elektrikyillik-sektor-raporu. Erişim Tarihi, 2019.

ELİBÜYÜK, U., ve ÜÇGÜL, İ., 2014. Rüzgâr Türbinleri, Çeşitleri ve Rüzgâr Enerjisi Depolama Yöntemleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Yekarum e-Dergi, 2(3): 1-14.

EVERETT, R., BOYLE, G., PEAKE, S., and RAMAGE, J., 2012. Energy Systems And Sustainability: Power For A Sustainable Future. Oxford Univerity Press, . New York, 342s.

FOSTER, R., GHASSEMI, M., and COTA, A., 2009. Solar Energy: Renewable Energy and The Environment. CRC press, U.S.A, 151.

FRIDLEIFSSON, I. B., 2001. Geothermal Energy for The Benefit Of The People. Renewable And Sustainable Energy Reviews, 5(3): 299-312.

GİPE P., 2003. Wind Energy Basics, Chelsea Gren Publishing Company, Vermont, USA.

LEE, J., and ZHAO, F., 2021. Global Wind Energy Report, Gwec. Lemonbox, Brussels-Belgium, 80.

HAU, E., 1996. Windkraftanlagen Windmühlen und Windräder. Springer, Berlin, 22s.

HEİER, S., 1996. Windkraftanlagen im Netzbetrieb Nutzung der Windenergie. Springer, Stuttgart, 369s.

HUBERT, L. 1974. Approximate Evaluation Techniques for the Single-Link and Complete-Link Hierarchial Clustering Procedures. Journal of the American Statistical Association, 69: 698-704.

RENEWABLE CAPACİTY HİGHLİGHTS, IRENA, 2021. https://www. irena. org / publications /2021/Aug/Renewable-energy-statistics-2021 Erişim Tarihi, 10.08.2021.

İNCECİK, S., and ERDOĞMUŞ, F., 1995. An İnvestigation Of The Wind Power Potential on The Western Coast Of Anatolia. Renewable Energy, 6(7): 863-865.

KARATEPE, S., 2011. Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Rüzgâr ile Üretilen Enerjinin Ekonomik Değerinin Markov Zinciri İle Modellenmesi ve Yalova İlinde Bir Uygulama. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 163s.

KAVUN, E., 2018. Türkiyede Rüzgâr Enerji Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Çalışmaların İncelenmesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 88s.

KEY WORLD ENERGY STATISTIS, 2020. Erişim Linki: https://www.iea.org/reports/key-world-energy-statistics-2020 Erişim Tarihi: 15.08.2021

KONYALI, İ., 2019. Türkiye İçin Mevcut Enerji Üretimine Alternatif Yenilenebilir ve Sürdürülebilir Enerji Kaynaklarının Seçimi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 133s.

MAKWANA, A. H., PITRODA, J. R., and BELANI, D. R., 2016. A Study on Various Parameters for Renewable Energy Resources Adoption Using the ANOVA test Through SPSS. In International Conference on:" Engineering, Issues, opportunities and Challenges for Development, 09 March, Umrakh, s.114-127.

MAVİ KİTAP, 2011. Enerji Tabii ve Kaynaklar Bakanlığı ile Bağlı ve İlgili Kuruluşlarının Amaç ve Faaliyetleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Ankara. http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/Mavi_Kitap_2011.pdf , Erişim Tarihi : 20.07.2020

MMO, 2012. Türkiye'nin Enerji Görünümü Yayın No: MMO/588. MRK Baskı ve Tanıtım Hizmetleri Tic. Ltd. Şti., Ankara Yayın No: MMO/588, TMMOB Makina Mühendisleri Odası, Ankara, 241s.

NURBAY, N., ve ÇINAR, A., 2005. Rüzgâr Türbinlerinin Çeşitleri ve Birbirleriyle Karşılaştırılması. III. Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu, Ankara, s.19-21.

OHTA, T., 2013. Solar-Hydrogen Energy Systems: An Authoritative Review Of Water-Splitting Systems by Solar Beam And Solar Heat: Hydrogen Production, Storage and Utilisation. Pergamon, Japan, 151s.

ORAL, F., 2020. Bitlis İlinin Rüzgâr Enerjisi Potansiyelinin İstatistiksel Analizi. Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mühendislik Dergisi, 11(2): 671-678.

ÖZAY, C., and ÇELİKTAŞ M., 2016. Statistical Analysis of Wind Speed Using Two-Parameter Weibull Distribution in Alaçatı Region. Energy Conversion and Management, 121: 49-54.

ÖZDAMAR, A., 2000. Dünya ve Türkiye'de Rüzgâr Enerjisinden Yararlanılması Üzerine Bir Araştırma. Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 6(2): 133-145.

ÖZGÖÇMEN, A., 2007. Güneş pilleri kullanarak elektrik üretimi, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s.96.

ÖZSOY, İ., ve SOMER, H., 2013. Afyonkarahisar'daki İşletmeler Gücünü Güneş Enerjisinden Alıyor Projesi100 kWp, 50 kWp, 25 kWp, Güçlerde Güneş Enerjisinden Elektrik Enerjisi Üretimi Sistemi Fizibilite Raporları.

PICARD, A., DAVIS, R. S., GLÄSER, M., and FUJII, K., 2008. Revised Formula for The Density of Moist Air (CIPM-2007). Metrologia, 45(2): 149-155.

POGSON, M., HASTINGS, and A., SMITH, P., 2013. How Does Bioenergy Compare With Other Land-Based Renewable Energy Sources Globally?. GCB Bioenergy, 5(5): 513-524.

SARIIŞIK, G., ÖZDEMİR, A. ve ALP, H., 2019. 3. Rüzgar Türbinli ve Güneş Panelli Hibrit Akıllı Çevre Aydınlatma Sistemleri Tasarımları. 3.Uluslararası GAP Matematik-Mühendislik-Fen ve Sağlık Bilimleri Kongresi, 29 Kasım-1 Aralık, Şanlıurfa, s.161-169.

SARIIŞIK, G., ÖZDEMİR, A., KAYA, G. ve ALP, H., 2019. Türkiye'de Güneş ve Rüzgar Enerjisi Potansiyeli İndeksinin İstatiksel Analizle Belirlenmesi. 3. Uluslararası GAP Matematik-Mühendislik-Fen ve Sağlık Bilimleri Kongresi, 29 Kasım-1 Aralık, Şanlıurfa, s.170-178.

SELEKOĞLU, M., 2012. Güneş Enerjisinden Elektrik Üretimine Genel Bir Bakış ve Uygulama. Enerji Mühendisliği ve Enerji Yönetimi Danışmanlığı. http://www.mahmutselekoglu.com.tr/gunes-enerjisindenelektrikuretimine-genel-bir-bakis-ve-bir-uyg.html. Erişim Tarihi: 23.07.2020

SIMMONS, D.M. 1975. Wind Power, London.

ŞAHİN, A., 1994. Rüzgar Enerjisi Hesaplamalarında Geliştirilmiş Bir Yöntem, İTÜ, Türkiye.

ŞEN, Z., 2004. Solar Energy in Progress and Future Research Trends. Progress in Energy and Combustion Science, 30(4): 367-416.

ŞENEL, M. C., 2012. Rüzgâr Türbinlerinde Güç İletim Mekanizmalarının Tasarım Esasları-Dinamik Davranış. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 202s.

TALAYOĞLU, S., 2010. Denizli İlinin Tavas İlçesine Ait Rüzgâr Enerjisi Potansiyelinin Hesaplanması ve Ekonomik Analiz. İstanbul Teknik Üniversitesi, Enerji Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 105s.

TECHNICAL UNIVERSITY OF DENMARK, 2014. WAsP, Help Documents, version 11 edition, (2014).

TOKLU, E., GÜNEY, M.S., IŞIK, M., ÇOMAKLI, K and KAYGUSUZ, K., 2010. Energy Production, Consumption, Policies and Recent Developments in Turkey, Renewable and Sustainable Energy Reviews, (14): 1172-1186.

TONG, W., 2010. Wind Power Generation and Wind Turbine Design. With Press. USA, 742s.

TURNER, J. A., 1999. A Realizable Renewable Energy Future. Science, 285(5428): 687-689.

TÜREB., 2019. Türkiye Rüzgâr Enerjisi İstatistik Raporu. Türkiye Rüzgâr Enerjisi Birliği. Green Office Kızılırmak Mah. 1443. Cad. No: 22/16 Çukurambar/Ankara.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, Sera Gazı Emisyon İstatistikleri, 1990-2019 Türkiye Rüzgâr Enerjisi İstatistik Raporu - Ocak 2021.

VARINCA, K. B., ve VARANK, G., 2005. Rüzgâr Kaynaklı Enerji Üretim Sistemlerinde Çevresel Etkilerin Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri. Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları/Enerji Yönetimi Sempozyumu, 3(4): s.367-376.

YILMAZ, M., 2012. Türkiye'nin Enerji Potansiyeli ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Açısından Önemi. Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi, 4(2): 33-54.

YILMAZ, E., 2016. Türkiye Üzerinde 21. Yüzyılda Rüzgâr Hızı ve Rüzgâr Enerjisi Potansiyelinin İncelenmesi ve Wasp Modeli ile Seçili Bölge için Sonuçların Değerlendirilmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 109s.

VINE, E., 2008. Breaking Down The Silos: The Integration of Energy Efficiency, Renewable Energy, Demand Response and Climate Change. Energy Efficiency, 1:49–63.

WALKER, F. J. and JENKİNS, N., 1997. Wind Energy Technology, Wiley First edition, Canada.

YÜK TEVZİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI - Kurulu Güç Raporu-Aralık 2020.

EKLER

EK 1 İllerin sıcaklık dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Tanımlayıcı istatistikler				
Bağımlı Değişken: Sıcaklık				
Yer	Yıl	Ortalama	Std. Sapma	N
Aydın	2011	23,92	8,81	372
	2012	25,09	10,17	372
	2013	25,04	8,98	372
	2014	25,25	8,07	372
	2015	25,30	9,34	372
	2016	26,28	9,31	372
	2017	25,65	9,30	372
	2018	26,28	8,85	372
	2019	26,14	8,84	372
	2020	26,63	9,02	372
	Total	25,56	9,11	3720
Manisa	2011	22,07	9,63	372
	2012	23,51	10,59	372
	2013	23,35	9,43	372
	2014	23,23	8,61	372
	2015	23,31	9,65	372
	2016	24,00	9,70	372
	2017	23,75	9,61	372
	2018	24,32	9,32	372
	2019	24,01	9,21	372
	2020	24,65	9,55	372
	Total	23,62	9,55	3720
İzmir	2011	22,17	8,04	372
	2012	23,06	9,08	372
	2013	22,99	8,01	372
	2014	23,06	7,14	372
	2015	22,34	8,28	372
	2016	23,66	8,42	372
	2017	23,51	8,39	372
	2018	24,09	7,71	372
	2019	23,87	7,95	372
	2020	24,01	8,04	372
	Total	23,28	8,14	3720

EK 1 (Devam)

Tanımlayıcı istatistikler				
Bağımlı Değişken: Sıcaklık				
Yer	Yıl	Ortalama	Std. Sapma	N
Çanakkale	2011	19,02	8,89	372
	2012	20,57	9,71	372
	2013	20,45	8,09	372
	2014	20,18	7,55	372
	2015	20,43	8,45	372
	2016	21,01	8,52	372
	2017	20,87	8,76	372
	2018	20,83	8,04	372
	2019	22,26	8,63	372
	2020	21,98	8,00	372
	Total	20,76	8,52	3720
Balıkesir	2011	19,81	9,61	372
	2012	21,31	10,40	372
	2013	21,23	9,48	372
	2014	21,69	8,28	372
	2015	20,76	9,54	372
	2016	21,86	9,52	372
	2017	21,55	9,55	372
	2018	22,00	8,99	372
	2019	21,75	8,94	372
	2020	21,92	9,07	372
	Total	21,39	9,36	3720

EK 2 İllerin nem (%) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Tanımlayıcı istatistikler				
Bağımlı Değişken: Nem				
Yer	Yıl	Ortalama	Std.Sapma	N
Aydın	2011	62,27	14,97	372
	2012	60,43	15,99	372
	2013	58,48	15,33	372
	2014	62,46	14,29	372
	2015	62,33	12,76	372
	2016	57,64	11,67	372
	2017	60,46	13,86	372
	2018	63,88	14,06	372
	2019	62,46	14,64	372
	2020	60,19	13,48	372
	Toplam	61,06	14,26	3720
Manisa	2011	54,23	16,59	372
	2012	52,24	17,18	372
	2013	55,85	19,13	372
	2014	65,42	16,69	372
	2015	63,05	15,04	372
	2016	58,93	13,65	372
	2017	59,98	15,97	372
	2018	63,48	15,56	372
	2019	61,93	16,62	372
	2020	59,51	14,19	372
	Toplam	59,46	16,61	3720
İzmir	2011	55,44	13,52	372
	2012	58,43	13,00	372
	2013	57,34	13,12	372
	2014	62,78	13,05	372
	2015	61,05	14,15	372
	2016	55,98	11,00	372
	2017	57,20	12,83	372
	2018	59,97	11,97	372
	2019	57,97	13,35	372
	2020	55,84	11,12	372
	Toplam	58,20	12,94	3720
Çanakkale	2011	71,88	11,69	372
	2012	78,45	14,58	372
	2013	68,62	12,63	372
	2014	73,73	11,23	372
	2015	69,99	10,73	372
	2016	67,14	9,85	372
	2017	66,98	11,29	372
	2018	70,27	10,85	372
	2019	65,15	11,17	372
	2020	68,52	11,29	372
	Toplam	70,07	12,14	3720

EK 2 (Devam)

Tanımlayıcı istatistikler				
Bağımlı Değişken: Nem				
Yer	Yıl	Ortalama	Std.Sapma	N
Balıkesir	2011	68,28	12,44	372
	2012	69,02	13,53	372
	2013	67,28	14,55	372
	2014	70,89	13,02	372
	2015	68,56	12,79	372
	2016	69,46	11,32	372
	2017	70,31	12,30	372
	2018	73,79	11,86	372
	2019	72,88	13,09	372
	2020	71,11	11,10	372
	Toplam	70,16	12,77	3720

EK 3 İllerin hava basıncı (Pd) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Tanımlayıcı istatistikler				
Bağımlı Değişken: Pd				
Yer	Yıl	Ortalama	Std.Sapma	N
Aydın	2011	100.914,49	595,67	372
	2012	100.835,48	588,30	372
	2013	100.904,70	580,56	372
	2014	100.920,27	533,18	372
	2015	100.954,78	627,26	372
	2016	100.923,90	641,82	372
	2017	100.913,31	577,88	372
	2018	100.764,14	555,73	372
	2019	100.767,80	518,75	372
	2020	100.812,18	570,21	372
	Toplam	100.871,10	583,13	3720
Manisa	2011	100.899,22	630,23	372
	2012	100.762,74	603,16	372
	2013	100.822,02	621,00	372
	2014	100.818,04	561,48	372
	2015	100.938,47	657,27	372
	2016	100.895,65	663,54	372
	2017	100.813,66	569,83	372
	2018	100.646,83	583,72	372
	2019	100.663,36	518,63	372
	2020	100.734,03	592,04	372
	Toplam	100.799,40	608,06	3720
İzmir	2011	101.352,34	595,69	372
	2012	101.242,77	589,10	372
	2013	101.310,13	602,08	372
	2014	101.314,62	538,49	372
	2015	101.421,69	641,74	372
	2016	101.397,28	650,88	372
	2017	101.311,77	561,18	372
	2018	101.142,10	561,92	372
	2019	101.154,52	505,62	372
	2020	101.279,30	580,50	372
	Toplam	101.292,65	590,06	3720
Çanakkale	2011	101.871,16	622,38	372
	2012	101.676,13	617,18	372
	2013	101.700,40	658,50	372
	2014	101.688,44	581,59	372
	2015	101.864,95	699,13	372
	2016	101.815,16	713,22	372
	2017	101.735,81	585,95	372
	2018	101.591,67	620,89	372
	2019	101.594,78	559,70	372
	2020	101.699,76	639,54	372
	Toplam	101.723,83	637,81	3720

EK 3 (Devam)

Tanımlayıcı istatistikler				
Bağımlı Değişken: Pd				
Yer	Yıl	Ortalama	Std.Sapma	N
Balıkesir	2011	100.635,35	604,68	372
	2012	100.492,77	591,11	372
	2013	100.536,61	624,10	372
	2014	100.521,99	551,25	372
	2015	100.672,61	656,60	372
	2016	100.650,40	664,49	372
	2017	100.657,34	555,52	372
	2018	100.487,58	586,86	372
	2019	100.500,65	515,38	372
	2020	100.578,82	583,77	372
	Toplam	100.573,41	598,48	3720

EK 4 İllerin hava basıncı (Pv) dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Tanımlayıcı istatistikler				
Bağımlı Değişken: Pv				
Yer	Yıl	Ortalama	Std. Sapma	N
Aydın	2011	18,98	7,01	372
	2012	19,85	7,76	372
	2013	18,81	6,43	372
	2014	20,39	6,85	372
	2015	21,39	9,14	372
	2016	20,84	8,52	372
	2017	20,57	7,84	372
	2018	22,58	8,45	372
	2019	21,76	7,93	372
	2020	21,76	8,32	372
	Toplam	20,69	7,94	3720
Manisa	2011	14,44	5,35	372
	2012	15,17	5,79	372
	2013	15,66	5,18	372
	2014	18,76	6,18	372
	2015	18,86	7,61	372
	2016	18,39	7,32	372
	2017	18,01	6,73	372
	2018	19,85	7,40	372
	2019	18,91	6,99	372
	2020	19,09	7,47	372
	Toplam	17,71	6,89	3720
İzmir	2011	15,13	5,30	372
	2012	17,18	6,53	372
	2013	16,47	5,50	372
	2014	18,02	5,69	372
	2015	17,20	6,56	372
	2016	17,21	6,56	372
	2017	17,10	6,18	372
	2018	18,50	6,18	372
	2019	17,60	5,99	372
	2020	17,40	6,59	372
	Toplam	17,18	6,18	3720
Çanakkale	2011	16,88	7,21	372
	2012	20,51	8,86	372
	2013	17,12	6,01	372
	2014	18,20	6,70	372
	2015	18,14	7,75	372
	2016	17,96	7,60	372
	2017	17,55	7,34	372
	2018	18,17	6,82	372
	2019	18,40	6,96	372
	2020	19,19	7,73	372
	Toplam	18,21	7,39	3720

EK 4 (Devam)

Tanımlayıcı istatistikler				
Bağımlı Değişken: Pv				
Yer	Yıl	Ortalama	Std. Sapma	N
Balıkesir	2011	16,79	7,32	372
	2012	18,73	8,18	372
	2013	17,57	6,48	372
	2014	19,00	6,83	372
	2015	17,81	7,41	372
	2016	19,53	8,37	372
	2017	19,26	8,16	372
	2018	20,71	8,33	372
	2019	20,09	8,02	372
	2020	19,94	8,38	372
	Toplam	18,94	7,86	3720

EK 5 İllerin hava yoğunluğu dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Tanımlayıcı istatistikler				
Bağımlı Değişken: Yoğunluk				
Yer	Yıl	Ortalama	Std. Sapma	N
Aydın	2011	1,18	0,04	372
	2012	1,18	0,04	372
	2013	1,18	0,04	372
	2014	1,18	0,04	372
	2015	1,18	0,04	372
	2016	1,18	0,04	372
	2017	1,18	0,04	372
	2018	1,17	0,04	372
	2019	1,17	0,04	372
	2020	1,17	0,04	372
	Toplam	1,18	0,04	3720
Manisa	2011	1,19	0,04	372
	2012	1,19	0,05	372
	2013	1,19	0,04	372
	2014	1,19	0,04	372
	2015	1,19	0,04	372
	2016	1,18	0,04	372
	2017	1,18	0,04	372
	2018	1,18	0,04	372
	2019	1,18	0,04	372
	2020	1,18	0,04	372
	Toplam	1,18	0,04	3720
İzmir	2011	1,20	0,04	372
	2012	1,19	0,04	372
	2013	1,19	0,04	372
	2014	1,19	0,03	372
	2015	1,20	0,04	372
	2016	1,19	0,04	372
	2017	1,19	0,04	372
	2018	1,19	0,04	372
	2019	1,19	0,04	372
	2020	1,19	0,04	372
	Toplam	1,19	0,04	3720
Çanakkale	2011	1,22	0,04	372
	2012	1,21	0,04	372
	2013	1,21	0,04	372
	2014	1,21	0,04	372
	2015	1,21	0,04	372
	2016	1,21	0,04	372
	2017	1,21	0,04	372
	2018	1,21	0,04	372
	2019	1,20	0,04	372
	2020	1,20	0,04	372
	Toplam	1,21	0,04	3720

EK 5 (Devam)

Tanımlayıcı istatistikler				
Bağımlı Değişken: Yoğunluk				
Yer	Yıl	Ortalama	Std. Sapma	N
Balıkesir	2011	1,20	0,04	372
	2012	1,19	0,05	372
	2013	1,19	0,04	372
	2014	1,19	0,04	372
	2015	1,19	0,04	372
	2016	1,19	0,04	372
	2017	1,19	0,04	372
	2018	1,19	0,04	372
	2019	1,19	0,04	372
	2020	1,19	0,04	372
	Toplam	1,19	0,04	3720

EK 6 İllerin rüzgâr hızı dağılımının istatistiksel (ANOVA) analizi

Tanımlayıcı istatistikler				
Bağımlı Değişken: Hız				
Yer	Yıl	Ortalama	Std. Sapma	N
Aydın	2011	6,72	1,66	372
	2012	6,80	1,72	372
	2013	7,09	1,81	372
	2014	6,88	1,63	372
	2015	6,70	1,66	372
	2016	6,77	1,63	372
	2017	6,11	1,40	372
	2018	6,10	1,49	372
	2019	6,17	1,51	372
	2020	5,64	1,35	372
	Toplam	6,50	1,65	3720
Manisa	2011	6,33	2,45	372
	2012	6,35	2,48	372
	2013	6,37	2,86	372
	2014	6,00	2,51	372
	2015	6,39	2,74	372
	2016	6,58	2,86	372
	2017	5,89	2,24	372
	2018	5,90	2,44	372
	2019	5,40	2,37	372
	2020	5,27	2,28	372
	Toplam	6,05	2,56	3720
İzmir	2011	8,59	2,36	371
	2012	8,66	2,49	371
	2013	8,91	2,85	371
	2014	8,46	2,31	371
	2015	8,69	2,67	371
	2016	8,96	2,58	372
	2017	8,21	2,06	372
	2018	8,35	2,41	371
	2019	8,32	2,44	372
	2020	8,13	2,25	372
	Toplam	8,53	2,46	3714
Çanakkale	2011	10,77	3,60	372
	2012	10,87	3,81	372
	2013	10,66	4,01	372
	2014	10,04	3,60	372
	2015	11,00	4,28	372
	2016	11,23	4,13	372
	2017	10,08	3,57	372
	2018	10,44	3,63	372
	2019	10,33	3,63	372
	2020	10,40	3,63	372
	Toplam	10,58	3,81	3720

EK 6 (Devam)

Tanımlayıcı istatistikler				
Bağımlı Değişken: Hız				
Yer	Yıl	Ortalama	Std. Sapma	N
Balıkesir	2011	10,61	4,03	372
	2012	10,59	4,13	372
	2013	10,09	4,18	372
	2014	9,75	3,87	372
	2015	10,58	4,36	372
	2016	10,86	4,16	372
	2017	10,56	3,79	372
	2018	10,85	4,15	372
	2019	10,85	4,34	372
	2020	11,14	4,18	372
	Toplam	10,59	4,14	3720

EK 7 İllerin güç dağılımının istatistiksel ANOVA analizi ve çoklu karşılaştırma testi olarak TUKEY testi sonucu

Çoklu Karşılaştırma								
Bağımlı Değişken		(I) Yer	(J) Yer	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p değeri	%95 Güven Aralığı	
							Alt Limit	Üst Limit
Güç1	Tukey HSD	Aydın	Manisa	-5,5698	5,472	0,847	-20,497	9,357
			İzmir	-81,6069*	5,472	0	-96,534	-66,680
			Çanakkale	-244,4359*	5,472	0	-259,363	-229,509
			Balıkesir	-246,9105*	5,472	0	-261,838	-231,983
		Manisa	Aydın	5,5698	5,472	0,847	-9,357	20,497
			İzmir	-76,0371*	5,472	0	-90,964	-61,110
			Çanakkale	-238,8661*	5,472	0	-253,793	-223,939
			Balıkesir	-241,3407*	5,472	0	-256,268	-226,414
		İzmir	Aydın	81,6069*	5,472	0	66,680	96,534
			Manisa	76,0371*	5,472	0	61,110	90,964
			Çanakkale	-162,8290*	5,472	0	-177,756	-147,902
			Balıkesir	-165,3036*	5,472	0	-180,231	-150,377
		Çanakkale	Aydın	244,4359*	5,472	0	229,509	259,363
			Manisa	238,8661*	5,472	0	223,939	253,793
			İzmir	162,8290*	5,472	0	147,902	177,756
			Balıkesir	-2,4746	5,472	0,991	-17,402	12,453
		Balıkesir	Aydın	246,9105*	5,472	0	231,983	261,838
			Manisa	241,3407*	5,472	0	226,414	256,268
			İzmir	165,3036*	5,472		150,377	180,231
			Çanakkale	2,4746	5,472	0,991	-12,453	17,402
			Çanakkale	2,4746	5,472	0,651	-8,251	13,200
Güç2	Tukey HSD	Aydın	Manisa	-12,5321	12,311	0,847	-46,118	21,054
			İzmir	-183,6156*	12,311	0	-217,202	-150,030
			Çanakkale	-549,9807*	12,311	0	-583,567	-516,395
			Balıkesir	-555,5486*	12,311	0	-589,135	-521,963
		Manisa	Aydın	12,5321	12,311	0,847	-21,054	46,118
			İzmir	-171,0835*	12,311	0	-204,670	-137,498
			Çanakkale	-537,4487*	12,311	0	-571,035	-503,863
			Balıkesir	-543,0166*	12,311	0	-576,603	-509,431
		İzmir	Aydın	183,6156*	12,311	0	150,030	217,202
			Manisa	171,0835*	12,311	0	137,498	204,670
			Çanakkale	-366,3651*	12,311	0	-399,951	-332,779
			Balıkesir	-371,9330*	12,311	0	-405,519	-338,347
		Çanakkale	Aydın	549,9807*	12,311	0	516,395	583,567
			Manisa	537,4487*	12,311	0	503,863	571,035
			İzmir	366,3651*	12,311	0	332,779	399,951
			Balıkesir	-5,5679	12,311	0,991	-39,154	28,018
		Balıkesir	Aydın	555,5486*	12,311	0	521,963	589,135
			Manisa	543,0166*	12,311	0	509,431	576,603
			İzmir	371,9330*	12,311	0	338,347	405,519
			Çanakkale	5,5679	12,311	0,991	-28,018	39,154

EK 7 (Devam)

Çoklu Karşılaştırma								
Bağımlı Değişken		(I) Yer	(J) Yer	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	p değeri	%95 Güven Aralığı	
							Alt Limit	Üst Limit
Güç3	Tukey HSD	Aydın	Manisa	-22,2792	21,887	0,847	-81,988	37,429
			İzmir	-326,4277*	21,887	0	-386,136	-266,719
			Çanakkale	-977,7435*	21,887	0	-1037,452	-918,035
			Balıkesir	-987,6420*	21,887	0	-1047,351	-927,933
		Manisa	Aydın	22,2792	21,887	0,847	-37,429	81,988
			İzmir	-304,1484*	21,887	0	-363,857	-244,440
			Çanakkale	-955,4643*	21,887	0	-1015,173	-895,756
			Balıkesir	-965,3628*	21,887	0	-1025,071	-905,654
		İzmir	Aydın	326,4277*	21,887	0	266,719	386,136
			Manisa	304,1484*	21,887	0	244,440	363,857
			Çanakkale	-651,3158*	21,887	0	-711,024	-591,607
			Balıkesir	-661,2144*	21,887	0	-720,923	-601,506
		Çanakkale	Aydın	977,7435*	21,887	0	918,035	1037,452
			Manisa	955,4643*	21,887	0	895,756	1015,173
			İzmir	651,3158*	21,887	0	591,607	711,024
			Balıkesir	-9,8985	21,887	0,991	-69,607	49,810
		Balıkesir	Aydın	987,6420*	21,887	0	927,933	1047,351
			Manisa	965,3628*	21,887	0	905,654	1025,071
			İzmir	661,2144*	21,887	0	601,506	720,923
			Çanakkale	9,8985	21,887	0,991	-49,810	69,607
Gözlemlenen araçlara göre Hata terimi Ortalama Karesi (Hata) = 891.013,200.								
*. Ortalama fark 0,05 düzeyinde anlamlıdır.								

EK 8 Aydın, Manisa, İzmir, Çanakkale, Balıkesir İllerinin Yıllara Göre Türbin Bazında Analizi

			TB1		TB2		TB3	
	Yer	Yıl	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation
Güç1	Aydın	2011	62,72	46,71	141,11	105,11	250,86	186,86
		2012	65,82	61,63	148,09	138,68	263,27	246,54
		2013	75,04	74,22	168,84	166,99	300,16	296,88
		2014	65,96	45,41	148,41	102,17	263,83	181,63
		2015	62,50	51,98	140,61	116,95	249,98	207,90
		2016	62,97	45,62	141,69	102,65	251,89	182,49
		2017	46,14	35,24	103,82	79,29	184,57	140,95
		2018	46,41	33,67	104,42	75,75	185,63	134,66
		2019	48,58	40,24	109,29	90,53	194,30	160,95
		2020	36,70	28,64	82,57	64,44	146,79	114,55
		Toplam	57,28	49,38	128,89	111,11	229,13	197,53
	Manisa	2011	66,61	104,70	149,87	235,58	266,44	418,82
		2012	68,25	102,61	153,56	230,87	273,00	410,43
		2013	77,22	132,75	173,74	298,68	308,87	530,99
		2014	59,00	82,57	132,75	185,79	236,01	330,29
		2015	76,69	173,54	172,55	390,47	306,76	694,17
		2016	82,35	133,89	185,29	301,24	329,41	535,54
		2017	52,82	73,58	118,84	165,55	211,27	294,32
		2018	57,41	93,85	129,18	211,16	229,66	375,39
		2019	45,23	70,44	101,77	158,48	180,92	281,75
		2020	42,94	85,78	96,61	193,00	171,76	343,10
		Toplam	62,85	110,41	141,42	248,41	251,41	441,63
	İzmir	2011	138,21	120,22	310,97	270,49	552,84	480,87
		2012	144,64	142,96	325,43	321,65	578,54	571,83
		2013	166,73	207,49	375,13	466,86	666,90	829,97
		2014	130,61	111,00	293,87	249,76	522,44	444,01
		2015	153,74	193,80	345,91	436,04	614,95	775,18
		2016	160,73	162,03	361,64	364,56	642,91	648,11
		2017	116,91	98,93	263,04	222,59	467,62	395,72
		2018	129,95	131,29	292,39	295,41	519,81	525,17
		2019	129,30	130,32	290,93	293,21	517,21	521,27
		2020	118,09	128,15	265,70	288,35	472,35	512,61
		Toplam	138,89	147,19	312,50	331,18	555,56	588,76

EK 8 (Devam)

			TB1		TB2		TB3	
	Yer	Yıl	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation
Güç1	Çanakkale	2011	302,60	313,45	680,84	705,26	1210,38	1253,80
		2012	319,99	370,68	719,98	834,04	1279,96	1482,74
		2013	317,06	423,63	713,39	953,16	1268,24	1694,50
		2014	258,77	335,77	582,23	755,48	1035,08	1343,08
		2015	361,31	523,25	812,95	1177,31	1445,25	2093,00
		2016	364,38	456,99	819,85	1028,23	1457,51	1827,97
		2017	256,79	301,16	577,78	677,60	1027,17	1204,63
		2018	281,92	309,94	634,32	697,37	1127,67	1239,77
		2019	274,88	322,55	618,49	725,75	1099,53	1290,21
		2020	279,49	357,14	628,84	803,57	1117,94	1428,56
		Toplam	301,72	379,33	678,87	853,49	1206,87	1517,31
	Balıkesir	2011	299,68	279,55	674,29	628,98	1198,73	1118,19
		2012	303,32	323,35	682,48	727,53	1213,29	1293,39
		2013	271,03	278,93	609,81	627,59	1084,10	1115,71
		2014	239,14	252,20	538,07	567,44	956,57	1008,78
		2015	319,65	385,52	719,22	867,42	1278,62	1542,08
		2016	323,59	338,34	728,08	761,26	1294,37	1353,36
		2017	286,61	265,61	644,86	597,62	1146,42	1062,44
		2018	321,59	327,02	723,58	735,79	1286,37	1308,07
		2019	331,13	333,34	745,05	750,01	1324,53	1333,35
		2020	346,18	332,51	778,90	748,15	1384,71	1330,04
		Toplam	304,19	315,13	684,43	709,04	1216,77	1260,51